श्री

जैन हित बोध.

शांत मूर्त्ति मुनिराज श्री वृद्धिचंद्रजी शिष्याणु

मुनि कर्पूरविजयजी विरचित.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શ્રી જૈન ધર્મ વિદ્યા પ્રસારક વર્ગ—પાલીતાણા.

સંવત ૧૯૬૧ સને ૧૯૦૫

પાલીતાણા—શત્રુ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ

કિંમત ૦—૪—૦

अनुक्रमणिका.

નંબર.	વિષય.	પૃષ્ટ.
૧	શ્રી વીર પ્રભુનું નિર્વાણ અને આપણું કર્તવ્ય	૧
૨	સાર બોલ સંગ્રહ તથા ધર્મ કલ્પ વૃક્ષ	૩૨
૩	શ્રી સર્વજ્ઞ કથિત તત્વ રહસ્ય .	૩૯
૪	પ્રમાદ પંચક પરિહાર	૭૬
૫	શ્રી જૈન શ્વેતાંબર વર્ગના પૂજ્ય મુનિરાજો તથા વિવેકી શ્રાવકો પ્રતિ અગત્યની સૂચનાઓ .	૧૦૫
૬	સાર શિક્ષા સંગ્રહ	૧૨૯

श्री जैन हित बोध.

प्रस्तावना.

સરસ શાંત સુધારસના સમુદ્ર, અત્યંત પવિત્ર ગુણ રત્નોના નિધાન અને ભવ્ય કમળોને પ્રબોધવા સૂર્ય સમાન શ્રી જિનેશ્વર દેવને પ્રણામ કરીને, અનંત ગુણ ગંભીર શ્રી ગૌતમ ગણધરનું ચિત્તમાં ધ્યાન ધરીને અને વાગ્દેવી-સાક્ષાત્ જ્ઞાન મૂર્તિ-સરસ્વતીનું એકાગ્ર સ્મરણ કરીને સ્વ પરના કલ્યાણાર્થે સર્વ સ્વ સ્વ કર્તવ્યનું સારી રીતે સ્મરણ ચિંતવન સાથે યથાવિધિ પ્રમાદ રહિત આચરણ કરી, શ્રીમન્ મહાવીર સ્વામીની સાધુ સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકારૂપ સર્વ પ્રજા, સદા સુખી થાય, દુષમ કાળ આદિ વિષમ સંયોગોને પામી, જોઇએ તેવા (સમ્યગ્)જ્ઞાન-વિવેકના વિરહથી સર્વજ્ઞ પ્રણીત ઉત્તમ નીતિ-રીતિની ગંભિર ખામીથી આજ કાલ ચોતરફ પ્રસરેલા અજ્ઞાન અંધકારને ભસ્મિભૂત કરવા, કાળ મુખ કુસંપાદિ દુર્ગુણ ચોરોનો સંચાર વારવા, તથા સમ્યગ્ જ્ઞાન ઉદ્યોત પ્રકટાવવા, સર્વ સુખકર સુસંપાદિ સદ્ગુણ રત્ન નિધાન સાધવા, સર્વ સાધર્મિઓ પરસ્પર ઘટીત સહાય અર્પી, જગ હિતકર શ્રી જીન શાસનની યથાશક્તિ ઉન્નતિ-પ્રભાવના કરે, પાપી પ્રમાદને પરતંત્ર રહ્યાથી થયેલી અને થતી મલીનતા દૂર કરે, સર્વે સંક્લેશ દૂર કરી, શ્રી વીતરાગ પ્રભુનો રાગ દ્વેષ અને મોહરૂપ દુષ્ટ દોષોને દળવાનો સદુપદેશ

સાર્થક કરે, યાવત્ નિર્મળ અંતઃકરણથી શુદ્ધ સ્વરૂપ સુખમાં મગ્ન
થઈ, એકાગ્રપણે સ્વપર હિતકર માર્ગનેજ અનુસરતી રહે, તેવીજ
હિત શિક્ષા યોગ્ય જીવોને આપવા સદા પ્રયત્ન પરાયણ રહે,
અને સ્વ-પર હિતકારી માર્ગનુંજ સેવન કરનાર, સજ્જનોની
સત્કૃતિનું સદા અનુમોદન કરે, તેને લેશ માત્ર નિંદે નહિ, ઈર્ષા કે
અદેખાઈ જરા પણ કરે નહિ, કિંતુ સત્કૃત્યની વૃદ્ધિજ થાય, તેમ
અંતઃકરણથી ચાહી, વચનદ્વારા તેનુંજ વદી, કાયાને પણ તેમજ
પ્રવર્તાવે, તેવી ભવ્ય જનો પ્રતિ યથામતિ પ્રેરણા કરવા તથા
સહજ તેવી શુભ પ્રવૃત્તિ કરનાર પ્રિય ભાઈઓ અને બહેનોને
સ્વ-પર હિતકારી માર્ગમાં નિઃસ્વાર્થપણે સ્વાર્થ ભોગ અર્પી,
નિર્ભયતા અને નિશ્ચળતાથી વિશેષ ઉમદા-શુદ્ધ પ્રવૃત્તિ કરાવવા,
આપણા આસન્નોપકારી ચરમ તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામીનું
ઉત્તમોત્તમ ચરિત્ર મહત્ત્વ, એકાગ્રપણે વિચારવું, બહુજ ઉપયોગી
છે, એમ નિર્ધારી પ્રસંગોપાત સંક્ષેપથી પ્રભુનું સદ્વર્તન વર્ણવી
નિર્વાણ કલ્યાણક સાથે આપણું પોતાનું પ્રભુની પ્રજા પુત્રપુત્રી
તરીકેનું શું શું કર્તવ્ય છે, તેનું સંક્ષેપથી ભાન આપી, સહજ
આત્મ પ્રેરણાથી આ ગ્રંથનો ઉપક્રમ (આરંભ-યત્ન) કર્યો
છે. તેમાંથી મરાલ (રાજહંસ) ની પેરે ગુણ માત્રને ગ્રહી
સન્માર્ગનું સેવન કરી સજ્જનો સદા સુખી થાય, એજ આંતર
ઈચ્છા વર્તે છે, તે સફળ થાઓ, અને જૈન જયવંતા શ્રી જિન
શાસનની શોભા દિન પ્રતિદિન વૃદ્ધિ પામો, તથા શુદ્ધાશયથી
જિન આજ્ઞાને આરાધી સર્વ જૈનો જય કમળા વરો' ઉક્ત
આશીર્વાદ પૂર્વક પ્રસ્તુત ગ્રંથની પ્રસ્તાવના દ્વારા તદન્તર્ગત
વિષયો સબંધી બે બોલ કહું છું.

" यथाशक्तियतनीयशुभे " — " શુભ કાર્યમાં યથાશક્તિ યત્ન કરવોજ " એ મહા વાકયને અનુસરી તાત્વિક સુખના અર્થી જને સ્વસ્વ શક્તિ પ્રમાણે સ્વપર હિત સાધવા અવશ્ય ખપ કરવો યુક્ત છે. પરમાર્થ બુદ્ધિથી ભવ્ય જીવોને સ્વહિત સાધી લેવા, યુક્તિસર પ્રેરણા કરવી, તેના જેવો એકે પરોપકાર નથી. તેવો પરોપકાર વસ્તુત: સ્વાર્થરૂપજ હોવાથી દરેક માર્થક (સાચા) જૈને અન્ય જનોને શુદ્ધ જૈન તત્વ સમજાવવા બનતો પ્રયત્ન કરવો જરૂરનો છે. આવા પ્રકારનો પ્રયત્ન સ્વપર હિતની વૃદ્ધિ સાથે પવિત્ર જૈન શાસનની ઉન્નતિ સાધવા પ્રબળ કારણભૂત મનાય છે. ચરમ તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામીએ પરિપૂર્ણ જ્ઞાન દ્વારા પૂર્વ તીર્થંકરોની પેરે વસ્તુ તત્વ યથાર્થ જાણી-પ્રરૂપી અનેક ભવ્ય જનોના અજ્ઞાન અંધકારનો સાક્ષાત્ છેદ કર્યો, એટલુ જ નહિ, પણ મહા મંગલમય જ્ઞાન-પ્રકાશ, પવિત્ર દ્વાદશાંગી દ્વારા, જગતી તળપર, ભાવિ ભવ્યોના કલ્યાણ અર્થે વિસ્તારી, અંતે અવિનાશી અચળ સિદ્ધિ સ્થાનમાં નિવાસ કર્યો. જેમ આંધળા માણસને કરોડો ગમે દીવાઓ, પણ ઉપગાર કરી શકતા નથી, તેમ કદાગ્રહ વડે ગ્રહિત ચિત્તવાળા મિથ્યા દૃષ્ટિ અંધ જનોને ઉક્ત પવિત્ર જ્ઞાન પ્રકાશ ઉપકાર કરી શકતો નથી, પરંતુ સરળ બુદ્ધિ આત્મ રૂચિ સજ્જનોને તે મહા ઉપકાર કરી શકે છે, એમ સમજી પ્રથમ સામાન્ય રીતે શ્રી વીર નિર્વાણ વર્ણવી, આપણા કર્તવ્યપ્રતિ ભવ્ય સત્વોનુ લક્ષ્ય ખેંચ્યુ છે. પછી વિવિધ પ્રકરણોનો સાર અહીં સાર બોલ સંગ્રહ તથા ધર્મ કલ્પવૃક્ષ યથા મતિ તૈયાર કર્યા છે. ત્યારબાદ નામ પ્રમાણે યથા

અને પરમાત્મપદ વગેરે બાબતોનો સમાવેશ કરનામા આવ્યો છે. છતા મનિ મદતાદિકથી કઈ પણ ઉત્સૂત્ર લખાણુ હોય, તેની માફી માગીને સુધારી લેવા સહૃદયોને નમ્ર પ્રાર્થના છે.
इत्यल श्री शातिः

મુનિ ગુણ મકરદાભિલાપી
કર્પૂરવિજય.

યે ગુણને ધરનાર ' ઉપદેશ રત્નકોશ ' પ્રકરણનુ પ્રાય બાળ જીવોને પણ સમજવુ સુતર થઇ પડે તેવી સરળ ભાષામા સર્વજ્ઞ કથિત તત્ન રહસ્ય નામે વિવરણ સામાન્ય રીતે કરનામા આવ્યુ છે. આ વિષય જૈન બાળકોને નીતિ યુકત સામાન્ય ધર્મ બોધ આપવામા ખાસ ઉપયોગી થઇ શકે તેમ છે, આપણા ખાસ કર્તવ્યમા આપણને શિથિળ કરનાર યા ભૂલ ખવરાવી અવળે રસ્તે દોરનાર પાચ કટ્ટા શત્રુ જેવા પાચે પ્રમાદનો પરીહાર કરવા ' પ્રમાદ પચક પરીહાર ' મા દરેક દરેક સ્થળે મહાત્માઓના વચનથી સમર્થન કરી, બનતી સમજ આપવામા આવી છે. પદ્ય શાત રસ યુકત સાથે પ્રસગોપાત બધ બેસતા હોવાથી સમજને ઉકત વિષય સારી અસર કરી શકે તેમ છે જૈનોની પૂર્વની સ્થીતિ સાથે સરખામણી કરતા આપણી અત્યારની સ્થિતી ઘણીજ દયામણી લાગે છે. કુસપ, સત્યજ્ઞાનની ગભીર ખામી, જ્ઞાનનો ઘટતો ઉપયોગ કરવાની ખામી, લક્ષ્મીને વશ કરના સાધનભુત પ્રમાણિકતાદિકનો થતો અનાદર, નીતિ રીતિ અને ધર્મ શિક્ષણમા ગભીર ખામી વિગેરે આના દખીતા કારણ છે, તે બાબત સામાન્ય રીતે જૈન વર્ગને યથા અતિ અતિ અગત્યની સૂચનાઓ કરનામા આવી છે. આશા છે કે, જો બુદ્ધિ બળથી મનન પૂર્વક તે દ્વારા યોગ્ય પગલા ભરવામા આવશે તો, આપણે સત્વર કઇક સારા સુધારાને દાખલ કરી શકશુ. છેવટમા ઉજ્વળ મુકતા ફળ (મોતી) ના હારની જેવો અમૂલ્ય અને અતિ ઉપયોગી ' સારશિક્ષા સગ્રહ ' કરનામા આવ્યો છે, જેના છેવટના ભાગમા આત્માના જુદા જુદા પ્રકાર, ઉચ્ચ સ્થિતી પામના અનુકૂળ રસ્તો

અને પરમાત્મપદ વગેરે બાબતોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે છતાં મતિ મંદતાદિકથી કંઈ પણ ઉત્સૂત્ર લખાણ હોય, તેની માફી માગીને સુધારી લેવા સહૃદયોને નમ્ર પ્રાર્થના છે.
इत्यल श्री शांतिः

મુનિ ગુણ મકરંદાભિલાષી
કર્પૂરવિજય.

अथ मंगला चरणम्.

(श्री वीर सद्भाव स्तुति)

વીર જીનેશ્વર સાહિબ સુણજ્યો, અરજ કરૂં પ્રભુ જગ ધણીરે
એ ટેક

દયા વારિથી[1] સ્નાન કરીને, સંતોષ ચીવર[2] ધારિયેરે,
વિવેક તિલક અતિ ચંગ[3] કરીને, ભાવના પાવન[4] આરાધેરે.
વીર૦ ૧

ભક્તિ કેસર ઘોળ[5] કરીને, શ્રદ્ધા ચંદન મેળીએરે,
સુગંધી[6] સદ્દ્રવ્ય મેળીને, નવ બ્રહ્માંગ[7] જિન અર્ચીએરે.
વીર૦ ૨

ક્ષમા સુગંધિ સુમનસદામે,[8] દુવિધ ધર્મ ક્ષૌમ[9] સુગનરે રે
ધ્યાન અભિનવ[10] ભૂષણ સાજે, અર્ચા અમે ઘણું હર્ષિયે રે.
વીર૦ ૩

આઠે મદના ત્યાગ કરણરૂપ, અષ્ટ મંગળ આગે થાપીએરે,
જ્ઞાન હુતાશન[11] જનિત શુભાશય, કૃષ્ણાગુરૂ[12] ઉખેવીએરે.
વીર૦ ૪

શુદ્ધ અધ્યાત્મ જ્ઞાન વહ્નિથી,[13] પ્રાગ્ ધર્મ[14] લવણ ઉતારીએરે.
યોગ સુવર્ણોલ્લાસ કરતા, નીરાજના[15] વિધિ પૂરીએરે.
વીર૦ ૫

---

૧ જળ ૨ વસ્ત્ર ૩ મનોહર. ૪ પવિત્ર. ૫ રસ, ઘોળ ૬ ઉત્તમ. ૭ બ્રહ્મચર્યરૂપ ૮ પુષ્પમાળા. ૯ વસ્ત્ર સુગંધ ૧૦ અપૂર્વ. ૧૧ અગ્નિ ૧૨ ઉત્તમ ધૂપ ૧૩ અગ્નિ, ૧૪ પૂર્વ અશુદ્ધ ધર્મ, ૧૫ આરતી,

આતમ અનુભવ જ્ઞાન સ્વરૂપી, મંગલ દીપ પ્રજાલીએરે,
યોગ ત્રિક શુભ નૃત્ય[1] કરતા, સહજ રત્નત્રયી[2] પામીએરે.
વીર૦ ૬

સત્પરિણતિ[3] સુઘોષા[4] બજાવી, રોમ રોમ ઉલ્લાસીએરે,
ભાવપૂજા લયલીન હોવતા, અચલ મહોદય પામીએરે.
વીર૦ ૭

ભાવપૂજા અભેદ ઉપાસક[5], સાધુ નિગ્રંથે અંગીકરીરે,
દ્રવ્ય પૂજા ભેદ ઉપાસક, ગૃહ—મેધીને[6] નિત્ય વરીરે.
વીર૦ ૮

દ્રવ્ય શુદ્ધિ ભાવ શુદ્ધિ કારણ, જિન આમ્નાય[7] અવધારીએરે.
ધ્યાતા ધ્યેય ધ્યાનરૂપ એકે, અજર અમર પદ પામીએરે.
વીર૦ ૯

સાલંબન નિરાલંબન ભેદે, ધ્યાન હુતાશ જલાવીએરે,
કંચનોપલને[8] ન્યાયે કરીને, ચૈતન્યતા[9] અજવાલીએરે.
વીર૦ ૧૦

કર્મ કઠીન ઘન નાશ કરીને, પૂર્ણાનંદતા પામીએરે,
રમતા નિત્ય અનંત ચતુષ્કે[10], વિજય લીલા નિત્ય જામીએરે.
વીર૦ ૧૧

---

૧ મન વચન અને કાયાની સત્પ્રવૃત્તિ. ૨ સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર. ૩ ઉત્તમ પરિણામ. ૪ ઘટા. ૫ સેવક, આરાધના કરનાર. ૬ ગ્રહસ્થ, શ્રાવક. ૭ ફરમાન. ૮ સુવર્ણ અને કીટ્ટી (માટી) ના દ્રષ્ટાંતે. ૯ આત્મ સ્વરૂપ. ૧૦ અનંત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને વીર્ય.

१ सरस शांति सुधारस सागरं,
शुचितर गुणरत्न महागर,
भविक पकज बोध दिवाकर,
प्रतिदिन प्रणमामि जिनेश्वर
२ अद्याऽभवत् सफलता नयनद्वयस्य,
देव त्वदीय चरणाबुज वीक्षणेन,
अद्य त्रिलोकतिलक प्रतिभासते मे,
ससार वारिधिरिय चुलुक प्रमाण
३ प्रशम रस निमग्न दृष्टि युग्म प्रसन्न,
वदन कमलमक. कामिनी सग शून्य'
करयुगमपि यत्ते शस्त्र सबध वध्य,
तदसि जगति देवो वीतराग स्त्वमेव

श्री जैन हित बोध.

प्रस्तावना.

પ્રાચીન કાળમાં જૈન ધર્મના મુનિ મહારાજો શાસનની વૃદ્ધિ માટે અહોરાત્ર વિવિધ પ્રકારનો યત્ન કરતા હતા, ધર્મ તત્વના ઉપદેશો આપતા હતા, વ્યાખ્યાનો સંભળાવતા હતા, અને ધર્મના રહસ્યને સમજાવનારા પુસ્તકો રચીને પોતાના ગુરૂત્વ પદનું સાર્થક કરતા હતા. આપણા ધર્મ ગ્રંથના ભંડારો આપણને આજ પણ સારી રીતે બતાવી આપે છે કે, આ મહાત્માઓ આપણા કલ્યાણ માટે કેવા ભગીરથ પ્રયત્નો કરી ગયા છે? તેઓએ જે ગ્રંથો સંસ્કૃત અને માગધી ભાષામાં લખ્યા છે, તે વાંચીને સમજવા જેટલી પણ હાલ ઘણાજ થોડા પુરૂષો યોગ્યતા ધરાવે છે, તો તેવી પ્રતિના ગ્રંથો લખવા જેટલી શક્તિ ધરાવનારા પુરૂષો હાલમા વીરલા હોય, તેમા કાંઇ આશ્ચર્ય જેવું નથી.

વળી કમનસીબે હાલનો સમય એવો આવ્યો છે કે, મનુષ્યો વિદ્યાનું અધ્યયન માત્ર નામનુંજ કરે છે. સહેજ વાચતા, લખતા કે આંક, લેખા અને નામું ઠામું લખતા આવડ્યું, કે જાણે તેઓ મોટા પંડિત થઈ ગયા હોય, તેમ સમજીને વિશેષ જ્ઞાન પ્રાપ્તિ માટેનો યત્ન તેઓ કરતાજ નથી. ન્યાય, તર્ક સાહીત્ય, ફીલસુફી અને ધર્મ જ્ઞાનના ઉંડા વિષયોમા ઉતરવાની

માથાકુટ કરવામાં કશું ફળ નથી, એવા વિચાર ધરાવનારા હાલ સેંકડો મનુષ્યો છે. તેઓ ગુજરાતી જેવી માતૃભાષાનું જ્ઞાન પણ પુરતું ધરાવતા નથી, તો સંસ્કૃત અને માગધી જેવી કઠીન ભાષામાં તેઓ કુશળ શી રીતે હોઇ શકે ? હાલના સમયમાં જૈન બંધુઓની વિદ્યા સંબંધી આવી શોચનીય સ્થીતિ છે, તે વખતે જો તેમને એકદમ સંસ્કૃત અને માગધી ભાષામાં લખાએલા પૂર્વાચાર્યોના અઘરા પુસ્તકોનું અધ્યયન કરવાનો આગ્રહ કરીએ તો, તેઓ શરૂઆતમાં ભડકીને નિરાશ અને નિરૂત્સાહી થઇ જાય, અને વિદ્યા કે જ્ઞાન પ્રાપ્તિનો કશો પ્રયાસ કરવાનું હમેશને માટે માંડીવાળે. प्रथम कवले मक्षिकानी માફક આરંભમાંજ સામાન્ય વર્ગના જૈન બંધુઓ ઉપર પ્રમાણે નિરાશ અને કાયર ન થાય, અને તેમના ઉદ્યોગ અને ઉત્સાહની જ્યોત્સ્ના દિનદિનપ્રતિ અધિકાધિક પ્રકાશીત થતી જાય, તેને માટે હાલ તુરત તો તેમને ગુજરાતી જેવી માતૃભાષાદ્વારા સાદી, સહેલી, સરલ અને રૂઢ શૈલીમાં ધર્મના ઉત્તમોત્તમ તત્વો સમજાવવા, એજ સૌથી સારો રસ્તો છે, એમ અમને સમજાયાથી અમે પ્રસ્તુત ગ્રંથ જેવા લેખો અનુકુળતા પ્રમાણે પ્રસિદ્ધ કરવાનું યોગ્ય ધાર્યું છે.

પ્રસ્તુત ગ્રંથ મુનિ મહારાજ કર્પૂરવિજયજીએ કૃપા કરીને લખી આપ્યો છે તેથી તે પુજ્ય મુનીશ્રીનો જૈન સંઘ ઉપર પરમ ઉપકાર થયો છે જૈન શાસનના ઉદ્યોત અને પ્રચાર માટે ઉક્ત મુનિ મહારાજ ઘણી હોંશ ધરાવે છે, અને અજ્ઞાનના પંકમાં ડુબકાં ખાતા પામર જૈનો તરફ તેમની પરમ કરૂણા છે.

તે કરૂણાના ફળરૂપે આ ગ્રંથનો જન્મ છે. માટે અમો આશા રાખીએ છીએ કે પરમ પુજ્ય મહારાજ કર્પુરવિજયજીની આ અમૃતરૂપ પ્રસાદીનો આસ્વાદ લઇને સર્વે જૈનો કૃતાર્થ થશે.

જૈન પ્રાચીન કાળમા જે પ્રતિનો શ્રમ મુનિરાજો લેતા હતા, તેવો શ્રમ લેનારા હાલ વીરલાજ સાધુ મહાત્માઓ નજરે પડે છે. તે એક મહા ખેદકારક હકીકત છે. જૈન ધર્મના ઉપદેશ માટે હાલના જેવા સલાહ શાન્તિવાળા રાજ્યના સમય કરતાં બીજો કયો વધારે યોગ્ય વખત મળવાનો હતો ? માટે મહારાજ કપુરવિજયજીની માફક અમારા બીજા ઉપદેશક મહાત્મા, મુનિઓ પણ પામર અજ્ઞાન જૈનોના ઉદ્ધારને માટે આવા ગ્રંથો લખીને પોતાના ગુરૂપણાનુ સાર્થક કરશે, અને શાસનનો ઉદ્યોત કરશે એવી આશા છે.

જે જે મુનિરાજોપાસે આવા ગ્રંથોના હસ્ત લેખો હોય, ને જો અમને પ્રસિદ્ધ કરવાને આપવાની તેઓ કૃપા કરશે, તો અમે અનુકુળતાએ તે ગ્રંથો પ્રસિદ્ધિમા મુકશુ.

આ " જૈન હિતબોધ " નો ગ્રંથ કેવો ઉપયોગી, સુબોધક, રહસ્ય પૂર્ણ અને સન્માર્ગ દર્શક છે, તેનુ વર્ણન અમારે પ્રસિદ્ધ કર્તા તરીકે કરવુ તે કરતા બેહેતર છે કે, તેની યોગ્યતાની કિમત અમારા વાચક મિત્રો તેને એકજ વાર વાચીને પોતાની મેળે સહેજ કરી શકશે.

છેવટે એટલીજ અભિલાષા છે કે, જો પ્રસ્તુત ગ્રંથ થોડે ઘણે અંશે પણ જીવનની ઉન્નતિના કાર્યમા જૈન બંધુઓને સહાયભુત થશે તો, લેખકનો અને પ્રસિદ્ધ કર્તાનો શ્રમ સફળ થયો છે એમ ગણાશે.

આ ગ્રંથ છપાવાના ખર્ચમાં મદદ તરીકે રૂ. ૧૨૫ શેઠ રતનશી વીરપારના વિધવા બાઇ એગમાબાઇએ તથા રૂ ૧૦૦ શેઠ ભાઇચંદ હરખા હા ગા ગુલાબચંદ ફુલચંદ તથા બેન મોધી શ્રી ગોધાવીવાળા પાસેથી મળ્યા છે, તે માટે તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે. ધર્મ જ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરવા માટે આવા સદ્ગ્રંથો પ્રસિદ્ધ કરાવવાની સદ્બુદ્ધિ થવી, એ પૂર્વના પુન્યનું ચિન્હ છે અમે ઇચ્છીએ છીએ કે, ઉક્ત શેઠ જેવા બીજા શ્રીમાનો અમારી જૈન કોમમાં આગળ પડો, અને તેમને હાથે આવા અનેકાનેક ગ્રંથો પ્રસિદ્ધિ પામો. અસ્તુ.

પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા

जैन हित बोध.

श्री वीर प्रभुनुं निर्वाण अने आपणु कर्त्तव्य

દેવેન્દ્ર, નરેન્દ્ર અને યોગીન્દ્રને પણ માન્ય ચરમ તીર્થંકર શ્રી વીર પરમાત્માએ ઉત્કૃષ્ટ યોગ બળ તથા તપ બળથી ઘાતી કર્મનો સંપૂર્ણ ક્ષય કરી અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર અને અનંત વીર્યરૂપ અનંત ચતુષ્ટય સંપ્રાપ્ત કરી—પ્રગટ કરી ત્રિભુવનનાં હિતમાટે દેવ વિનિર્મિત સમવસરણના મધ્યમા સુર સ્થાપિત સિંહાસનપર બિરાજમાન થઇ દ્વાદશ [૧૨] પર્ષદા મધ્યે અમૃત સમાન મધુર દેશના જળ વર્ષાવી ભવ્ય સમૂહને પ્રતિ બોધી શ્રી ઇન્દ્રભૂતિ પ્રમુખ ગણધરોને ત્રિપદી આપી, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, અને શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ શ્રી સંઘ (તીર્થ) ની સ્થાપના કરી ત્યારથી ભારત ભૂમિમા જીન શાસન વિશેષે જયવંતુ વર્તવા માંડ્યુ. પ્રભુજીના પવિત્ર ગુણો (અતિશયો) થી સર્વત્ર શાન્તિ પ્રસરવા માંડી. પ્રભુના પરમ પવિત્ર અમૃત વચનો શ્રવણ કરી પ્રાણીઓ કરૂણા બુદ્ધિ સાથે ઉત્તમ પ્રકારની મૈત્રી, મુદિતા, અને મધ્યસ્થતા ધારતા થયા. અવિવેક, અનીતિ, અન્યાય કે અસત્યનો માર્ગ ત્યજી વિવેક પૂર્વક નીતિ, ન્યાય કે સત્ય માર્ગને અનુસરતા થયા. સાધર્મીઓ પ્રતિ પરમ પ્રમોદ ભાવ ધારતા થયા પ્રતિજ્ઞા કરવામા દક્ષ (ડાહ્યા) હોઇ ગ્રહિત પ્રતિજ્ઞાને પ્રાણની પેરે

પાળવા લાગ્યા. શીલનેજ ખરૂં ભૂષણ વ અલંકાર, વિવેકને-
જ ખરાં લોચન, અને ગ્રન્થ ભાણનેજ શુભ મંડન માનતા
થયા. ઉત્તમ આચાર અને વિચારમાં કુશળ તથા પ્રમાદ રહિત
થયા. સત સુસાધુ જનોના દાસ થયા. મન અને ઇન્દ્રિઓનો
યથાયોગ્ય નિગ્રહ કરવા લાગ્યા. કષાય તાપે દૂર કરવા શ્રી સ
ર્વજ્ઞ ભાષિત ઉત્તમ ક્ષમા, માર્દવ, આર્જવ, અને સંતોષનું
સેવન કરવા લાગ્યા. મદ્યાદિક દુર્વ્યસનોનો સર્વથા ત્યાગ કરવા
તત્પર થયા. વિષય રસને વિષવત્ લેખવા લાગ્યા. નિદ્રાને વૈ-
રીણી માનવા લાગ્યા. અને સ્ત્રી કથાદિ વિકથાને હલાહલ ઝેર
તુલ્ય નિંદવા લાગ્યા. સ્વરૂપમાં પ્રમાદ માનને કટ્ટા દુશ્મન સ
મ લેખી તેથી વિરમ્યા. સર્વ જીવોને * આત્મ સમાન લેખી તે-
મનું બનતું સંરક્ષણ કરવા તત્પર થયા. કોઇ જીવોને ક્લેશ ન
થાય તેવું હિતમિત ભાષણ કરવા લાગ્યા. પર દ્રવ્ય અને પર
દારા પ્રતિની પ્રીતિને જલાંજલી દેવા લાગ્યા. પર દ્રવ્યને ધુ
ળના ઢેફા વા લોષ્ટવત્ નિર્માલ્ય ગણવા લાગ્યા. અને પર દારા
ને કાળી નાગણી સમ ગણી, તેનાથી દૂરજ રહેવા લાગ્યા. શ્રી
સર્વજ્ઞ પ્રભુની આજ્ઞાને શેષાવત્ મસ્તકપર ધરવા લાગ્યા. અ
ર્થને અનર્થ મૂળક જાણી તેનો સપ્ત ક્ષેત્રાદિમાં યથા અવસર
વિવેકથી વ્યય કરવા લાગ્યા. દીન દુખી જનોની ભીડ ભાગ-
વા તત્પર થયા. સીદાતા સ્વ સાધર્મી ભાઇઓને ભક્તિભરથી ઉ-
દ્ધરવા તન મન અને ધનનો સદુપયોગ આદરવા લાગ્યા. સ્વ-
સાધર્મી જનોની ઉન્નતિ થવામાં પોતાનીજ ઉન્નતિ માનવા
લાગ્યા. સ્વસાધર્મી ભાઇઓની ન્યૂનતા સહન થઇ નહિ ત્યાં
સુધી તેમને સ્વ બરાબર કરવા બનતી કોશીશ કરવા લાગ્યા.

તેમજ સ્વસાધર્મી ભાઈઓની અધિકતા દેખી અંતરથી રાજી પણ થવા લાગ્યા. રાગ દ્વેષનો વિવેકથી જય કરવા, શ્રી વીતરાગની સાક્ષાત શાન્ત રસદાયી, શાન્ત રસમય મોહન મુદ્રાની તથા સિદ્ધાંત [આગમ] વાણીની પરમ ભક્તિ ભાવથી સેવા ઉપાસના કરવા લાગ્યા. કલેશ—કલહને તો અલક્ષ્મી—દારિદ્રનું મંદિર જાણી, સર્વથા પરિહરવા લાગ્યા. આળ—અભ્યાખ્યાનનું પૈશુન્ય—ચાડીયાપણાને તથા પરપરિવાદ—અવર્ણવાદ બોલવાને પરમ અન્યાયરૂપ જાણી, તેમનાથી સર્વથા વિમુખ થવાજ યત્નવાન થયા. સુખ સમયે વા દુઃખ સમયે સમભાવથી પવિત્ર નિયમ ધુરાને અડગ રીતે ધારી, સ્વજૈનતા સાર્થક કરવા લાગ્યા. માયા મૃષા—બોલવુ નાઇ અને કરવુ કાંઈ, તેને તો વધારેલા વિષ જેવું જ લેખી પ્રયત્નથી પરિહરવા લાગ્યા તેમજ મિથ્યાત્વને તો પરમ શલ્ય, પરમ રોગ, તેમજ પરમ ઝેર જેવું જાણી, તેનો સમ્પર્શ પણ નહિ કરતા આવી અતિ કલ્યાણકર ઉમદા નીતિને અવલંબીને સુશ્રાવક વર્ગ વર્તતો, અને સુસાધુ વર્ગ તો મહા વ્રતોરૂપ મહા પ્રતિજ્ઞાઓને સદ્વિવેકથી ગ્રહણ કરી, સિંહ કીશોરની પેરે બહાદુરીથી પાળી સર્વજ્ઞ પુત્રનું ઉત્તમ બીરૂદ સાર્થક કરતા. મઝરી વહાણની પેરે આ સંસાર સમુદ્રને સગળાવી પોતે તરતા અને સ્વઆશ્રિત સાધુ અને શ્રાવક વર્ગને પણ સુખેથી તારી શકતા. પરોપકારને પોતાના પવિત્ર સ્વાધીરૂપજ ગણતા.

આવી પરમ ઉદાર સર્વજ્ઞ નીતિનું સમ્યક્ સેવન કરતા—સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકારૂપ જંગમતીર્થ સ્વસમાગમમાં આવતા ભવ્ય જીવોને સદુપદેશ જળથી સિંચી પાવન

કરી, શ્રી જિન શાસનની શોભા—મહાત્મ્ય વધારી શાસન—પ્રભાવનારૂપ પરમ લાભને પામતા આ સર્વ પ્રભાવ ધર્મ ચક્રવર્તી શ્રી જીનેશ્વર દેવનોજ ગણાય છે અનુક્રમે પ્રભુ પૃથ્વી તળ પર પ્રતિબંધ રહિત વિચરી, અનેક ભવ્ય સત્વોનો ઉદ્ધાર કરી, સ્વ—આયુશેષ અઘાતી કર્મોનો સર્વથા ક્ષય કરી, પંચમ ગતિને પ્રાપ્ત થયા અક્ષય, અનંત, અવ્યાબાધ અને અપુનર્ભવ શિવગ પદાને વર્યા.

પરમ સિદ્ધ નિરંજન થઇ લોકાગ્ર સ્થીતિ ભજી, પરમ નિવૃત્તિ સુખ પામ્યા. આનું નામ નિર્વાણ કલ્યાણક કહેવાય છે. જ્યારે ચરમ તીર્થંકર શ્રી વીરપરમાત્મા નિર્વાણ થયા, ત્યારે ચલિતાસન દેવેન્દ્રાદિકોએ આવી સ્વ સ્વ ઉચિત કૃત્ય કરી, ભાવ ઉદ્યોત ભગવતનો વિરહ થવાથી દ્રવ્ય ઉદ્યોત કર્યો. દિવાલિકા પ્રકટી, ત્યારથી લોકમાં પણ સર્વત્ર મંગલરૂપ દિવાળી પર્વ રૂઢ—પ્રસિદ્ધ થયુ. પ્રભુએ અંતે સોળ પહર પ્રમાણ ભવ્ય પ્રાણીઓને અખંડ દેશના દીધી હતી, જેમાં પુણ્ય, પાપ ફળ વિપાકનુ સ્વરૂપ પ્રતિપાદન કર્યું હતુ, બીજા પણ અણ પુછયા અનેક અધ્યયનો કહી, પ્રભુ સર્વ જન્મ મરણના બન્ધનોને સર્વથા છેદી સર્વોત્કૃષ્ટ મોક્ષ સુખ પામ્યા તેવા ઉત્તમ સુખ પામવા ઉત્કૃષ્ટ ભાવથી જે ભવ્ય પ્રાણીઓ દીવાળી પર્વે છઠ્ઠ, અઠ્ઠમાદિ તપ કરી વિધિવત્ શ્રી વીર પ્રભુનુ ધ્યાન ધરે છે, તેઓ પણ પરિણામ વિશુદ્ધિથી ભવ દુઃખનો અંત કરી શ્રી ગૌતમ સ્વામીની પેરે નિર્મળ અધ્યવસાયયોગે શુકલ ધ્યાનનો મહા લાભ પામી, સર્વ ઘાતી કર્મોનો ક્ષય કરી, કેવળ જ્ઞાન પામી, પરમ મહોદય—મોક્ષપદને વરે છે શ્રી ગૌતમ સ્વામીના પવિ

ન દૃષ્ટાંતથીજ સિદ્ધ થાય છે કે, અતે પ્રાણી માત્રને સ્નશ્રેય સાધના સદ્વિવેક ધાર્યા વિના છુટકો નથીજ છતી સામગ્રી પામીને જે ભવ્ય સત્વો સદ્વિવેક ધારી તેનો યથાયોગ્ય લાભ લે છે, તેમનો તો અવતાર સફળ છે, પરતુ જે મોહ મુઢ માનવો આવી દુર્લભ સામગ્રી પામીને પણ તેને એળે ગુમાવે છે, તે પામર પ્રાણીઓને પાછળથી અવશ્ય પસ્તાવુ પડે છે.

એમ સમજીને શાણા માણસોએ સદ્વિવેક સજના અને અવિવેક ત્યજવા બનતો પ્રયત્ન કરવો ઉપયુક્ત છે સર્વજ્ઞ વીતરાગ વીર પરમાત્માના આપણે સર્વે સેવક કહેવાતા છતા આપણા પરમ ઉપકારી પિતા સમાન મહાવીર સ્વામીની પવિત્ર આજ્ઞા-મર્યાદા લોપી સ્વચ્છદપણે આદરી આપણી મોજ મુજબ સન્માર્ગ તજી ઉન્માર્ગ સેવીએ, તે શુ આપણને ઓછુ શરમાવનારૂ છે? સ્વ સહોદર કરતા અધિક પ્રેમપાત્ર આપણા સાધર્મિઓ સાથે ભેદ ભાવ રાખી કુસપ કરીએ, તે શુ ઓછુ લજ્જાસ્પદ છે? સ્વ સાધર્મી ભાઇઓની સાથેની શ્રી સર્વજ્ઞ કથિત સાધર્મી વાત્સલ્યની ઉત્તમ નીતિ રીતિને તજી, સ્વચ્છદપણે સત સુસાધુ જનો ધિક્કારી કાઢે, તેવી કઢગી નીતિ આદરી મદોન્મત્તપણે હિત વચનરૂપ અકુશને પણ ન ગણીએ, એ કેવુ નિન્દાપાત્ર તથા દુ:ખજનક ગણાય? દ્રવ્ય અને ભાવથી સીદાતા સાધર્મી ભાઇઓને સ્વશક્તિ અનુસાર સહાય આપવાની પોતાની પવિત્ર ફરજ વિસ્મૃત કરી, તેમના હૃદયભેદક દુ:ખ સામા ટગમગ જોયા કરી, અનેક ઉડાઉ ખર્ચામા પૈસાનો ગેરઉપયોગ કરી, ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ સીદાતા સાધર્મીઓને સગીન આશ્રય આપવામા ભાગ લેવાની ખરી તકે નબળા

બહાનાં કાંઈ અનરુ મુખ કરવુ, તે કેવુ લજ્જાસ્પદ તથા હાસ્યજનક છે ? બડેખા કહેવાઈ લાડી, વાડી અને ગાડીની ખાતર અનર્ગળ ધનનો વ્યય કરતા નહિ ડરતા સદ્ધર્મ ક્ષેત્રમા શુભ પરિણામથી નિઃસ્વાર્થપણે સ્વદ્રવ્યનો સદુપયોગ કરતા સંકોચ કરનાર વિવેક વિકળ જનોને કોની ઉપમા આપવી, તે વિચારવા જેવુ છે ! અલમત પરભવનુ સાધન કરવા પશ્ચાત પડનારા, કોઈ શુભ ઉપમાને તો લાયક થઈ શકેજ નહિ. આ કરતા પણ વધારે શોકજનક તો એ છે કે, ધર્મની બાબત તેમને તણખલા જેવી લાગે છે, અને માન પાનની ખાતર પોતાના સર્વસ્વને સ્વાહોમ કરવા તૈયાર થાય છે. આવા સ્વચ્છંદી જનોનુ અસ્તિત્વ જગતમા કેવળ ભારભૂતજ મનાય છે. પ્રાપ્ત થયેલી લક્ષ્મી અને આવા વિવેક વિકળનો જ્યારે ત્યાગ કરી જતી રહે છે, ત્યારે તે અજ્ઞ જનો આંખ ચોળીને રહે છે, અને સ્વચ્છંદપણે આચરણના પ્રાયશ્ચિત તરીકે પશ્ચાતાપ કરતા બાકીનુ આયુષ્ય પુરૂં કરી, યમના અતિથી થાય છે. સ્વચ્છંદપણાના સાચા ફળની પરિક્ષા તો ત્યારેજ થાય છે. બુદ્ધિબળ પામ્યા છતા તેનો સદુપયોગ નહિ કરતા, ગેરઉપયોગ કરનારના તેનાજ હાલ થાય છે. તત્વાતત્વનો વિચાર કરી અતત્વ ત્યજી, તત્વ ગ્રહણ કરવુ, એજ અક્કલમંદ પુરૂષોનુ સાર્થક્ય છે. છતા અનેક કુતર્ક, છળ, પ્રપંચ રચી, મુગ્ધ ભોળા જીવોને વાગ્જાળ કે મોહજાળમા પાડી, સ્વ પરને અનર્થ ઉપજાવતા, અનેક દુરાચારી જનોને આપણે પ્રત્યક્ષ દ્રષ્ટીએ જોઈએ છીએ. આવા અનાચાર યા દુરાચારને સેવનારની બુદ્ધિજ તેમના પોતાના અને પરના દ્રવ્ય અને ભાવ પ્રાણ હરવા માટે શસ્ત્રરૂપજ થાય છે. તેવી નીચ

બુદ્ધિ ધરનાથી સ્વ પરને અનેકશ અધોગતિનુંજ કારણ બને છે. છતા દુર્જનો પોતાનો દુર્જન સ્વભાવ ત્યજતા નથી, એ પ્રત્યક્ષ મહા હાનીકારક છે

આમ સમજી સજ્જનો સદ્બુદ્ધિનો બનતો સદુપયોગ કરવા ચુકતા નથી. શુભાશય સજ્જનો દુર્જનોની પેરે કદાપિ નિર્દય પરિણામ ધારી જીવ હિંસા કરતા નથી, અસત્ય બોલતા નથી, પર દ્રવ્ય હરતા નથી, પર દારા સેવતા નથી, મહા મૂર્છા ધરતા નથી, સર્વજ્ઞ પુત્રોની રૂડી હિત શિક્ષા પામી, પરભવથી ડરી પાપનો પરિહાર કરે છે. ક્રોધ, માન, માયા, અને લોભરૂપી ચડાલ ચોકડીનો સગ કરવા ચાહતા નથી, ક્રોધ કષાયના તાપને ચદન કરતાં શિતલ, સમતા રસથી શાત કરે છે. જાતિ મદ, કુળ મદ, બળ મદ, તપ મદ, બુદ્ધિ મદ, રૂપ મદ, લાભ મદ, અને ઐશ્વર્ય મદરૂપ આઠ ઉન્નત શિખરયુક્ત માનરૂપી દુર્ધર પર્વતને મૃદુતારૂપ વજ્રદડે ભેદી નાખે છે, માયારૂપી સાપણના ઝેરને ઋજુતારૂપ જાગુલી મત્રના યોગે ટાળી શકે છે, અને લોભરૂપી અગાધ દરીઆને સતોષ અગસ્તિની સત્સાહાયથી સોપી નાખે છે, રાગ અને દ્વેષને કટ્ટા શત્રુ જેવા સમજીને તેમનો વિશ્વાસ કરતા નથી, અર્થાત્ સયોગના ક્ષણિક પદાર્થોપર રાગ કે દ્વેષ કરતા નથી, કલહને સ્વપરના ક્લેશનુ કારણ જાણીને સર્વથા ત્યજે છે પરને મિથ્યા આળ દેવુ, રહસ્ય ભેદ કરવો, (ચાડી ખાવી) તથા પર નિન્દા કરવાના સ્વભાવને કર્મ ચડાળ સમાન સમજી સર્વથા છડે છે, સુખ દુ ખ સામગ્રી સમયે સમભાવ રાખી હર્ષ વિષાદ કરતા નથી, માયા મૃષાને હલાહલ વિષ જેવુ જાણે છે, તેમજ મિથ્યાત્વને સર્વ પાપનુ મુળ લેખી-

ને તેનો સંગ લગાર પણ કરતા નથી. આમ સહજ પાપ નિવૃત્તિ પૂર્વક ધર્મ વૃત્તિ ધારવાથી સજ્જનો સ્વ જન્મ સફલ કરે છે પાપ કર્મમા રાચવાથી દુષ્ટ વાસના વિરમ્યા વિના આવી ઉત્તમ, શુદ્ધ ઉદાત્ત ભાવના પ્રગટ થતીજ નથી. સજ્જન સ્વભાવ હંસ સમાન છે, અને દુર્જન સ્વભાવ સુકર (ભુંડ) સમાન છે. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા સર્વે સર્વજ્ઞ પ્રભુ શ્રી વીર પરમાત્માના સેવક હોવાથી તે પરોપકારી પરમાત્માની પ્રજારૂપ ગણાય છે અલબત પરમાત્માની પવિત્ર આજ્ઞા મુજબ વર્તવાના કામી સુસાધુ જનો પ્રભુજીના વડીલ પુત્રો કહેવાય છે. અને શ્રદ્ધા શીલ શ્રાવકો પ્રભુજીના લઘુનંદન (નાના પુત્ર) કહેવાય છે. આર્યા ચંદનબાળા, મૃગાવતી વિગેરે મહા સતીઓની પેરે પરમ વિનયભાવ પૂર્વક પવિત્ર મહાવ્રતોને પાળવા તત્પર સુસાધ્વી સમૂહ પ્રભુજીની મોટી પુત્રીઓ, અને સુલસાદિકની પેરે સુશ્રદ્ધા ધારી શ્રાવિકાઓ નાની પુત્રીઓ ગણાય છે

આ ઉપરથી એકજ પરમાત્માની પવિત્ર આજ્ઞાનુ પાલન કરનાર સાધુ, સાધ્વી અને શ્રાવક શ્રાવિકા વિગ્ગે પરસ્પર કેવો ગાઢો સંબંધ રહ્યો છે, તે સ્પષ્ટ દેખાઇ આવે છે. સંસારિક સંબંધ કરતા આ ધર્મ સંબંધ કેટલો બધો પવિત્ર અને કિમતી છે, તે સમજવા જેવુ છે. સંસાર ચક્રમા કર્મ વશ વર્તી ફરતા માતા, પિતા, પુત્ર, કલત્રાદિ સંબંધો જેવા સુલભ છે, તેવા પૂર્વોક્ત ધર્મ સંબંધો સુલભ નથી, કિન્તુ દુર્લભજ છે છતા કોઈકજ સુલભ બોધી ભાગ્યશાળી ભવ્યો ભવાટવીમા અતિ દુર્લભ ધર્મ સંબંધ પામી, સ્વસાધર્મી ભાઇઓ અને બહેનો

પ્રતિ ખરો વાત્સલ્યભાવ ધરાવે છે. સ્વ સાધર્મી ભાઇઓ અને બહેનોના ગુણ રત્નોની ઉમદા કિંમત તેઓજ આંકી શકે છે. સીદાતા, સાધર્મીઓના દુ ખની દાઝ તેમનાજ દીલમા વસે છે. સ્વ સાધર્મીઓના દુ ખ જોઇ, આવા ભાગ્યશાળીઓનેજ કમકમાટી છૂટે છે. યથા શક્તિ તન, મન અને વચનવડે સ્વાર્થ ભોગ આપી સ્વ સાધર્મીઓની સાચી સેવા પણ આવા ભાગ્યશાળીઓજ બજાવે છે ઉત્તમ પ્રકારની ધર્મની તાલીમ (કેળવણી) આપી તેમને ધર્મ સન્મુખ, અને વ્યવહારિક કેળવણી આપી, વ્યવહાર કુશળ કરે છે, જેથી તેઓ ઉભય લોકમા સુખી થાય છે. સાચો સાધર્મી સબધ સમજ્યા વિના આવી પરોપકાર વૃત્તિ કેમ જાગી શકે વારુ ? આવા શુભાશય સજ્જનો શુ કદાપિ સ્વ સાધર્મીઓથી ભેદ ભાવ રાખે ખરા ? તેઓનુ અતુલ્ય દુ ખ દેખી શુ નિશકપણે સ્વચ્છદી મોજ મજા માણે ખરા ? અથવા સ્વ પરના શ્રેયનો અતિ ઉત્તમ માર્ગ મુકીને, મિથ્યા માન પાનની લખલુટમાં પડે ખરા ? અરે ! સ્વ પરના ઉદ્ધારનો શ્રેષ્ટ માર્ગ સમજી સુજ્ઞ કુલીન પુરૂષો કદાપિ પણ અનર્થકર ઉન્માર્ગ પકડેજ કેમ ? તેવા શાણા સજ્જનો સારી રીતે સમજે છે કે, જ્ઞાની પુરૂષો આપણા નિસ્વાર્થ મિત્ર–બધુ છે, તેઓ કેવળ પરમાર્થ હાવેજ આપણને હિત માર્ગ બતાવે છે, તો તેવા મહાત્મા પુરૂષોની હિત શિક્ષાનો અનાદર કરી સ્વચ્છદ વૃત્તિ ભજવી એ કેવળ ઉન્માદરૂપજ છે તે તો અમૃતનો કુપો ઢોળી નાંખી, વિષનો કુપો ભરી લેવા જેવુ છે, સોનાના થાળમા ધૂળ ભરવા જેવુ છે, ચિન્તામણિ રત્નને કાગડાને ઉડાવવામા ફેંકી દેવા બરાબર છે, કલ્પવૃક્ષને કુહાડાથી કાપી ત્યાં આકરો

વાનના જેવુ છે, ગજ વેચી ગર્ધભ લેના જેવુ છે, સમુદ્ર તારવા સમર્થ નાવને મુકી પથ્થરને પકડવા જેવુ છે, સૂતના દોરાની ખાતર નવસરો મોતીનો હાર તોડી નાખવા જેવુ છે, ખીંટીની ખાતર મહેલ પાડવા બરોબર છે, તેમજ એક કુલ્ક (પાટીઆ) ની ખાતર ભર સમુદ્રમા પ્રવહણ ભાગવા જેવુ છે જે કુબુદ્ધિ જનો સ્વચ્છદપણે ચાલી સર્વજ્ઞ દર્શિત સત્ય માર્ગને લોપી ઉન્માર્ગ ગ્રહણ કરે છે, તેવા નફ્ફટ નાદાન લોકો સજ્જન વર્ગમા હાસી પાત્ર તથા નિન્દા પાત્ર થાય છે, એટલુજ નહિ કિન્તુ વિષય કષાયને વશ પડી કરેલા દુષ્કૃત્યોના યોગે ભવાતરમા નરક નિગોદાદિ મહા દુખના ભાગી થાય છે, એમ સમજી સજ્જનો પરભવથી ડરી, સ્વચ્છદપણુ તજી સર્વજ્ઞ પરમાત્માએ પ્રદર્શિત સત્ય માર્ગનેજ સ્વીકારી નિર્ભયપણે તેનુજ સેવન કરે છે, તેો અતે તે મહાનુભાવો દુખોદધિનો પાર પામી અક્ષય સુખ સપત્તિ સ્વાધીન કરી શકે છે એવા અનેક દ્રષ્ટાતો આપણે આગમોથી સાભળી આપણુ સફળપણુ સાર્થક કરવા તેવા મહાશયોના સચ્ચરિત્ર અમૃતનુ પાન કરી સ્વ કર્તવ્ય સમજી સ્વ પર શ્રેય સાધના અર્થે કાયરતા પરહરી ત્રિકરણ શુદ્ધિથી સદુધમ કરવો ઘટે છે ઇતિ શમ્

આપણુ કર્તવ્ય શુ છે ?

અહો ભવ્ય સત્વો ! યદ્યપિ પરમ પૂજ્ય પિતા સ્થાનીય શ્રી વીર પરમાત્માના પવિત્ર પગને ચાલી, આપણે બહુ કરવાનુ છે આપણી ઘણી ન્યૂનતા (ખામીઓ) દૂર કરવાની છે, તે સર્વે એકી સાથે પુષ્ટ આલબન-નિમિત્ત કારણો વિના બની શકે ન-

હિ, તોપણ શ્રી વીર પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞાને અક્ષરશઃ અનુસરી જગજયવંતા જીન શાસનની શોભા વધારનારા વૃદ્ધ આચાર્યાદિ મહા પુરૂષોના પગલે યથાશક્તિ ચાલી, આપણે આપણી મોટી મોટી ખામીઓ સમજી સમજીને અવશ્ય દૂર કરવી જોઇએ.

પ્રિય ભાઇઓ અને બહેનો ! પ્રથમ તો આપણા સર્વજ્ઞ વીતરાગ પરમાત્મા, અમૃત જેવી મધુરી વાણીથી આપણને શાને માટે બોધ આપે છે, તેજ આપણામાંનો બહોળો ભાગ ભાગ્યેજ જાણતો હશે. આપ સર્વે એમ તો જાણતા હશો કે, સમ્યક્ જ્ઞાન (જાણપણા) વિનાની ક્રિયા આંધળી ગણાય છે. તેમજ સમ્યગ્ જ્ઞાન પૂર્વક કરાતી ઉચિત ક્રિયા શુભ ફળદાયી થાય છે, છતા આપણે આપણા આવશ્યક કૃત્યોનુ પ્રયોજન શુ છે, તેટલુ પણ જાણવા જેટલો શ્રમ લઇએ નહિ, એ કેટલુ બધુ શોચનીય અને લજ્જાસ્પદ છે ? આપણે આપણા ઇષ્ટદેવ, ગુરૂ, ધર્મ કે ધર્મી ભાઇઓ અને બહેનોની ભક્તિ શા માટે કરવાની છે ? હિંસા, અસત્ય, અદત્ત, અબ્રહ્મ, અને પરિગ્રહરૂપ પંચાશ્રવનો રોધ શા માટે કરવાનો છે ? ક્રોધાદિ ચાર કષાયનો ત્યાગ શા માટે કરવાનો છે ? પાંચે ઇંદ્રિયો તથા મનનું દમન શા માટે કરવાનુ છે ? દાન, શીલ, તપ, ભાવના, વૈરાગ્ય અને સૌજન્યાદિ સદ્ગુણોનું સેવન આપણે શા માટે કરવાનુ છે ? આ સર્વે બાબતો સંબંધી સમ્યગ્ જ્ઞાન મેળવવુ કેટલું બધું આવશ્યક છે ! તે તે ધર્મ ક્રિયા સંબંધી યથાર્થ જ્ઞાન પૂર્વક વિવેકી સદ્વર્તનથી આપણે કેટલો બધો ઉમદા લાભ મેળવી શકીએ વારૂ ? અરે ! તે તે પવિત્ર સર્વજ્ઞ પરમાત્મા પ્રણીત ધર્મ ક્રિયા કરતાં

વાવના જેવુ છે, ગજ વેચી ગર્ધભ લેના જેવુ છે, સમુદ્ર તારવા સમર્થ નાવને મુકી પથ્થરને પકડવા જેવુ છે, સુત્રના દોરાની ખાતર નવસરો મોતીનો હાર તોડી નાખના જેવુ છે, ખીટીની ખાતર મહેલ પાડના બરોબર છે, તેમજ એક કુવેક (પાટીઆ) ની ખાતર ભવ સમુદ્રમાં પ્રવહણ ભાગના જેવુ છે, જે કુબુદ્ધિ જનો સ્વચ્છંદપણે ચાલી સર્વજ્ઞ દર્શિત સત્ય માર્ગને લોપી ઉન્માર્ગ ગ્રહણ કરે છે, તેના નકટ નાદાન લોકો સજ્જન વર્ગમા હાસી પાત્ર તથા નિન્દા પાત્ર થાય છે, એટલુજ નહિ કિન્તુ વિષય કષાયને વશ પડી કરેલા દુષ્કૃત્યોના યોગે ભવાતરમા નરક નિગોદાદિ મહા દુખના ભાગી થાય છે, એમ સમજી સજ્જનો પરભવથી ડરી, સ્વચ્છંદપણુ તજી સર્વજ્ઞ પરમાત્માએ પ્રદર્શિત સત્ય માર્ગનેજ સ્વીકારી નિર્ભયપણે તેનુજ સેવન કરે છે, તો અતે તે મહાનુભાવો દુખોદધિનો પાર પામી અક્ષય સુખ સંપત્તિ સ્વાધીન કરી શકે છે એવા અનેક દષ્ટાતો આપણે આગમોથી સાભળી આપણ સકર્ણપણ સાર્થક કરવા તેવા મહાશયોના સચ્ચરિત્ર અમૃતનુ પાન કરી સ્વ કર્તવ્ય સમજી સ્વ પર શ્રેય સાધવા સર્વ કાયરતા પરહરી ત્રિકરણ શુદ્ધિથી સદુદ્યમ કરવો ઘટે છે ઇતિ શમ

આપણુ કર્તવ્ય શુ છે ?

અહો ભવ્ય સત્વો ! યદ્યપિ પરમ પૂજ્ય પિતા સ્થાનીય શ્રી વીર પરમાત્માના પવિત્ર પગલે ચાલી, આપણે બહુ કરવાનુ છે આપણી ઘણી ન્યૂનતા (ખામીઓ) દૂર કરવાની છે, તે સર્વ એકી સાથે પુષ્ટ આલબન-નિમિત્ત કારણો વિના બની શકે ન-

હિ) તોપણ શ્રી વીર પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞાને અક્ષરશ અનુસ-રી જગજયવતા જીન શાસનની શોભા વધારનારા વૃદ્ધ આચાર્યાદિ મહા પુરૂષોના પગલે યથાશક્તિ ચાલી, આપણે આપણી મોટી મોટી ખામીઓ સમજી સમજીને અવશ્ય દૂર કરવી જોઇએ.

પ્રિય ભાઇઓ અને બહેનો! પ્રથમ તો આપણા સર્વજ્ઞ વીતરાગ પરમાત્મા, અમૃત જેવી મધુરી વાણીથી આપણને શાને માટે બોધ આપે છે, તેજ આપણામાંનો બહોળો ભાગ ભાગ્યેજ જાણતો હશે. આપ સર્વે એમ તો જાણતા હશો કે, સમ્યક્ જ્ઞાન (જાણપણા) વિનાની ક્રિયા આંધળી ગણાય છે, તેમજ સમ્યગ્ જ્ઞાન પૂર્વક કરાતી ઉચિત ક્રિયા શુભ ફળદાયી થાય છે, છતાં આપણે આપણા આવશ્યક કૃત્યોનુ પ્રયોજન શું છે, તેટલુ પણ જાણવા જેટલો શ્રમ લઇએ નહિ, એ કેટલું બધુ શોચનીય અને લજ્જાસ્પદ છે? આપણે આપણા ઇષ્ટદેવ, ગુરૂ, ધર્મ કે ધર્મી ભાઇઓ અને બહેનોની ભક્તિ શા માટે કરવાની છે? હિંસા, અસત્ય, અદત્ત, અબ્રહ્મ, અને પરિગ્રહ-રૂપ પંચાશ્રવનો રોધ શા માટે કરવાનો છે? ક્રોધાદિ ચાર કષાયનો ત્યાગ શા માટે કરવાનો છે? પાંચે ઇંદ્રિયો તથા મનનું દમન શા માટે કરવાનું છે? દાન, શીલ, તપ, ભાવના, વૈરાગ્ય અને મૈત્ર્યાદિ સદ્ગુણોનું સેવન આપણે શા માટે કરવાનુ છે? આ સર્વે બાબતો સંબંધી સમ્યગ્ જ્ઞાન મેળવવું કેટલું બધું આવશ્યક છે? તે તે ધર્મ ક્રિયા સંબંધી યથાર્થ જ્ઞાન પૂર્વક વિવેકી સદ્વર્તનથી આપણે કેટલો બધો ઉમદા લાભ મેળવી શકીએ વારૂ? અરે! તે તે પવિત્ર સર્વજ્ઞ પરમાત્મા પ્રણીત ધર્મ ક્રિયા કરતાં

આપણને કેટલી બધી લહેજત-મિઠાશ ઉપજે ? તે તો ખાન અનુસાર ગમ્યજ હોવાથી વર્ણવી શકાય નહિ. પવિત્ર ધર્મ સંબંધી સર્વ સત્ક્રિયા કરવાનો તથા અનાદિ સ્વચ્છંદપણે ધર્મ વિરૂદ્ધ કરાતી સર્વ અસત્ ક્રિયા ત્યજવાનો મૂળ હેતુ નિજ પોતાના ત્વરીત નિષ્પાપ શુદ્ધ આત્મ સ્વભાવ પ્રકટ કરવા આ પણા અંતરંગ શત્રુભૂત રાગ, દ્વેષ અને મોહાદિ મહા દોષો દૂર કરવાનો છે આપણે સમજી રાખવું જોઇએ કે, એકલા રાગ અને દ્વેષ, મોહના નંદન છતાં આપણી મુગ્ધતા-અજ્ઞાનથી મોહરાજના જોરવડે આપણને ભવ ભવમાં સતાવે છે, તોપણ તત્વથી તેમને મિત્રની પેરે સેવીએ છીએ. રાગ, દ્વેષ એકલા જ તને નડવા સમર્થ છે, તો મોહ સહિત તેમની તો શીજ વાત કરવી ? જ્ઞાની પુરૂષો તે ત્રણેને મહા શત્રુભૂત કહે છે. ભવ ભવમાં પવિત્ર ધર્મની સમર્થ સહાય વિનાના અશરણ—અનાથ પ્રાણીઓને બહુ બહુ પ્રકારે સંતાપનારા તે ત્રણેનો લગાર પણ વિશ્વાસ નહિ કરતાં-તેમનાથી ચેતતા રહેવા જ્ઞાની પુરૂષો આપણને નિસ્વાર્થપણે સમજાવે છે, છતાં મુગ્ધતાવડે તેવા હિત ઉપદેશની ઉપેક્ષા-અનાદર કરી, સ્વચ્છંદપણે આપણ ઉક્ત દોષોનેજ પોષી તેમનીજ પુષ્ટિ કરીએ છીએ, એ કેવું અનુચિત-વિરૂદ્ધ વર્તન છે ? આપણા અનાદિ અંતરંગ કટ્ટા શત્રુઓનું અહોનિશ પોષણ કરતાં-તેમની ઇચ્છા-આજ્ઞા અનુસાર વર્તતાં અને તેમનોજ વિશ્વાસ કરતાં આપણને ક્ષેમ કેમ સંભવે ? અપ્રશસ્ત રાગાદિ દુશ્મનોને દૂર કરવા શ્રી જીનેશ્વર ભગવંતે સર્વજ્ઞ દર્શિત સત્ક્રિયામાં પ્રીતિ પૂર્વક પ્રવર્તવા નિર્દેશ કર્યો [ફરમાવ્યા] છતાં આપણે બહુધા સત્ક્રિયાનું સ્વરૂપ

પ્રયોજનાદિ સમ્યગ્ (બરાબર) નહિ સમજવાથી સર્વજ્ઞ સુચિત સત્ક્રિયાને વિવેક પૂર્વક પ્રીતિથી અને સ્થિરતાથી ખેદ રહિત સેવવાને બદલે બહુધા અરૂચિ-અસ્થિરતાદિથી સેવીએ છીએ, એ કેવું અસમજસ-અજ્ઞાન કૃત્ય છે ? શ્રી જીનેશ્વર-રાગ, દ્વેષ અને મોહ મહા મલ્લના સર્વથા નિર્જેતા, જગત પ્રભુની પ્રસન્નતા પુર્વક સ્થિરતા લાવી પૂર્ણ પ્રતિતિથી પૂજા અર્ચના કરનાર પૂજક પોતેજ પૂજ્ય પદને પામે, પણ એથી વિરૂદ્ધ વર્તનાર ન પામી શકે. અરે ! પચ અભિગમ સાચવી, વિવેક પૂર્વક વિકથા વર્જી પાચે ઇંદ્રિઓનો નિગ્રહ કરી, પૂર્વોક્ત રાગ દ્વેષાદિરૂપ ચડાળ ચોકડીને ત્યજી, ઉત્તમ શિલ સતોષ ધારી, વિધિ પૂર્વક પ્રભુ ભક્તિ રસિક જનો, જે શાત રસનુ પાન કરી સર્વ ભવ તાપ હરે છે, તેનુ ભાન પણ ભુલા ભમનારા મુગ્ધ જનોને ક્યાથી હોય ? શ્રી સદ્ગુરૂ-કહેણી અને રહેણીને પૂરી પાળવામા પ્રમાદ રહિત સત-સુસાધુ જનોની પવિત્ર ચરણ સેવામા અભિમુખ થઈ, રસિક સુવિનીત શિષ્ય વૃદો ભ્રમર ગણની પેરે જે સુગધ-પરિમળ લુટે છે, તેનો ખ્યાલ પણ સદ્ગુરૂ સેવા વિમુખ-અવિનીત શિષ્ય સમૂહને ક્યાથી આવે ?

શ્રી સિદ્ધાત—સર્વજ્ઞ વીતરાગ પ્રણીત હોવાથી સદ્વિવેકી સજ્જનોવડે સપૂર્ણ શ્રદ્ધાથી ગ્રાહ્ય હોઇ, તેમજ પૂર્વાપર વિરોધ દોષ વર્જિત હોઇ, સર્વ સમ્મત આગમ રહસ્યરૂપ મકરદનુ યથેષ્ટ શ્રી સદ્ગુરૂની સમ્યક્ સેવા ભક્તિ પૂર્વક પાન કરનારા મધુકર સદૃશ મુનિગણ—સમૂહ જેવી લહેજત—મીઠાશ મેળવી શકે તેના અનતમે અશે પણ શુ અમૃત રસ આવી શકે ? નહિજ છતા સદ્ભાગ્ય યોગે સાપડેલી સદ્બુદ્ધિવડે હ-

કત અમૃતરસ ચાખવા પંચ પ્રમાદ વશ વર્તી જે મદભાગ્યે ચુકે છે, યાવત્ બુદ્ધિનો અવળો ઉપયોગ કરે છે, તેના જડ ભક્તો સ્વચ્છંદપણે કેટલુ બધુ ગુમાવે છે, તે કહી શકાતુ નથી. શ્રી સર્વજ્ઞ પ્રણીત સિદ્ધાંત પ્રમાણે અક્ષરશ વર્તવાની આપણી અતિ પવિત્ર ફરજ ભૂલી જઇ ઉલટી પવિત્ર આગમોની આશાતના થાય, ત્યા સુધી આપણા અજ્ઞ ભાઇઓ ઉપેક્ષા કરે છે, તે બહુજ અનુચિત છે. શ્રી સર્વજ્ઞ ભાષિત સિદ્ધાંતો નિષ્પક્ષપાતપણે જગત માત્રને હિતકારી હોવાથી તેમનુ બહુ માન સાચવવુ—તેમનુ સરક્ષણ કરવુ, તે આપણી ખાસ ફરજ—આપણુ ખાસ કર્તવ્ય આપણે લક્ષમા લેવા યોગ્ય છે

શ્રી સઘ—શ્રી સર્વજ્ઞ પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞા મુજબ વર્તવા વાળા સુસાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા જગમ તીર્થરૂપ ગણાય છે શ્રી તીર્થંકર પ્રભુ પોતે પણ ઉક્ત ગુણ—આકર સઘનો ઉચિત આદર કરે છે, તો અન્ય સાધારણ પ્રાણીઓએ ઉક્ત ગુણનિધિ શ્રી સઘ પ્રતિ કેટલા સન્માનની દૃષ્ટિથી નિહાળવુ ઉચિત છે, તેનો સમ્યગ્ વિચાર કરવો ઉપયુક્ત છે, સાધર્મી ભાઇઓ અને બહેનો પરમ પૂજ્ય પિતા સ્થાનીય શ્રી વીર પરમાત્માની પવિત્ર પ્રજા—સંતતિ—પુત્ર પુત્રીપણાનો દાવો—હક ધરાવે છે, તો સર્વેને પરસ્પરે કેવી સભ્યતા તથા સુશિળતા સહીત સુસપ ધારી ગુણ ગ્રાહક બુદ્ધિવડે શાસનની શોભા વધારવી જોઇએ? આવી અગત્યની વાતપ્રતિ દુર્લક્ષ્ય રહી સ્વચ્છંદપણે વર્તી દુધમા પણ પોરા જોવા જેવુ અતિ અનુચિત વર્તન રાખવુ કેટલુ બધુ લજ્જાસ્પદ ગણાય? શ્રી સર્વજ્ઞ ભગવાનનુ, નિર્ગ્રંથ અનગાર—સંત સુસાધુ—મુમુક્ષુ જનોનુ, શ્રી સિદ્ધાંતનુ કે ચતુર્વિધ શ્રી સઘનુ

દુશ્માન તત્વથી એક સરખુજ હોવુ જોઇએ. કેમકે તે સર્વેમા મોક્ષ સાધવારૂપ મહાન હેતુ સરખોજ રહેલો છે. નીતિ ન્યાય કે પ્રમાણિકપણાના ઉત્તમ ધોરણ પ્રમાણે ચાલવાને બદલે શ્રી સર્વજ્ઞ પ્રભુની ગણાતી પ્રજા અનીતિ અન્યાય કે અપ્રમાણિકપણે ચાલે એ કેટલુ બધુ શરમાના જેવુ ? સર્વત્ર સુખદાયી સન્માર્ગ મુકી ઉન્માર્ગે પકડવો તે કેનાં ભયકર દુ ખને પોષનારો થાય ? દશ દ્રષ્ટાંતે દોહીલો મનુષ્ય ભવ પામી, ચિ તામણી સદ્દશ સર્વજ્ઞ ભાષિત ધર્મને સમ્યગ્ નહિ સેવતા કેવળ કટ્ટા દુશ્મન જેવા કે હાલાહલ ઝેર જેવા વિષય કષાય તથા વિકથાદિ મહા પ્રમાદોને પોષતા એ કેવા કટુ ફળને અર્પવા સમર્થ થશે, તે શાણા માણસે દીર્ઘ દ્રષ્ટિથી વિચારવુ ઘટે છે. મુળગી મુડી—પુન્યની ગાસડી ગુમાવી ખાલી હાથે જવુ એ કેવુ અધમ છે ? ગુણ રાગી મધ્યસ્થ સજ્જનો આવી કઢગી નીતિ રીતિ સ્વીકારે કે અનુમોદે નહિજ. તેઓ તો શ્રી જીન આજ્ઞાને અતરથી અનુસરનારનેજ સત્યવત લેખે છે તેમનાપરજ રાગ ધરે છે. તેમનુજ વિશેષ હિત કરવા પ્રેરાય છે. યાવત્ પૂર્વ પુણ્ય યોગે પ્રાપ્ત થયેલી આ દુર્લભ સામગ્રીને સફળ કરવા યથા શક્તિ શ્રી જીન આજ્ઞાને અનુસરતા લક્ષવાળા સજ્જનોપ્રતિજ તેઓ સપૂર્ણ દીલસોજી ધરાવે છે, તેવા સાધર્મી જનો પ્રતિ પૂર્ણ પ્રેમભાવ યા ભક્તિ ભાવ તેઓ ધારે છે, તેમને પોતાના પ્રાણપ્રિય મિત્ર કે બન્ધુ જેવા લેખે છે. યાવત્ તેવા મતનત વિવેકી સજ્જનોની ખાતર પ્રસગે પોતાનુ સર્વસ્વ પણ અર્પણ કરે છે. પ્રિય ભાઇઓ અને બહેનો ! આપ સર્વે વિચારો કે, જે ધર્મની ખાતર સજ્જન લોકો આટલી ખત રાખે છે, સ્વાર્થ સોગ આપ-

વા તત્પર રહે છે, યાવત્ પોતાના પ્રાણને પણ પ્રમગે ક્ષણમા ત્યજવા તત્પર થાય છે, તે પવિત્ર ધર્મના ઉડા રહસ્યો પામવા, અને તદ્નુસાર વર્તી સ્વજન્મ સફળ કરવા વિવેકી જનોએ કેટલુ બધુ પ્રયત્નશીળ રહેવુ ઉચિત છે ?

કહ્યુ છે કે—आणा जुत्तो सघो सेसो पुण अट्ठि सघाओ જેના પરમાર્થ એ છે કે, જેઓ જગદ્ગુરૂ શ્રી જીનરાજ દેવની આજ્ઞાને અનુસરીને ચાલે છે, તે સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાનો શ્રી સઘમા સમાવેશ થાય છે, અને તેથી વિપરીત સ્વચ્છદે વર્તનાર તો કેવળ અ સ્થિ, માસ, મેદ, રૂધિર આદિના પુતળારૂપ સાર રહિત છે તેવા અસાર સત્વહીન જનોનો શ્રી સઘમા સમાવેશ થઈ શકતોજ નથી. આમ સમજી વિવેકી મનુષ્યોએ પોતપોતાની સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક કે શ્રાવિકા તરીકેની ઉત્તમ ફરજ પ્રમાણે વર્તી સ્વ નામ સાર્થક કરવા, અને જીન શાસન દીપાવવા પ્રયત્ન કરવો ઘટે છે. કેમકે એવા સાર્થક નામધારી સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકાવડેજ શાસનની શોભા છે, આવો ગુણનિધિ શ્રી સઘ જગત્ માન્ય થાય છે તે જગમ તીર્થરૂપ હોઇ ગમા ગમમા અનેક ભવ્ય જીવોને પાવન કરે છે જેમનું પૂર્ણ ભાગ્ય હોય તેમનેજ આવા પવિત્ર તીર્થરૂપ શ્રી સઘનુ દર્શન, વદન, પૂજન ઇત્યાદિ થાય. શ્રી સઘ ગુણરૂપી રત્નોથી ભરેલો રત્નાકર—દરિઓ છે માટે ગુણાનુરાગી સજ્જનોને એ અવશ્ય આદરણીય અને પૂજનીય છે શ્રી સઘની સમ્યગ સેવનાથી અનેક ભવ્યજનો આ ભયકર ભવોદધિ તરી સર્વ દુખોનો

અંત કરી અક્ષય સુખ પામ્યા છે. હિંસા, અસત્ય, અદત્ત, અબ્રહ્મ, અને પરિગ્રહરૂપ પંચ મહા આશ્રવ—કર્મ આનાગમ દ્વાર ખુલ્લાં હોવાથી આત્મા બહુજ મલીન થાય છે, અને તે આશ્રવ દ્વાર બંધ કરી અહિંસા સત્યાદિ સંવરના સમ્યગ્ સેવ નથી આત્મા નિર્મળ થાય છે, છતાં શ્વાન, કાગ, કે ભુંડ જેવા ક્ષુદ્ર સ્વભાવવાળા દુર્જનો હિંસાદિ કુકર્મોમાંજ ગર્યે માચે છે. અને રાજ હંસ જેવા શુદ્ધ સ્વભાવ સંપન્ન સજ્જનો તો હિંસાદિ કુકર્મોનો ત્યાગ કરી વિવેક પૂર્વક શુદ્ધ દયા, સત્ય, સંતોષાદિ સંવરનુંજ સેવન કરવામાં આનંદ માની તેનેજ અભિમુખ રહે છે. દુર્જનો અન્ય જીવોને પાપાચરણથી મહા ત્રાસ ઉત્પન્ન કરી, અંતે તેના કટુક વિપાક (ફળ)ના ભાગી થાય છે, તેમને નરકાદિની ઘોર વેદના વેઠવી પડે છે યાવત્ સ્વચ્છંદપણે વર્તી કરેલાં કુકર્મ યોગે દુઃખ દાવાનળથી પચાતા એવા તે પામરોનો કોઈ પણ બચાવ કરી શકતા નથી. અનાથ—અશરણ એવા તેમને આપદાઓને તે સર્વે સહન કરવુંજ પડે છે. સ્વાધીનપણે એવા કુકર્મો કર્યા ન હોત તો, પરાધીનપણે આટલું બધું સહન કરવું પડત નહિ, એટલુંજ નહિ પણ શુભ મતિ યોગે દયા, સત્ય, સંતોષાદિ સંવર આદરી, આત્માને નિર્મળ કરી પરમ સુખ પ્રાપ્ત કરત પરંતુ વિષના બીજથી અમૃતના ફળની આશા કેમ રાખી શકાય ? નિષ્ઠુર દીલથી આવા કુકર્મો કરનારને અનેકવાર નરકાદિના ઘોર દુઃખ ભોગવવા પડે છેજ, એમ સમજી સર્વજ્ઞ પરમાત્માની પવિત્ર આજ્ઞા અનુસાર દયા, સત્ય, સંતોષાદિ સદ્ગુણો ધારવા વિવેકી જનો પ્રયત્નશીલ રહે છે, અને તમને પ્રાણની જેવા પ્રિય લેખી, કુકર્મોનો સર્વથા

ત્યાગ કરે છે. આમ સત્ વિવેકથી જીન આજ્ઞાને અનુસરનારે સજ્જનોને સણ જગતમા કોઇનો પણ ભય નથી, કોઈ પણ તેનો વાળ વાકો કરવા સમર્થ નથી. વિવેકવડે પ્રાણી માત્રને અભય દેનારને સર્વત્ર અભય મળે છે, એ વાત નિર્વિવાદ સિદ્ધ છે મરણ સમાન કોઇ દુ:ખ કે ભય નથી. આપણને જે જે અનિષ્ટ છે તે તે દુ:ખ યા ભય સામાને પમાડવા જેવુ એકે પાપ નથી સર્વે જીવોને આત્મ સમાન લેખી, કોઈનુ કાઇ પણ અનિષ્ટ નહિ કરતાં જેઓ તેનની સાથે પરમ મૈત્રીભાવ ધરે છે, તેઓનુ જ જીવ્યું લેખે છે, બીજાનુ નહિ એમ સમજી શાણા સજ્જનોએ મૈત્રી ભાવની વૃદ્ધિ કરી સ્વ પ ને શાતિ-સમાધિ ઉપજાવવા ખપ કરવો, એજ ખરૂં સુખનુ સાધન છે ક્રોધ, માન, માયા, અને લોભરૂપ કષાયનુ સ્વરૂપ સમ્યગ્ વિચારી, એ ચાંડાલ ચોકડીનો સજ્જનો સર્વથા ત્યાગ કરવા તત્પર થાય છે ક્રોધાગ્નિ, ક્ષણમા કરેલી સુકૃત કરણીને દહન કરી ભસ્મીભૂત કરી નાખે છે માન, મહીધર (પર્વત)પર ચડેલા પ્રાણી નીચા પડે છે, લઘુતા—હલ. , પામે છે, માયા શલ્ય પ્રાણીને અનેક ભવમા ભમે છે, અને લોભ, પિશાચ પ્રાણીને પ્રાણાંત કષ્ટમા નાખે છે, એમ સમજી શાણા વિવેકી જનો સમતા જલથી ક્રોધાગ્નિને શા વા મૃદુતા પવિ [વજ્ર]થી માન મહીધરને ભેદવા, સરળતા સદ્ ઔષધથી માયા શૈલ્યને નિર્મૂળ કરવા, અને સતોષ મ નથી લોભ પિશાચને વશ કરવા શક્તિમાન થાય છે આ વાત અનુભવ સિદ્ધ છે ચારે પ્રકારના કષાય ખરેખર પ્રાણી માત્રને ચાર ગતિરૂપ સસારમા અનેકશ ભ્રમણ કરાવે છે, માટે સ વિવેકધારી સજ્જનોએ અવશ્ય તેમ

નો પરિત્યાગ કરવો આવશ્યક છે પંચેન્દ્રિઓ અને મન પ્રત્યેક નિરંકુશ—ઉદ્ધત ઘોડા જેવા છતાં, શ્રી જીનેશ્વર પ્રભુના વચનરૂપ લગામવડે વિવેકી જનો તેમને વશ કરી શકે છે જે અશ્વ અ-વિવેકી લોકો મન અને ઇન્દ્રિઓના દાસ થઇને ચાલે છે, તેમની અવદશા થાય છે. પ્રત્યેક ઇન્દ્રિયજન્ય કામનાને આધીન રહેતા પતંગ, ભ્રમ, મીન [મચ્છ], ઇભ [હાથી] અને મૃગ [હરિણ] દુર્દશાને પામે છે, તો પાંચેની લાલસાના પાશમાં પડેલા પ્રાણીનુ તો કહેવુજ શુ ? દુર્જન કરતા પણ તે ત્યાજ્ય છે, કેમકે દુર્જન એકજ ભવમા દુઃખ દે છે, અને આ તો અ-વોભવ દુઃખદાયી થાય છે મન તો મદોન્મત્ત હસ્તીની જેવુ નિરંકુશ હોઇ, શુભધ્યાનને દુખ પાશમા ફસાવે છે, માટે શ્રી જીનેશ્વર પ્રભુની આજ્ઞારૂપ અંકુશથી તેને કબજે કરવુ યોગ્ય છે. ઇન્દ્રિયજન્ય, સ્થૂલ ક્ષણિક વિષયોમાં સ્વચ્છદતાએ ભટકતા મનનો નિગ્રહ કરી ઇંદ્રિઓનો પણ નિરોધ કરવો ઇન્દ્રિયજન્ય સુખમા આસક્ત, ઇન્દ્રિય પ્રેરક મનજ વક હોવાથી તદનુસાર ઈન્દ્રિયને પ્રેરે છે, માટે મનને ઇષ્ટ વિષયાદિમા પ્રવર્તતુ પ્રયત્નથી રોકતા ઇન્દ્રિઓને સહેજે રોકી શકાય મોહ મદીરાથી મત્ત થયેલુ મન-મર્કટ મોજમાં આવે તેમ વિવિધ વિષયોમા નર્તી-ભટકી સ્વ સ્વામીને સતાપે છે, તેજ મન-મર્કટને સદુપદેશ શૃખલાથી બાંધતા સ્વામી સુખી થઇ શકે છે સદુપદેશવડે સમજાવી ઉન્માર્ગે પ્રવર્તતા મનને ન બે નરને આણી શકાય છે. સુશિક્ષિત થયેલુ મન પછી વિષ જેવા વિષય રસમા રાચતુ નથી, તે તો જ્ઞાન ધ્યાનની અમૃત જેવી મીઠી લહેજત લેવા લોભાય છે, શ્રી સર્વજ્ઞ વીતરાગ પ્રભુનું દર્શન તેને બહુજ વા-

ણુ લાગે છે, પ્રભુની પવિત્ર વાણી તેને અમૃત જેવી મીઠી લાગે છે, શુદ્ધ દેવ, ગુરૂ, અને ધર્મ કે ધર્મી ભાઇઓની ભક્તિ કરવી તેને બહુ રૂચિકર લાગે છે સદ્ગુણી-સંત સુસાધુજનોની સ્તુતિ કરવી, તથા સદ્ગુણોની અનુમોદના કરવી તેને બહુજ રૂચે છે સહેજ સુવાસ પામવા મહાજ યત્નવંત થાય છે, સહજ સ્વભાવ સાધવા મન અનુકુળ થઇ રહે છે; એ સર્વ સત્ય-નિર્દોષ સર્વજ્ઞ ઉપદેશનોજ મહીમા છે, વિભાવમા વર્તતા મન અને ઇન્દ્રિઓનો તે નિગ્રહ કરે છે, મન અને ઇન્દ્રિઓ વશ થતાં અંતરઆત્માનો જય, અને મોહનો પરાજય થાય છે, જેથી આત્મા અતિમ સુખનો સ્વામી થાય છે સાચો શૂરવીર અને સાચો પંડિત તેજ કહેવાય છે કે, જે ક્ષણિક વિષય રસમા નહિ મુઝાતા અક્ષય, અનંત, અવ્યાબાધ, અતિ દિવ્ય સુખ સ્વાધીન કરવામા તેમજ તેનો સાક્ષાત સંપૂર્ણ ભોગવટો કરવામા તત્પર રહે છે

દાન, શિલ, તપ અને ભાવના—અભય દાન, સુપાત્ર દાન તથા અનુકંપાદિ દાન, સુવિવેકથી જેઓ આપે છે, અને પાત્ર પરીક્ષા પૂર્વક જેઓ સમ્યગ્ જ્ઞાનાદિનું દાન દે છે, તે શુભાશય સજ્જનો ચપળ લક્ષ્મીનો લ્હાવો લઇ પરમાર્થ સાધે છે તેમજ છતી લક્ષ્મીએ સર્વજ્ઞ દર્શિત સપ્ત ક્ષેત્રોમા વા ખાસ કરીને સીદાતા ક્ષેત્રમા કૃપણ વૃત્તિથી જેઓ વાવતા—વાવરેતા નથી, તેઓ અત્ર જનસમૂહના અપવાદ પાત્ર થઇ, મરી મુઠીપરૂ ગાઢી ગતિ પામે છે

શીલ—સદાચારવડેજ પ્રાણી તત્વથી શોભા પામે છે શીલ એજ પ્રાણીઓનો સાચો શણગાર છે શીલ—ગુણથી વા

શિલ ભગ્ન કમનોપતિ સુગધ લેવા વિવેકી ભ્રમરો આવે છે શીલ—સુગધ રહિત ફુટડા—રૂપાળા પ્રાણીઓ આવળનાં ફુલ જેવા નકામા છે ફાકફા થઇને ફરતા તેઓ અપમાન પામે છે, અને સુશીલ સજ્જનો રાજ સભામાં પણ સન્માન પામે છે. દેવો પણ તેમને સાનિધ્ય [સહાય] કરે છે તેમને જગલમાં પણ મગળ થાય છે આવો અચિન્ત્ય મહિમા શીલ ગુણનો સમજી શાણા લોકોએ તે અવશ્ય ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે.

તપ—બાહ્ય અને અભ્યતર ભેદે કરી બે પ્રકારનો છે જે કર્મ મળને તપાવી બાળી નાંખે છે, યાવત્ આત્માને નિર્મળ કરી શકે છે, તેનુ નામ તપ છે. સમ્યગ્ જ્ઞાનવડે સ્વસ્વરૂપ રાયજી રાજ હુ મની પેરે વિવેકથી સદ્વર્તન એવી અનાદિ કર્મ મળ ટાળી આત્મ વિશુદ્ધિ થઇ શકે છે, માટે સમ્યગ્ જ્ઞાનને જ્ઞાની પુરૂષો તપરૂપજ કહે છે. આત્માને નિર્મળ કરવાના પવિત્ર લક્ષથી કરવામા આવતો ગમે તે તપ મહા લાભદાયક થાય છે; તેમજ તુચ્છ ફળની આશાએ કરાતો તપ માત્ર અલ્પ ફળનેજ દે છે સમતા પૂર્વક સેવવામાં આવતા તપવડે ભવોભવનો તાપ ટળે છે, અને પરમ શાન્તિ પ્રકટે છે. ઉપવાસાદિ બાહ્ય તપ, સમજીને વિવેકપૂર્વક સેવનારની અવશ્ય અતર શુદ્ધિ કરે છે, રોગાગ્નિ દુર કરે છે, અનેક શક્તિઓ—સિદ્ધિઓને પ્રકટાવે છે, યાવત્ અનેક ઉપદ્રવોને શાત કરી સમાધિ ઉપજાવે છે. એવો ઉત્તમ તપ શાશ્વત સુખનો અભિલાષી કયો મુમુક્ષુ અંગીકાર કર્યા વિના રહે ?)

ભાવના—મૈત્રી, મુદિતા, કરૂણા, અને અધ્યસ્થતાદિ ભવ ભવની ભાવઠ ભાંગવા સમર્થ છે. જ્યા સુધી પ્રાણી માત્ર

સાથે મેની ભાર આવ્યો નથી, ત્યા સુધી ચક્રવર્તી સરખો, પ-
ણ તત્વથી દુ ખી છે. કેમકે તેનુ ચિત્ત વૈર અગ્નિથી પ્રદિપ્ત રે-
હે છે, અને તેનુ લોહી બળે છે, જ્યા સુધી સદ્ગુણીનો સગ
કરી પ્રમોદ પૂર્વક સ ્ગુણ ગ્રહણ કરવા સન્મતિ જાગે નહિ, ત્યા
સુધી અમૂલ્ય આત્મ સપત્તિ પ્રાપ્ત કરવાનો અપૂર્વ માર્ગ મળે
નાહ કેમકે સદ્ગુણ સેવન કરવા પ્રતિ આદરજ થયો નથી, જ્યા
સુધી દીન—દુ ખીનુ દુ ખ દેખી દીલમા કરૂણા બુદ્ધિ જાગે
નહિ, ત્યા સુધી મનની કઠોરતા ટળે નહિ તેમજ કોમળતા,
આદ્રતા, સરળતા તથા સમતાદિ સદ્ગુણ એથિ પ્રકટે નહિ. છે-
વટ જ્યા સુધી નીચ અન્યાયી પાપી નિર્દયપ્રતિ ઉપેક્ષા બુ-
દ્ધિ—રાગ દ્વેષ રહિત મધ્યસ્થતા—આવે નહિ. ત્યા સુધી નિષ્પ
ક્ષપાત સર્વજ્ઞ શાસનના હસ્તભૂત સાપેક્ષ દયા—ધર્મનુ સેવન
થાય નહિ ઉક્ત ચારે ભાવનાઓ પરમ પવિત્ર સર્વજ્ઞ શાસનનો
ઉડો પાયો છે તેવી પાવન ભાવના વિનાનો ધર્મ કેવળ આડ
બર યા ડભરૂપજ છે આવી ઉત્તમ ભાવના સહિત ધર્મ કરણી
દુધમા સાકરના જેવો સરસ સ્વાદ આપે છે, અને તે વિના સર્વ
ધર્મ કરણી લુખી લાગે છે અલુણા ધાનની જેમ ચિત્તને તે
આલ્હાદક લાગતી નથી, તેવી ઉત્તમ ભાવનાવત ભવ્ય કદા-
ચિત્ કોઇ કારણવશ ક્રિયા—અનુષ્ઠાન કરવા અશક્ત હોય, તો-
પણ ચિત્તની અતિશય શુદ્ધિ—પ્રસન્નતાથી તે મહાન લાભ
ઉપાર્જન કરી શકે છે તેમજ ઉક્ત સદ્ભાવના રહિત પ્રાણી
ક્રિયાનો ગર્વ કરી દુ ખી પણ થાય છે વૈરાગ્ય એ એવી તો
અપૂર્વ અને ચિત્તાકર્ષક ચીજ છે કે, ચક્રવર્તી સરખા પણ, છતી
છ ખડની ઋદ્ધિ તજી યોગ—દિક્ષા લઈ તેનુજ શરણ ગ્રહે છે.

દુનિયાની ને બીજેઓને ભય રહેલો છે, પરંતુ વૈરાગ્યમાં ભય નથી, તે અભય છે માટે સાચા સુખના અર્થી જનો તેનોજ આશ્રય લેના સ્વીકારે છે વિષયાસક્ત જીવો જ્યારે પવનની લહેરીઓ લેના જાય છે, ત્યારે વિવેકી મુમુક્ષુ જનો સર્વ દુઃખને દળનાર વૈરાગ્ય લહરીઓનુંજ સેવન કરે છે. એટલુંજ નહિ, કિન્તુ અન્ય આત્માર્થી જનોને પણ એમજ ઉપદેશે છે. યત —

> " ટાળે દાહ તૃષા હરે, ગાળે મમતા પંક,
> લહરી ભાવ વૈરાગ્યકી, તાકો ભજો નિઃશંક "

વિષય વિરક્ત થઇ સર્વ સંસાર બંધનને તોડી સહજ મુક્તિ-મોક્ષ સુખ મેળવવા, યોગ સેવવા ઉજમાળ થયેલા ભવ્યને જેમ જેમ વૈરાગ્યની પુષ્ટિ થાય છે, તેમ તેમ સહજ સંતોષ ગુણથી સહજ સુખની વૃદ્ધિ થાય છે. યાવત્ વિષય વાસનાના સંક્ષયથી સંપૂર્ણ દુઃખનો ક્ષય થાય છે, અને અંતે નિરૂપાધિક અક્ષય સુખ પ્રગટ થાય છે, તેજ પરમાનંદ પદ અને તેજ અજર, અમર, અક્ષય, અવ્યાબાધ, મોક્ષ પદ છે.

સૌજન્ય—સજ્જન સ્વભાવ સુલભ નથી. જ્યારે દુર્જનતા-દુર્જન સ્વભાવ દૂર તજાય, જ્યારે નિર્દયતા, નિર્વિવેકતા, અનીતિ આચરણ, અસત્ય ભાષણ, પર નિંદાદિ પાપ ગતિ અને દુષ્ટ કષાયાદિ દૂર જાય, ત્યારે સૌજન્ય પામવા પ્રાણી યોગ્ય થાય. ગમે તેવા પ્રસંગે પરના દૂષણ કહે નહિ, ગુણ માત્રજ ગ્રહે, આત્મ ઉત્કર્ષ (વડાઇ) ન કરે, તેમજ પોતાથી બને તેટલો નિઃસ્વાર્થપણે પરોપકાર કરે, તેનું નામ સજ્જન છે જેમ ચંદનનો સ્વભાવ શીતળતા કરવાનો છે, તેમ સજ્જન પણ પોતાના

શાન્ત-શીતળ સ્વભાવથી સામાને શીતળ કરે છે જેમ છેતા છતા સેલડીનો સ્વભાવ મધુર રસ આપવાનો છે, તેમ જે પી ડાકારી માણીને પણ સરસ શાન્ત રસથી સતોષે છે, તથા જેમ કાચનને અગ્નિમા પ્રાસ્યા છતા પોતે પોતાનો વાન ગાલી દીકુ પડતુ નથી, તેમ સજ્જન ગમે તેવા કષ્ટમા પણ પોતાનો ઉત્તમ સ્વભાવ ત્યજી દુર્જનતા આદરતોજ નથી, જે પ્રાન્તે પણ પો તાની પ્રકૃતિ વિકૃત થવા દેતા નથી, તેવા સજ્જનોની ક્રોડો વાર બલિહારી છે, એવા સજ્જનોજ સર્વજ્ઞ ધર્મ સેવના લાયક છે મલીન વૃત્તિવાળા દુર્જનો લગાર પણ લાયક નથી. શુભા-શય સજ્જનો સ્વ પરને ઉપકાર કરી, સર્વજ્ઞ ધર્મને આરાધી અતે અનત અક્ષય મોક્ષ સુખને વરે છે આમ સક્ષેપથી સદ્ ગુરૂ કૃપા યોગે કથન કરેલુ આપણુ કર્ત્તવ્ય વિચારી વિવેક આદરી ત્યાજ્યને ત્યજવા અને આદરણીયને આદરવા આત્મ હિ સજ્જનો વિશેષ લક્ષ આપશે. કરવા યોગ્ય ધર્મ કરણી શ્રી સર્વજ્ઞ કથિત શાસ્ત્રાનુસારે યથાવિધિ કરીને પણ ગર્વ નહિ કરશે, કિન્તુ યથાશક્તિ સ્વ સાધર્મી ભાઇઓ અને બહેનોને ઉચિત કાર્યોમા ઉચિત સહાય આપી, તેમને વિશેષે ધર્મમા યોજશે, યાવત્ ગુણી જનોમાથી ગુણ ગ્રહણ કરી, ગુણની મહત્તા વધારશે, તેમજ નિર્ગુણીપર પણ અનુકપા આણી તેને ગુણશાળી બના વવા બનતો ઉદ્યમ કરશે; સર્વ જગતના જીવ માત્રને પોતાના મિત્ર સમાન લેખશે, કોઇની સાથે કદાપિ પણ વૈર વિરોધ કરશે નહિ, અને નીચ, નિર્દય, પાપી પ્રાણીઓ પ્રતિ પણ દ્વેષ નહિ ધરતા વિવેકથી તેમની ઉપેક્ષા કરશે, યાવત્ ઉત્તમ ભાવ અતઃકરણ કરી, સાવધાનપણે સ્વ કર્ત્તવ્ય કરતા નહિ

ચુકરો, એવી આતર આશા છે. સર્વજ્ઞ પરમાત્મા શ્રી મહાવીર સ્વામીની સર્વ પ્રજા સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા માત્રે પ્રભુના પવિત્ર શાસનમા વર્તી, જેમ જગ હિતકારી જીન શાસનની શોભા વધવા પામે, તેમ સ્વ સ્વ કર્ત્તવ્ય સમજી, વિવેકથી સ્વ શક્તિ ગોપવ્યા વિના તેનો અમલ કરવો, ખાસ અગત્યનો છે. સ્વ સતતિને પણ સુધારવાનો તે ઉત્તમ રસ્તો છે. ટુકાણમા સર્વ દુખ (દારિદ્ર, દુર્ભાગ્ય) દાયક સ્વચ્છદતા મૂળ દોષ માત્રને વારી અનાદિ અજ્ઞાન અ ધકાર ટાળના અને સર્વ સુખકારી સર્વજ્ઞ આજ્ઞા મૂળ સદ્ગુણ માત્ર સદ્ભાવ પૂર્વક સેવી ઘટ ઘટ સત્તાગત રહેલો અનત અક્ષય કેવળ જ્ઞાન ઉદ્યોત પ્રગટ કરવા આપણે સર્વે પાપી પ્રમાદને પરિહરીને પરમ ઉલ્લાસ—ઉત્સાહથી સદુદ્યમ સેવીશુ તો અવશ્ય આપણા આસન્ન ઉપકારી ભગવાન શ્રી મહાવીર સ્વામીની પેરે અનત ગુણ રત્ન દીપકની માળાવડે આપણ સર્વેને નિત્ય દીપોત્સવ [દીવાળી] થશે. તથાસ્તુ. એવો મહા મગળકારી દિવસ સાક્ષાત્ દેખવા ક્યારે આપણે ભાગ્યશાળી થશુ ?

અહો ! સર્વ દુ ખ, કષ્ટ કે આપદાનુ મુળ, કાળો કુસપ ક્યારે ટળશે ? અને “ સ પ ત્યા જ ય ” એવી ઉત્તમ વીણાનો જય ઘોષ ક્યારે થશે ? સુસપના ઉત્તમ બીજ—જ્ઞાન, વિવેક, વિનયાદિ વાવવા અને કાળમુખ કુસ પના કનિષ્ટ બીજ ઇર્ષા—અદેખાઇ, અભિમાન અજ્ઞાનાદિ નિર્મૂળ કરવા આપણે ક્યારે ભાગ્યશાળી થશુ ? પરમ ઉપકારી પરમાત્મા પ્રણીત ઉત્તમ નીતિ અને ન્યાયના નિયમો પાળવા, અને સર્વ અવનતીના કારણભૂત અનીતિ અન્યાયના માઠા માર્ગોને પરિહરવા આપણે

ક્યારે સમર્થ—સત્ત્વવંત થઈશું ? આપણા પરમ પવિત્ર સર્વજ્ઞ પરમાત્મા પ્રતિની આપણી પવિત્ર ફરજ ક્યારે યથાર્થ સમજી તેને અદા કરવા યત્નશીલ થઈશું ? આપણા નિઃસ્વાર્થી મિત્ર, બન્ધુ કે માતા પિતા તુલ્ય શ્રી સદ્ગુરૂની પવિત્ર આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવા આપણે ક્યારે ભાગ્યશાળી થઈ શકશું ? શ્રી સર્વજ્ઞ ભાષિત નિષ્પક્ષપાત ધર્મને પણ સુવર્ણ કે રત્નની પેરે બરાબર પરીક્ષા કરી નિઃસંદેહપણે સ્વીકારી તેમા નિશ્ચલતા ધારી સહજ સમાધિ લાભ સંપ્રાપ્ત કરી ક્યારે કૃતાર્થ થઈશું ? શ્રી તીર્થંકર દેવ માન્ય શ્રી સંઘ—તીર્થની સર્વ આશાતના વર્જી તેની યથા વિધી સેવા કરી સ્વજન્મ સફળ કરનારો દિવસ ક્યારે આવશે ? શ્રી સર્વજ્ઞ આગમોની પણ સર્વ આશાતના તજી તત્કથિત આજ્ઞાઓને અમૃતની માફક આનંદથી ગ્રહી અનુસરવા ક્યારે ભાગ્યશાળી થઈશું ? અહો પ્રિય ભાઈઓ ! જ્યારે આપણે આવી ઉત્તમ સામગ્રીનો પૂર્વ પુણ્ય યોગે સંયોગ પામી શ્રી સર્વજ્ઞ પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞાને અક્ષરશઃ આરાધવા અત્યંત રૂચિ અને શ્રદ્ધા સહિત કર્તવ્ય પરાયણ થઈશું, ત્યારેજ સર્વ દુઃખ દોહગને ચૂરીને આપણે સંપૂર્ણ સુખી થઈશું. તથાસ્તુ. પરંતુ જ્યા સુધી જગહિતકારી શ્રી જીન આજ્ઞાનો અનાદર કરી સ્વચ્છંદપણે અનેક પાપારંભ કરી, આપણે છળ પ્રપંચાદિથી પાપી પેટને પોષીશું, ત્યા સુધી સુખનો દહાડો દૂરજ સમજવો. જ્યા સુધી ક્ષણિક વિષય સુખને કારણે નિર્દયપણે લાખો બલ્કે ક્રોડો જીવોની હિંસા કરતા કાંઇ પણ ડર લાગતો નથી, અસત્ય ભાષણ કરતાથી લગાર પણ પાછી પાની કરાતી નથી, અનીતિ અને અન્યાય આચરણથી દ્રવ્ય હર

ણુ કરવુ પ્યારૂ લાગે છે, પરદારા સેવન અને વેશ્યા ગમન કરતા કાઇ પણ ભય લાગતો નથી, અને પૈસો પ્રાણવત્ પ્યારો લાગે છે, જેથી ધર્મની પણ ઉપેક્ષા કરી અનાચાર સેવીને પણ દ્રવ્યોપાર્જન કરવામા તત્પરતા રહે છે, ત્યા સુધી ઉત્તમ પ્રકારના સતોષનુ સુખ ચાખવા સમયજ શી રીતે આવે ? જ્યાં સુધી પાપ પ્રવૃત્તિ પરાયણ રહી તેમાં રાચી માચી પ્રમાદનેજ પુષ્ટિ આપીએ, ત્યા સુધી નિષ્પાપ વૃત્તિ (નિવૃત્તિ) જન્ય સુખ શી રીતે સાપડે ? જ્યા સુધી કષાય—ક્રોધાદિ તાપથી જરા પણ પરાઙ્મુખ થઇએ નહિ, ત્યા સુધી સમતાદિ સદ્ગુણોની શીતળતાનો સાક્ષાત્ અનુભવ આપણને થઇ શકેજ નહિ. જયા સુધી ઇન્દ્રિય જન્ય સુખ અને વિલાસમા રમીક—લપટ બની તેમનુ દાસત્વ સેવીએ ત્યા સુધી અતીદ્રિય—સહજ સુખનો અનુભવ શી રીતે થાય ?

શ્રી જીનેશ્વર ભગવાને પરમ કરૂણાથી બતાવેલા અમૃત ફળને આપનાર કલ્પવૃક્ષ સમાન દાન, શીલ, તપ અને ભાવના-રૂપ ચતુર્વિધ શ્રી ધર્મનો આદર કરી, સ્વચ્છદપણે અધર્મનો આદર કરતા ઉત્તમ એવા અમૃત ફળનો આસ્વાદ પ્રાપ્ત કરવાનો અવસર આવે જ શાનો ? વિષય રસમાજ નિમગ્ન રહી પશુ વૃત્તિ પોષનારને શાત—વૈરાગ્ય રસનો આસ્વાદ નજ આવે, એ નિર્વિવાદ છે. પરના દુ ખ દેખી રાજી થનાર દુર્જનોને સૌજન્યનો અનુભવ થાયજ શી રીતે ? આવી આવી સ્વચ્છદ વૃત્તિથી વર્તનારા જીવોમા ગુણનો લેશ માત્ર પણ ઉદ્ભવ થઇ શકે નહિ, એ સ્વત સિદ્ધ છે. જ્યાં સુધી સ્વચ્છદ

તા તજી સર્વજ્ઞ દર્શિત સત્ય શાસ્ત્ર નીતિને સમ્યગ્ સમજી આ પણે ત્રિકરણ શુદ્ધિથી સ્વીકારવા ઉદ્યત થઇશુ નહિ, ત્યા સુધી પાપી પ્રમાદ આપણી પૂઠ મુકનાનો નથી. સર્વજ્ઞ પ્રભુની પવિ ત્ર આજ્ઞાનો અનાદર કરી, સ્વચ્છદતાએ ચાલવુ એજ નામજ તત્વથી પ્રમાદ છે. ઉક્ત પ્રમાદથી પ્રાણી માત્ર ચતુર્ગતિરૂપ મ સાર ચક્રમા ફર્યા કરે છે, જન્મ મરણના દુ ખથી મુક્ત થઇ શકતાજ નથી માટે સ ગુરૂની હિત શિક્ષા હૃદયમા ધારી અ- નાદિ પ્રિય સ્વચ્છદતા ત્યજી, જેમ શ્રી સર્વજ્ઞ શાસ્ત્ર નીતિનુ બહુ માન પૂર્વક સેવન થાય, તેમ પ્રમાદ રહિત પ્રવર્તના આ પણી ખાસ ફરજ છે સ્વચ્છદ વર્તનથી આપણે અલ્પ સુખ માટે બહુ ગુમાવીએ છીએ, તેનો ખ્યાલ અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે ક્ષણ માત્ર સુખ અને બહુ કાળ દુ ખ, લેશ માત્ર સુખ, અને પારાવાર દુ ખ, એવુ સ્વચ્છદ વર્તનનુ ફળ જ્ઞાની પુરૂષો કહે છે, માટે આપણે સર્વે તુચ્છ આશાઓ તજી મહિવેક ધારી, જન્મ મ ણાદિ મહા દુ ખ વારક શ્રી જીનેશ્વર પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞા પાળવા પૂરતો પ્રયત્ન કરવો યોગ્ય છે આમ ઉત્તમ લક્ષ રાખી સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા સર્વે સુસપ સમાધિ કરી, શ્રી સર્વજ્ઞ શાસન પ્રતિની પોતપોતાની પવિત્ર ફરજો અદા કરવા અનુકૂળ પ્રયત્ન સેવે તો, જરૂર જગહિતકારી શ્રી જીન શાસનનો વિશેષે ઉત્કર્ષ [પ્રભાવના—ઉદ્યોત] થવા પામે અજ્ઞાન વશ અવિવેકવડે થયેલા કુસપના કારણથી થવા પામે લી મલીનતા દૂર થઇ જઇ સર્વજ્ઞ પ્રણીત શાસ્ત્રને સાનુકૂળ વ ર્તતા સત્ય [જ્ઞાન—વિવેકના પ્રકાશવાળી સુસપ સુદ્રઢ થઇ પવિ ત્ર શાસનની ઉન્નતિ થવા પામે, એ બીના સ્વત સિદ્ધ છે. યત–

" કારણ યોગે હો કારજ નીપજેરે, એમા કોય ન વાદ, પણ કારણ વિણ કારજ સાધીયેરે, એ નિજ મત ઉન્માદ. સભવ દેવને ધુર સેવો સવેરે, લહી પ્રભુ સેવન ભેદ, સેવન કારણ પહેલી ભૂમિકારે, અ-ભય અદ્વેપ અખેદ. "

જેવુ કારણ તેવુ કાર્ય, પુષ્ટ કારણ આલબનથી પુષ્ટ કાર્ય નીપજે છે. જો આપણે શ્રી જીન શાસનની ઉન્નતિ-શોભા વધારવીજ હોય તો, કારણો તદનુકુળજ અવશ્ય સેવના જોઇએ. આપણે આપ મતિથી ગમે તેટલુ વધારે કષ્ટ સહન કરીએ, પરતુ તે પવિત્ર શાસ્ત્ર નીતિને અનુસરીને થોડુ પણ કરીએ, તેની તુલનામાં આવી શકેજ નહિ માટે પુષ્ટ આલબનભૂત શ્રી જીન આગમને અનુસરીનેજ સવર્તન આપણુ થાય, એમજ આપણે સદા ખત કરવાવી કરવુ જોઇએ, અને શ્રી સર્વજ્ઞ પ્રભુ પાસે પ્રાર્થના પણ એનીજ કરવી જોઇએ, જેમ શ્રી આનદઘનજી મહારાજ કહે છે કે,

" સુગ્ર સુગમ કરી સેવન આદરેરે, સેવન અગમ અનુપ, દેજો કદાચિત સેવક યાચનારે, આનદ ઘન રસરૂપ. સભવ૦ "

જ્ઞાની ગુરૂપોએ ક્રિયા પાંચ પ્રકારની કહી છે (૧) વિષ, (૨) ગરલ, (૩) અનનુષ્ઠાન, (૪) તદ્હેતુ, (૫) અમૃત ક્રિયા. તેઓમા વિષ, ગરલ અને અનનુષ્ઠાન ક્રિયા સસાર ફળ અને તદ્હેતુ તથા અમૃત ક્રિયા મોક્ષ ફળને આપે છે. એ-

તા તજી સર્વજ્ઞ દેશિત સત્ય શાસ્ત્ર નીતિને સમ્યગ્ સમજી આ પણે નિર્મળ બુદ્ધિથી સ્વીકારના ઉચત થઈશું નહિ, ત્યા સુધી પાપી પ્રમાદ આપણી પૂઠ મુકવાનો નથી. સર્વજ્ઞ પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞાનો અનાદર કરી, સ્વચ્છંદતાએ ચાલવું એવું નામજ તત્વથી પ્રમાદ છે ઉક્ત પ્રમાદથી પ્રાણી માત્ર ચતુર્ગતિરૂપ સંસાર ચક્રમા ફર્યા કરે છે, જન્મ મરણના દુ:ખથી મુક્ત થઈ શકતાજ નથી. માટે સદ્ગુરૂની હિત શિક્ષા હૃદયમા ધારી અનાદિ પ્રિય સ્વચ્છંદતા ત્યજી, જેમ શ્રી સર્વજ્ઞ શાસ્ત્ર નીતિનુ બહુ માન પૂર્વક સેવન થાય, તેમ પ્રમાદ રહિત પ્રવર્તના આપણી ખાસ ફરજ છે સ્વચ્છંદ વર્તનથી આપણે અલ્પ સુખ માટે બહુ ગુમાવીએ છીએ, તેનો ખ્યાલ અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે ક્ષણ માત્ર સુખ અને બહુ કાળ દુ:ખ, લેશ માત્ર સુખ, અને પારાવાર દુ:ખ, એવુ સ્વચ્છંદ વર્તનનુ ફળ જ્ઞાની પુરૂષો કહે છે, માટે આપણે સર્વે તુચ્છ આશાઓ તજી સદ્વિવેક ધારી, જન્મ મરણાદિ મહા દુ:ખ વારક શ્રી જીનેશ્વર પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞા પાળવા પ્રેમતો પ્રયત્ન કરવો યોગ્ય છે આમ ઉત્તમ લક્ષ રાખી સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા સર્વે સુસંપ સમાધિ કરી, શ્રી સર્વજ્ઞ શાસન પ્રતિની પોતપોતાની પવિત્ર ફરજો અદા કરવા અનુકુળ પ્રયત્ન સેવે તો, જરૂર જગહિતકારી શ્રી જીન શાસનનો વિશેષે ઉત્કર્ષ [પ્રભાવના—ઉદ્યોત] થવા પામે અજ્ઞાન વશ અવિવેકવડે થયેલા કુસંપના કારણથી થવા પામેલી મલીનતા દૂર થઇ જઇ સર્વજ્ઞ પ્રણીત શાસ્ત્રને સાનુકુળ વર્તતા સમ્યગ્ જ્ઞાન—વિવેકના પ્રકાશથી સુસંપ સુદઢ થઇ પવિત્ર શાસનની ઉન્નતિ થવા પામે, એ બીના સ્વત સિદ્ધ છે. યત—

ઉઘુક્ત થાઓ ! જેથી સર્વ શ્રેય-માગલિક માલા સ્વત સ્વયવરા આવી મળે !!! તથાસ્તુ.

अंत मांगलिक स्तुतिः

શાત સુધારસ ઝીલ રહી, કરૂણા રસ ભીની આખડીયારે,
નિદ્ર સ્વપ્ન સ કોચ અભાવે, લાજી પકજ પાખડીયારે.

શાત૦

सर्व मंगल मागल्य, सर्व कल्याण कारण, प्रधान
सर्व धर्माणां, जैनं जयति शासन.

इत्यलम्.

દ્ધિ સુખાર્થે, પારલૌકિક સુખાર્થે, અને કેવળ ગતાનુગતિકપણે તત્વ સમજ્યા વિના કરાતી વિષાદિક ક્રિયા તુચ્છ ફળ આપી, અંતે દુ ખથી મુક્ત કરી શકતી નથી, અને સમ્યગ્ તત્વ સમજીને સહેતુક, મોક્ષ-જન્મ મરણનો ફેરો ટાળવા-માટે સાવધાનપણે કરાતી તદ્હેતુ ક્રિયા તથા અનુક્રમે ત્રિકરણ શુદ્ધિથી-એ કામપણે કરાતી વા થતી અમૃત ક્રિયા શીઘ્ર મોક્ષ ફળ અર્પે છે માટે મોક્ષ સુખના અભિલાષી સજ્જનોએ વિષાદિક ક્રિયા વર્જી તદ્હેતુ અને અમૃત ક્રિયાનોજ આદર કરવો ઘટે છે શ્રી સર્વજ્ઞ ભાષિત સર્વ સત્ક્રિયા સહેતુક હોવાથી તે દરેકનો હેતુ ગુરૂગમ્ય સમ્યગ્ જાણી તેમા વિશેષે આદર કરવો યોગ્ય છે જેથી અંતે સર્વ દુ ખને જલાંજલિ દઈ, આપણો અંતરાત્મા કર્પૂર સમુજ્વલ યશને વરી, પરમાત્મ પદનો અધિકારી થાય છે અને સર્વ બાધક કર્મ-બંધનનો છેદ કરી, અનંત ચતુષ્ટય-અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત ચારિત્ર અને અનંત વીર્ય—સમેત થઇ, શિવ-અચલ-અક્ષય-અવ્યાબાધ અને અપુનરાવૃત્તિ સિદ્ધિ ગતિ નામે શ્રેષ્ટ ગતિ-સ્થાનને સંપ્રાપ્ત થાય છે

સર્વ પ્રકારના બાહ્ય અને આંતર ક્લેશના સંક્ષયથી સર્વજ્ઞ પ્રભુ શ્રી મહાવીર સ્વામીની સર્વ પ્રજા સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા માત્રને નિત્ય ભાવ દીવાળી થાઓ, એજ અંતરાત્માનો આશીર્વાદ સર્વ વિવેકી સજ્જનોને સફળ થાઓ ! એવી ભાવ દીવાળી નિત્ય પ્રગટેલી જોવા, વિવેકી સજ્જનો સન્મુખ થાઓ ! સર્વ બાધક ભાવ પરિહરી સાધક ભાવ અંગિકાર કરવા તત્પર થાઓ, અને નિર્મળ રત્નત્રયી [સમ્યગ્ જ્ઞાન, સમ્યગ્ દર્શન, અને સમ્યગ્ ચારિત્ર] નુ યથાવિધી આરાધન કરવા

ઉદ્યુક્ત થાઓ ! જેથી સર્વ શ્રેય-માંગલિક [illegible]
આવી મળે ! ! ! તથાસ્તુ.

अंत मांगलिक [illegible]

શાંત સુધારસ ઝીલ રહી, [illegible]
નિઃ સ્વપ્ન મ કોય અભાવે, [illegible]

[illegible]

सर्व मंगल मांगल्य, [illegible]
सर्व धर्माणां, [illegible]

[illegible]

सार बोल संग्रह.

૧ લોભી માણસો લક્ષ્મી મેળવવામાજ તત્પર રહે છે મુગ્ધ—કામી પુરૂષો કામ ભોગ મેળવવામાજ તત્પર રહે છે તત્વ-જ્ઞાની પુરૂષો કામ ક્રોધાદિ શત્રુઓ જીતી ક્ષમાદિ ગુણો ધારવામા જ તત્પર રહે છે, અને સામાન્ય માણસો તો ધર્મ અર્થ અને કામ ત્રણેને સેવવા તત્પર રહે છે

૨ પંડિત તેમનેજ જાણો કે, જેઓ વિશેષથી નિર મ્યા—નિગ્રંથ સાધુ તેમનેજ જાણો કે, જેઓ સમય--શાસ્ત્ર અનુ સારે ચાલે શક્તિવંત તેમનેજ જાણો કે, જેઓ પ્રાણાંતે પણ ધર્મ ન તજે તથા ખરા બાંધવ—મિત્ર તેમનેજ જાણો કે, જેઓ કષ્ટમા ભાગ લે

૩ ક્રોધી માણસો કદી સુખ ન પામે અભિમાની શોકા ધીન હોઇ કદી જય ન પામે માયાવી—કપટીને પરતુ દાસપણ કરવુ પડે, અને મહા લોભીયા તથા મમ્મણ જેવા કૃપણને ન રકે ગમન કરવુ પડે.

૪ ક્રોધ સમાન કોઇ વિષ નથી, અને અહિંસા સમાન કોઇ અમૃત નથી અભિમાન સમાન કોઇ શત્રુ નથી, અને અને અપ્રમાદ—ઉદ્યમ સમાન કોઇ બંધુ નથી. માયા સમાન કોઇ ભય નથી, અને સત્ય સમાન શરણ નથી. લોભ સમાન કોઇ દુઃખ નથી, અને સતોષ સમાન કોઇ સુખ નથી.

૫ સુવિનીતને બુદ્ધિ બહુ ભજે ક્રોધી કુશીલને અપ યશ બહુ ભજે ભગ્ન ચિત્તવાળાને નિર્ધનપણું ઘણ ભજે અને સદાચારવંત—સુશીલને લક્ષ્મી સદા ભજે.

૬ કૃતઘ્ન માણસને મિત્રો ત્યજે, જીતેન્દ્રિય મુનિને પાપો ત્યજે, સુકું સરોવરને હંસો ત્યજે. તેમજ રીસાળ—ક્રોધી—કચાચી માણસને બુદ્ધિ ત્યજી જાય છે.

૭ શુન્ય હ્રદયને વાત કરવી વિલાપ તુલ્ય છે, ગઇ ગુજરી વાતનુ કહેવુ વિલાપ તુલ્ય છે, વ્યાક્ષિપ્ત ચિત્તવંતને કહેવુ પણ વિલાપ તુલ્ય છે, તેમજ બહુ કુશિષ્યોને હિત શિક્ષા દેવી તે પણ વિલાપ તુલ્ય છે.

૮ દુષ્ટ નાયકો લોકોને દંડવા તત્પર હોય છે, મુર્ખ જનો કોપ કરવામાં તત્પર હોય છે, વિદ્યાવંતો મંત્ર સાધવા તત્પર હોય છે, અને સંત સુસાધુ જનો તત્વ ગ્રહણમાં તત્પર હોય છે.

૯ ક્ષમા ઉગ્ર તપનુ ભૂષણ છે, સ્થિર સમાધી જોગ ઉપશમનુ ભૂષણ છે, જ્ઞાન તથા શુભ ધ્યાન ચારિત્રના ભૂષણ છે, અને વિનય પ્રવૃત્તિ [અતિ નમ્રપણે ગુરૂ પ્રતિ વર્તન] એ શિષ્યનુ ભૂષણ છે.

૧૦ શીલવંત—બ્રહ્મચારી ભૂષણ રહિત શોભે છે, દિક્ષાવંત દ્રવ્ય રહિત શોભે છે, સંજમની બુદ્ધિ સંતપ્ત [હોય તો] શોભે છે, અને લજ્જા યુક્ત—લજ્જાળુ એક આંખી શોભે છે

૧૧ અનવસ્થિત—અનિયમીત—અસ્થિર પ્રાણીનો આત્મા પોતે પોતાનો વૈરી—દુશ્મન [સમાન] અને જીતેન્દ્રિયનો આત્મા આત્માને [illegible] ના [illegible] સમજવો.

૧૨ [illegible] સમાન કોઈ [illegible] નથી, [illegible] સમાન કોઈ મોટું [illegible] નથી, પ્રેમ રાગ સમાન કોઈ ઉત્કૃષ્ટ

सार बोल संग्रह

૧ લોભી માણસો લક્ષ્મી મેળવવામાજ તત્પર રહે છે, મુર્ખ—કામી પુરૂષો કામ ભોગ સેવવામાજ તત્પર રહે છે તત્ર જ્ઞાની પુરૂષો કામ ક્રોધાદિ દોષો જીતી ક્ષમાદિ ગુણો ધારવામાજ તત્પર રહે છે, અને સામાન્ય માણસો તો ધર્મ અર્થ અને કામ ત્રણેને સેવવા તત્પર રહે છે

૨ પંડિત તેમનેજ જાણો કે, જેઓ વિરોધથી વિરમ્યા—નિર્મે સાધુ તેમનેજ જાણો કે, જેઓ સમય—શાસ્ત્ર અનુસારે ચાલે શક્તિવંત તેમનેજ જાણો કે, જેઓ પ્રાણાતે પણ ધર્મ ન તજે તથા ખરા બાંધવ—મિત્ર તેમનેજ જાણો કે, જેઓ કષ્ટમા ભાગ લે

૩ ક્રોધી માણસો કદી સુખ ન પામે અભિમાની શોકાધીન હોઈ કદી જય ન પામે. માયાવી—કપટીને પરનુ દાસપણ કરવુ પડે, અને મહા લોભીયા તથા મમ્મણ જેવા કૃપણને નરકે ગમન કરવુ પડે.

૪ ક્રોધ સમાન કોઈ વિષ નથી, અને અહિંસા સમાન કોઈ અમૃત નથી અભિમાન સમાન કોઈ શત્રુ નથી, અને અને અપ્રમાદ—ઉદ્યમ સમાન કોઈ બંધુ નથી. માયા સમાન કોઈ ભય નથી, અને સત્ય સમાન શરણ નથી. લોભ સમાન કોઈ દુ:ખ નથી, અને સંતોષ સમાન કોઈ સુખ નથી.

૫ સુવિનીતને બુદ્ધિ બહુ ભજે ક્રોધી કુશીલને અપયશ બહુ ભજે ભગ્ન ચિત્તવાળાને નિર્ધનપણુ ઘણુ ભજે અને સદાચારવંત—સુશીલને લક્ષ્મી સદા ભજે.

નાશ થાય છે, અને ચોરીના વ્યસનીના શરીરનો નાશ થાય છે, તેમજ પરસ્ત્રી ગમન કરનાર [લંપટ, લબાડ] ના પૂર્વોક્ત સર્વનો નાશ થાય છે. વળી તે ઉપરાંત મહા અધમગતિ પ્રાપ્ત થાય છે. ઉક્ત મહા દુર્વ્યસનો ઉભય લોક વિરૂદ્ધ હોવાથી અવશ્ય વર્જ્ય છે.

૧૯ નિર્ધન અવસ્થામાં દાન દેવુ, મોટા હોદ્દેદારને ક્ષમા રાખવી, સુખી અવસ્થામા ઈચ્છાનો નિરોધ થવો, તથા તરૂણ અવસ્થામાં ઇન્દ્રિયોનો જય કરવો—આ ચારે વાનાં બહુજ દુષ્કર છે. છતા તે અવશ્ય કરવા યોગ્ય હોવાથી તેવે પ્રસંગે ખાસ લક્ષ દઈ અવશ્ય કરવાનાં પણ છે.

ધર્મ કલ્પવૃક્ષ.

ધર્મ સાક્ષાત્ કલ્પવૃક્ષ જેવો છે. દાન, શીલ, તપ અને ભાવના એ ચાર તેના પ્રકાર છે. અભય દાન, સુપાત્ર દાન, જ્ઞાન દાન, વિગેરે દાનના ભેદો છે. દાનવડે સૌભાગ્ય, આરોગ્ય, ભોગ, સંપત્તિ, તેમજ યશ પ્રતિષ્ઠા થાય છે. દાન ગુણથી વૈરી પણ વશ થઇને પાણી ભરે છે. યાવત્ દાનથી શાલીભદ્રની પેરે ઉત્તમ પ્રકારના દેવતાઈ ભોગ પામી અંતે અક્ષય મોક્ષ સુખ મળે છે.

શીલ—પશુ વૃત્તિ ત્યજી શીલ—સદાચારનુ વિવેક પૂર્વક સેવન કરવુ, એના જેવુ એકે ઉત્તમ ધન નથી. શીલ પરમ મંગળ હોઈ દુર્ભાગ્યને દળનારૂ અને ઉત્તમ સુખને અર્પનારૂં છે. શીલ સમસ્ત પાપનું ખંડન કરનારૂ અને પુણ્ય ભંડોલને

બધન નથી, અને બોધી લાભ—સમકિત પ્રાપ્તિ સમાન કોઇ ઉત્કૃષ્ટ લાભ નથી

૧૩ કદાપિ પણ પર સ્રી [પારકી સ્રી ભોગવવી નહિ, કદાપિ પણ મૂર્ખ—ગમારની સોબત કરવી નહિ, કદાપિ પણ અધમ—અભિમાનીની સંગતિ કરવી નહિ, તેમજ કદાપિ પણ ચાડીખોર માણસોની સોબત કરવી નહિ, એ દરેક મહા આપદાના કારણ છે

૧૪ ધર્મ ચુસ્ત માણસોની જરૂર સોબત કરવી, તત્વના જાણ પડિતને જરૂર મનનો સંશય પૂછવો સત—સુસાધુ જનોનો જરૂર સત્કાર કરવો, અને નિર્મમ—નિર્લોભી—નિસ્પૃહી સાધુ જનોને જરૂર દાન દેવું, એ દરેક મહા લાભકારી છે

૧૫ [વિનય વિચારે] પુત્ર અને શિષ્યને તુલ્ય લેખવા, ગુરૂને અને દેવને તુલ્ય લેખવા, મૂર્ખને અને તિર્યંચને તુલ્ય કરી લેખવા તથા નિર્ધન અને મૃતકને સરખા સમજવા.

૧૬ સમસ્ત કળા થકી ધર્મ (આરાધવા) ની કળા વધે, સર્વ કથા કરતા ધર્મ કથા (મૂલ્યમા) વધે, સર્વ બળથી ધર્મ બળ વધે, અને સર્વ [સાસારિક] સુખ કરતા ધર્મ સબધી સુખ વધે

૧૭ દ્યુત—જુગાર રમવાના વ્યસનીના ધનનો નાશ થાય છે, માસ ભક્ષણ કરવાના વ્યસનીની દયા બુદ્ધિનો નાશ થાય છે, મદ્યપાનના વ્યસનીના યશ—કિર્તિનો નાશ થાય છે, અને વેશ્યાના વ્યસનીના કુળનો નાશ થાય છે.

૧૮ હિંસા—શિકાર રમવાના વ્યસનીના સરસ દયા ધર્મનો

૪ સઝાય [સ્વાધ્યાય]-વાચના પૃચ્છના, પરિવર્તના, અનુપ્રેક્ષા, અને ધર્મ કથારૂપ પાચ પ્રકારનો

૫ ધ્યાન—અશુભ ત્યજી શુભનુ ચિન્તન કરવુ તે. મલીન વિચારો ત્યજી શુભ કે શુદ્ધ (નિર્દોષ) વિચારો ધારવા. આત્મ—પરમાત્મ ચિન્તન એકાગ્ર પણે કરવુ અને બહિર્વૃત્તિ ત્યજી અતર વૃત્તિ ભજવી તે.

૬ કાઉસગ્ગ (કાયોત્સર્ગ) દેહની તથા તેની સાથે લાગેલા મન અને વચનની ચપળતા ત્યજી આત્મ—પરમાત્મ ધ્યાનમાજ તત્પર—લીન થવુ તે.

આતર શુદ્ધિ કરવાઅતરંગ કારણભૂત હોવાથી તે અભ્યતર તપ કહેવાય છે અભ્યતરતપની પુષ્ટિ થાય તેવો બાહ્યતપ કરવો, સર્વજ્ઞ ભગવાને ભવ્ય જીવોને ઉપદિશ્યો છે, માટે તે અવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે તપના પ્રભાવે અચિન્ત્ય શક્તિઓ પ્રકટે છે દેવો પણ દાસ થાય છે અસાધ્ય પણ સાધ્ય થાય છે સર્વ ઉપદ્રવો શાન્ત થાય છે તપ વડે સર્વ કર્મ મળ દહી શુદ્ધ કાચનની પેરે પોતાનો આત્મા નિર્મળ કરાય છે માટે આત્માર્થી-મુમુક્ષુ વર્ગે તે વિવેક પૂર્વક સદા સેવવા યોગ્ય છે. કર્મ મળને તપાવી બાળે તેજ ખરો તપ છે.

ભાવના— તે ધર્મ કાર્ય કરતા અનુકુળ ચિત્ત વ્યાપાર રૂપ છે. તેની અનુકુળ ચિત્ત વૃત્તિ વિના ધર્મ કરણી જોઇએ તેવુ ફળ આપતી નથી યાવત્ ચિત્ત પ્રસન્નતા વિના કરેલી કે કરવામા આવતી કરણી રાજ વેઠ જેવી થાય છે. માટે સર્વત્ર

ભગનાક પરમ સાધન છે. જીવ એ અકૃત્રિમ—ખેટ આસવજ છે. જીવ સ્વર્ગ અને મોક્ષ મેળવવા ઘ.ણાની ઘેર નીસ ણી છે, જેથી તે ... ગુણ અધિક ... તેના યોગ્ય છે ... મને સમ્યગ્ ... અને ... જ્ઞાન વધુ છે, થાય છે અને થશે.

તપ—કર્મને તપાવે તે તપ. તેના બાર પ્રકાર છે. ૬ બાહ્ય અને ૬ અભ્યંતર તે તેના પ્રકાર છે, તેમાં ૬ બાહ્ય નીચે પ્રમાણે છે

૧ અનશન (ઉપવાસાદિ) ૨ ઉણોદરી (બે ચાર કોળીયા ઉણા રહેવું તે.) ૩ વૃત્તિ સંક્ષેપ—નિયમ રાખી અન્ન પાણી વગેરે લેવા તે. ૪ રસ ત્યાગ,—મધ, માંસ, મદ્ય, માખણરૂપ ચાર અભક્ષ્ય પદાર્થોના સર્વથા ત્યાગ સાથે દુધ, દહિં, ઘી, તેલ, ગોળ તથા પક્વાન્ન વિગેરેનો વિવેક—બનતો ત્યાગ કરવો તે ૫ કાયક્લેશ—આતાપના લેવી શીત સહેવી વગેરે. ૬ સંલીનતા—અંગોપાંગ સંકોચી એકત્ર સ્થીર આસને બેસવું તે

હવે ૬ પ્રકારના અભ્યંતર તપ નીચે પ્રમાણે છે

૧ પ્રાયશ્ચિત [પાપછિત્ત] —કોઇ પણ જાતનું પાપ સેવ્યા બાદ પશ્ચાતાપ પૂર્વક ગુરૂ સમક્ષ તેની શુદ્ધિ કરવા યોગ્ય દંડ લેવો તે

૨ વિનય—ગમે તે સદ્ગુણી સાથે નમ્ર વર્તન સદ્ગુણ સમજી તેનો યોગ્ય સત્કાર કરવો તે

૩ વૈયાવચ્ચ (વૈયાવૃત્ય)—અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્યાદિ પૂજ્ય વર્ગની બહુ માન પૂર્વક ભક્તિ કરવી તે

श्री सर्वज्ञ कथित तत्त्व रहस्य.

१ जीवदया (जयणा) सदा पाळवी— ચાલતાં, બેસતા, ઉઠતા, સુતા, ખાતા, પીતા કે બોલતા દરેક પ્રસંગે પ્રમાદવડે પરના પ્રાણ જોખમમા ન આવે, તેમ ઉપયોગ રાખી વર્તવુ સૂક્ષ્મ જતુઓનો જેથી સહાર થઇ જાય, તેવી ખજુરીની સાવરણી વગેરે કચરો કાઢવા માટે કદાપિ પણ ન વાપરવી. પાણી પણ અણગળ્યુ ન વાપરવુ, ગાળી રાખેલુ પાણી પણ પ્રમાણ વિનાનુ ન વાપરવુ, જીવદયાની ખાતર રાત્રિ ભોજન નજ કરવુ, કદમૂળ ભક્ષણ વર્જવુ, જીવદયા ખાતર જ્યા ત્યાં અગ્નિ ન લગાડવી ધ્યાનમા રાખવુ કે, આપણા પ્રાણ જેવા સર્વ જીવોને પોતપોતાના પ્રાણ વહાલા છે, તો તેમના પ્રિય પ્રાણોની કિમ્મત લખી સ્વચ્છદપણુ ત્યજી જેમ તેમનો બચાવ થાય તેમ કરવા મથવુ. યાદ રાખવુ કે, સર્વ અભક્ષ્ય—મદ્ય માસાદિના ભક્ષણથી ક્ષણિક રસની લાલચે અસખ્ય જીવોના કીમતી જાનોનો નાશ થાય છે. તેમના નાહક સહારવડે મહા પાપ થવાથી જગતમા મહા રોગાદિ ઉપદ્રવો પ્રગટે છે, તેને થઇ પડી પ્રાતે નરકાદિ ઘોર દુખના ભાગી થવુ પડે છે.

निरतर इन्द्रिय वर्गनु दमन करवुं— દરેક ઈ- (પતગીયા) ભ્રગ [ભમરા] મત્સ્ય, હસ્તી દુરૂપયોગ નહિ કરતાં સત પુરૂષોની પેરે તે- કરી દરેકનુ સાર્થકય કરવા ખત રાખવી. એ- ઇન્દ્રિય ઉદ્ધત ઘોડાની પેઠે માલીકને વિપ

ભાવ પ્રધાન છે. ભાવ વિના ધર્મ કાર્ય પણ અલુણા ધાન્ય જેવુ લુખુ લાગે છે અને તે ભાવ સહિત હોય તો રસ લાગે છે માટે દરેક પ્રસંગે શુભ યા શુદ્ધ ભાવ અવશ્ય આદરણીય છે સર્વજ્ઞ કથિત ભાવનાઓ ભવ—સંસારનો નાશ કરે છે મૈત્રી, પ્રમોદ, કરૂણા અને મધ્યસ્થતા રૂપ ચાર ભાવનાઓ ભવભયને હરનારી છે. જગત માત્રને મિત્ર રૂપ ગણવા રૂપી મૈત્રી ભાવ છે. ચંદ્રને દેખીને ચકોર જેમ પ્રમોદિત થાય છે, તેમ સદ્ગુણીને દેખીને ભવ્ય ચકોર ચિત્તમાં પ્રસન્ન થાય, તે પ્રમોદ યા મુદિતા ભાવ ગણાય છે દુખીને દેખીને પોતાનુ હૃદય આર્દ્ર [દયાર્દ્ર] થાય અને યથાશક્તિ તેનુ દુખ દૂર કરવા પ્રયત્ન થાય તે કરૂણા ભાવ કહેવાય છે. મહાપાપ રતિ પ્રાણીપર પણ દ્વેષ નહિ લાવતા મનમાં કોમળતા સાથે ઔદાસીન્ય ધારવામાં આવે તે મધ્યસ્થ ભાવ ગણાય છે આવી ઉત્તમ ભાવના ભાવિત અંતઃકરણ વાળા પ્રાણીઓ પવિત્ર ધર્મના પણ અધિકારી ગણાય છે, તેમનુ દર્શન પણ પાપનુ પ્રણયકારી થાય છે તેના સદ્ભાવ પૂર્વક શુદ્ધ ક્રિયા કરનાર મહાત્માઓના પ્રભાવથી પાપી પ્રાણીઓ પણ પોતાના જાતિ વૈરને ત્યજી —પોતાનો ક્રૂર સ્વભાવ ત્યજી શાંત સ્વભાવ ધારે છે, આવો અપૂર્વ યોગ —પ્રભાવ પૂર્વોક્ત સદ્ભાવના બળે પ્રગટે છે માટે મોક્ષાર્થી જને ઉક્ત ભાવનાઓ અવશ્ય ધારવા પ્રયત્ન કરવો ઘટે છે. સર્વજ્ઞ કથિત તત્ત્વ રસિકને આ શુભ ભાવનાઓ સહજ પ્રગટે છે.

श्री सर्वज्ञ कथित तत्त्व रहस्य.

१ जीवदया (जयणा) सदा पाळवी—ચાલતાં, બેસતા, ઉઠતાં, સૂતા, ખાતા, પીતા કે બોલતા દરેક પ્રસંગે પ્રમાદવડે પરના પ્રાણ જોખમમા ન આવે, તેમ ઉપયોગ રાખી વર્તવુ. સૂક્ષ્મ જતુઓનો જેથી સહાર થઇ જાય, તેવી ખજુરીની સાવરણી વગેરે કચરો કાઢવા માટે કદાપિ પણ ન વાપરવી. પાણી પણ અણગળ્યુ ન વાપરવુ, ગાળી રાખેલુ પાણી પણ પ્રમાણ વિનાનુ ન વાપરવુ જીવદયાની ખાતર રાત્રિ ભોજન તજી દેવુ, કદમૂળ ભક્ષણ વર્જવુ, જીવદયા ખાતર જ્યાં ત્યા અગ્નિ ન લગાડવી ધ્યાનમા રાખવુ કે, આપણા પ્રાણ જેવા સર્વ જીવોને પોતપોતાના પ્રાણ વહાલા છે, તો તેમના પ્રિય પ્રાણોની કિમ્મત બુઝી સ્વચ્છદપણુ ત્યજી જેમ તેમનો બચાવ થાય તેમ કરવા મથવુ. યાદ રાખવુ કે, સર્વ અભક્ષ્ય—મદ્ય માસાદિના ભક્ષણથી ક્ષણિક રસની લાલચે અસખ્ય જીવોના કીમતી જાનોનો નાશ થાય છે. તેમના નાહક સહારવડે મહા પાપ થવાથી જગતમા મહા રોગાદિ ઉપદ્રવો પ્રગટે છે, તેને ભોગ થઇ પડી પ્રાન્તે નરકાદિ ઘોર દુખના ભાગી થવુ પડે છે.

२ निरन्तर इन्द्रिय वर्गनुं दमन करवुं—એક ઇન્દ્રિયનો પતગ (પતગીયા) ભૃગ [ભમરા] મત્સ્ય, હસ્તી અને મૃગની પેઠે દુરુપયોગ નહિ કરતા સત પુરુષોની પેઠે તેમનો સદુપયોગ કરી દરેકનુ સાર્થકય કરવા યત્ન કરવો. એકેકી મોકળી મુકેલી ઇન્દ્રિય ઉદ્ધત ઘોડાની પેઠે જીવને નિજ

મ વારે દોરી ખુવાર કરે છે, તો પાચેને પરવશ પડેલા દીન અનાથનુ શુ કહેવુ ? માટે ઇન્દ્રિયના દાસ નહિ થતા તેને વશ કરી સમર્થ સાધવાના ઉચિત રીતિ મુજબ પ્રવર્તાવની ઘટે છે વિપાકે તુચ્છ વિષય એમ સમજી તેની લાલચ ત્યજી સત ર્ગી, સત સેના, સત સ્તુતિ, સત વચન શ્રવણાદિવડે તે તે ઇન્દ્રિયનુ સાર્થકય કરના ઉદ્યુક્ત રહી પ્રતિદિન સ્વહીત સાધવા તત્પર રહેવુ ઉચિત છે.

૩ **सत्यज वचन वदवु**— ધર્મના રહસ્યભૂત એવુ, અને વળી હિતમાગી તથા પરિમિત—જરૂર જેટલુજ ભાષણ અન સાર ઉચિત કહુ, એજ સ્વપરને કલ્યાણકારી છે ક્રોધાદિ કષાયને પરવશ થઇને કે ભયથી, તેમજ હાસીની ખાતર [અજ્ઞ] પ્રાણીઓ અસત્ય બોલી, પોતે અપરાધી થાય છે, તે ખાસ ખ્યાલમા રાખી, તેને વખતે હિમ્મત રાખી આ મહાન દોષ સેવનો નહિ સત્યથી યુધિષ્ઠિર, ધર્મરાજા તરીકે ગણાયા, એમ જાણી અસત્ય વદનાની કે પ્રયોજન વિના બહુ બોલવાની ટેવ ત્યજી, હિતમિતભાષી થવુ. કોઇને અપ્રીતિ—ખેદ ઉપજે તેમ બોલવાની ટેવ યત્નથી ત્યજવી.

૪ **शील कदापि खंडवु नहि**—બ્રહ્મચર્ય વ્રત યા સદાચારના નિયમો કદાપિ ગમે તેવા સંકટમા પણ લોપવા નહિ સત્પુરુષ પોતાના વ્રતને પ્રાણ જેવા લેખે છે, અને પ્રાણાંત સુધી તેને ખડતા નથી ખરા શૂરા તેજ કહેવાય

૫ **कदापि कुशील जननी साथे वासो** ... તેવા હલકા આચાર વાળા સાથે વસતા ... સોબત તેની ...

આ કહેનત મુજબ આપણા શુદ્ધ આચારને અવશ્ય ધક્કો પહોચે, અને લોકાપવાદ પણ થાય, માટે લોકાપવાદ ભીરૂ જનોએ તેના ભ્રષ્ટાચારીની સોબત સર્વથા વર્જવી યોગ્ય છે. સોબત કરવા ચાહો તો કલ્પવૃક્ષની જેવી શિતલ છાયાને આપનારા સત પુરૂષોનીજ [સોબત] કરો, જેથી સર્વ સસારનો તાપ ટાળી તમે પરમ શાત રસ ચાખના ભાગ્યશાળી બની શકો

૬ गुरु वचन कदापि लोपवु नहीं—એકાંત હીતકારી-સત્ય-નિર્દોષ માર્ગનેજ સદા સેવનાર અને સત્ય માર્ગને દર્શાવનારા સદ્ગુરૂનુ હિત વચન કદાપિ ન લોપવુ, કિન્તુ પ્રાણાત સુધી તદ્નત્ વર્તન કરવા પ્રયત્ન કરવો એજ શાસ્ત્રનો સાર છે. તેવા સદ્ગુરૂની આજ્ઞા પૂર્વકજ સર્વ ધર્મ કૃત્ય સફળ છે, અન્યથા નિષ્ફળ છે. માટે સદા સદ્ગુરૂનો આશય સમજી તદ્વત્ વર્તવા ઉદ્યુક્ત રહેવુ એજ સુવિનીત શિષ્યનુ શુદ્ધ લક્ષણ છે.

૭ (अ) चपळता (अजयणा) थी चालवु नहि—તેમ ચાલતા અનેકશ સ્ખલના થવા ઉપરાત અનેક જીવેનો ઉપઘાત, તેમજ કવચિત્ પોતાનો પણ ઘાત થવો સભવે છે માટે ચપળતા વર્જી સમતાથી ચાલવુ, જેથી સ્વ પરની રક્ષા પૂર્વક આત્મ ઉન્નતિ સાધી શકાય.

(ब) उद्भट वेष पहेरवो नहि— આમ સ્વચ્છદપણુ આદરતાં લોકમા હીલના—હાસી થાય, માટે આવક જાવક જોઈ ઘટિત વેષ ધારવો. ઓછી આવકવાળાએ મિથ્યા—દબદબા ભરેલો વેષ—પોશાક ન પહેરવો, તથા ધનાઢ્ય માણસે મલીન—ચીથરે હાલ વેષ ન ધારવો શ્રેષ્ઠ છે

૮ वांकुं (विषम दृष्टिथी) जोवु नहि—સમ (સરખ) દૃષ્ટિથી જોવુ, એમા અનેક લાભ સમાયેલા છે. શકાશીલતા ટળે, લોક વિશ્વાસ બેસે, લોકાપવાદ થવા ન પામે, સ્વ પર હિત સુખે સધાય, એવી સમદૃષ્ટિજ રાખવી યોગ્ય છે. અજ્ઞાનતાના જોરે વાકું બોલી, અને વાકુ ચાલી, જીવો બહુ દુ:ખી થાય છે છતા એ અનાદિ કુચાલ સુધારવી જીવને મુશ્કેલ પડે છે. જેની ભા ય દશા જાગી કે, જાગવાની હોય તેજ સિધે રસ્તે ચાલી શકે છે, એમ સમજી ધુમાડાના બાચકા ભરવા જેવો મિથ્યા પ્રયાસ નહિ કરતા સીધી સડકે ચાલી, સ્વ હિત સાધવા શાણા માણસે ચુકવુ નહિ. આવી રૂડી મર્યાદા સાચવીને ચાલતા કોપેલા દુર્જનો પણ શુ વિરૂદ્ધ બોલી શકે ? કઈ પણ છિદ્ર નહિં દેખાનાથી કઇ પણ અવડ ચવડ બોલી શકે નહિ, માટે નિરતર સમદૃષ્ટિ રાખી ચાલવુ કે જેથી કોઇને ટીકા કરવાની જરૂર પડે નહિ.

९ पोतानी जीभ नियममां राखवी— જીહ્વાને વશ કરવી, નકામુ બોલવુ નહિ, જરૂર જણાય ત્યારે પણ વિચારી હિતમિતજ ભાષણ કરવુ, તેમજ રસ લપટ થઈ, જીભને વશ પડી રોગાદિ ઉપાધિ ખડી થાય તેમ મર્યાદા બહાર જવુ નહિ. જીભને વશ પડેલાની બીજી ઇન્દ્રિઓ કોપી, તેને ગુલામ બનાવી ભારે દુ ખ આપે છે, માટે સુખના અર્થીએ જીભને વશ નહિ થતા પોતે તેને વશ કરવી.

१० अविचार्युं काम नज करवुं—સહસા—અવિવેક આચરણથી મોટી આપદા-વિપત્તિ આવી પડે છે. અને વિચા

રીતે વિવેકથી વર્તનારને તો સંપદા સ્વયંમેવ આવી વરે છે. માટે એકાએક સાહસ કામ નહિ કરતાં, લાંબી નજરથી વિચારી ઉચિત નીતિ આદરી વર્તવુ, કે જેથી કદાપિ પણ ખેદ-પશ્ચાતાપ કરવાનો પ્રસગજ આવે નહિ. સહસા કામ કરનારને બહુધા તેવો પ્રસગ આવ્યા વિના રહેતો નથી.

११ उत्तम कुळाचार कदापि लोपवो नहिं— ઉત્તમ કુળાચાર શિષ્ટ-માન્ય હોનાથી ધર્મના શ્રેષ્ટ નિયમોની પેરે આદરવા યોગ્ય છે. મદ્ય માંસાદિ અભક્ષ્ય વર્જવા, પરનિંદા ત્યજવા, હંસ વૃત્તિથી ગુણ માત્ર ગ્રહણ કરવા, વિષય લંપટતા [અસંતોષ] ત્યજી, સંતોષ વૃત્તિ ધારવા, સ્વાર્થ વૃત્તિ ત્યજી, નિસ્વાર્થપણે પરોપકાર કરવા, યાવત્ મદ મત્સરાદિનો ત્યાગ કરી, મૃદુતાદિ વિવેક ધારવારૂપ ઉત્તમ કુળાચાર કોણ કુશળ કુલીનને માન્ય ન હોય ? આવી ઉત્તમ મર્યાદા સેવનારને કોપેલો કળિકાળ પણ શું કરી શકે વારૂ ?

१२ कोइने मर्म वचन बोलवु नहिं— મર્મ વચન સહન થઇ નહિ શકવાથી, કેટલાએક મુગ્ધ લોકો માનના માર્યા મરણને શરણ થાય છે, માટે તેવુ પરને પરિતાપકારી વચન કદાપિ પણ વદવું નહિ. મૃદુ ભાષા સામાને પણ સોહાય છે. ગમે તેવે સ્વાર્થ ભોગે સામાને હિત થાય, તેવુજ વિચારીને બોલવુ. સજ્જનની તેવી ઉત્તમ નીતિ કદાપિ પણ ઉલ્લઘવી નહિજ. લોકમાં પણ કહેવત છે કે, " સાકરથી પિત્ત શમે, ત્યા સુધી કરીયાતુ શું કામ પાવુ ? "

१३ कोइने कदापि पण कुडु आळ देवु नहिं—
કોઇને કુડ આળ દેનારૂપ મહા સાહસથી પરિણામ ઉપર મુજબ માઠુંજ માનવાના ઉગ્ર સભનથી તે સર્વથા નિદ્ય તથા ત્યાજ્ય છે. પરને દુખ આપવા ઇચ્છનાર પોતેજ દુખ માગી લે છે. કેમકે કહેનત છે કે, " વાવે તેવુ લણે " અને " ખાડો ખોદે, તે પડે. " શાણાને આટલી પણ શીખામણ બસ છે. જેમ કુશિક્ષિતનું પોતાનુ શસ્ત્ર પોતાનોજ પ્રાણ લે છે, તેના જેવુ આને પણ સમજીને સાચા સુખના અર્થી થઇને સત્ય અને હિત મોંજ ચાલવા ખપ કરવો ઉચિત છે કહેવત પણ પ્રવર્તે છે કે, " સાચને શાની આચ ? "

१४ कोइने पण आक्रोश करीने कहेवु नहिं—
કોપ કરીને કોઇને સાચુ પણ કહેવા જતા લાભને બદલે ઉલટી હાણ થાય છે માટે તેમ નહિ કરતા સર્વ પરને હિતકારી, નમ્રપણે સાચી વાત વિવેક પૂર્વકજ કહેવાની ટેવ પાડવી સમજુ માણસે લાભાલાભનો વિચાર કરીનેજ વર્તવુ ઘટે છે એજ આકરી સજ્જન નીતિ છે જે દરેક હિતાર્થીને અવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે

१५ सर्वनापर उपकार करवो—મેઘની પેરે સમ વિષમ નહિ ગણતા સર્વ પ્રતિ એક સરખી હિત બુદ્ધિ રાખવી. વૃક્ષ, નીચ—ઉચ સર્વને શીતળ છાયા આપે છે ગગાજળ સર્વના તાપ દૂર કરે છે, ચદન સર્વને સરખો સુગધ આપે છે, તેમ ઉપકારી, જગત માત્રનો ઉપકાર કરે છે અપકારીની ઉપર પણ ઉપકાર કરે, તે જગતમા વડો ગણાય છે.

૧૬ સામાનો ઉપકાર કદાપિ ભુલવો નહિ—કૃતજ્ઞ માણસ કરેલા ઉપકારને કદાપિ વિસરતા નથી, જે વિસરે છે તે કૃતઘ્ન કહેવાય છે. વળી ઉપકારીનુ પણ ઉલટુ અહિત કરવા ધારે તેને તો મહા કૃતઘ્ન સમજવો માતા, પિતા, સ્વામી અને ધર્મ ગુરૂના ઉપકારનો બદલો વળી શકે તેમ નથી, છતાં કૃતજ્ઞ માણસ તેમની બનતી અનુકુળતા સાચવી તેમને ધર્મ કાર્યમા સહાયભૂત થવા પૂરતો પ્રયત્ન કરે તો, કદાપિ અનૃણી થઇ શકે છે. સત્ય સર્વજ્ઞ ભાષિત ધર્મ પમાડનાર ધર્મ ગુરૂનો ઉપકાર સર્વોત્કૃષ્ટ છે, એમ સમજી સુવિનીત શિષ્ય તેમની પવિત્ર આજ્ઞાને અનુસરવા પૂર્ણ કાળજી રાખે છે, તેથી વિરૂદ્ધ વર્તનાર ગુરૂદ્રોહી—મહા પાતકી ગણાય છે.

૧૭ અનાથને યોગ્ય આલંબન દેવુ—સ્વ આજીવિકાનુ જેમને કાંઇ સાધન નથી, જેઓ કેવળ નિરાધાર છે, એવા અશક્ત અનાથને યથાયોગ્ય આલબન આપવુ, એ દરેક શકિતવત દાના માણસની ફરજ છે સીદાતા—દુ ખી થતા દીન જનોનુ દુ ખ દીલમા ધરી તેમને ખરે વખતે વિવેક પૂર્વક સહાય કરનાર સમયને અનુસરી મોટુ પુન્ય ઉપાર્જે છે, તેમજ તેના પુન્યબળે લક્ષ્મી પણ અખુટ રહે છે. કુવાના જળની પેરે મોટી ઉદાર વપરાશ છતા તેની લક્ષ્મી પુણ્યરૂપી શેરોથી પાછી પૂરાય છે, છતાં કૃપણને આવી સુબુદ્ધિ પૂર્વે અતરાયના યોગે સુઝી આવતી નથી, તેથી તે બાપડા કેવળ લક્ષ્મીનુ દાસત્વ કરી અતે આર્ત ધ્યાનથી અશુભ કર્મ ઉપાર્જી હાથ ઘસતો—ખાલી હાથે યમને શરણ થાય છે. ત્યા અને ત્યારબાદ પણ પૂર્વે અશુભ

અંતરાય—કર્મના યોગે તે રંક અનાથને મહા દુઃખ ભોગવવું પડે છે, ત્યાં કોઈ ત્રાણ—શરણ—આધારભૂત થતું નથી, પોતાની જ ભૂલ પોતાને નડે છે. કૃપણ પણ પ્રત્યક્ષ દેખે છે કે, કોઈ એક કોડી પણ સાથે બાંધી લાવ્યો નથી, તેમજ આગળ બાંધી લઇ જઇ શકતો પણ નથી, છતાં બાપડો મમ્મણ શેઠની પેરે મહા આર્ત્ત ધ્યાન ધરતો ધન ધન કરતો ઝુરી મરે છે, અને અંતે તે મહા માઠા વિપાક પામે છે. આ સર્વે કૃપણતાનાં કટુ ફળ સમજી પોતાને પણ તેવાજ માઠા વિપાક થવા ન પામે તેમ "પાણી પહેલાં પાળ" ની પેરે પ્રથમથી ચેતી સ્વલક્ષ્મીના દાસ નહિ થતાં તેને વિવેક પૂર્વક યથા સ્થાને વાપરી તેની સાર્થકતા કરવા સદ્ગૃહસ્થ ભાઇઓને જાગ્રત થવાની ખાસ જરૂર છે. નહિતો યાદ રાખવું કે, પોતાની કેવળ સ્વાર્થ વૃત્તિરૂપ મોટી ભૂલને માટે પોતાનેજ સહન કરવું—વેઠવું પડશે. માટે હૃદયમાં કાંઇ પણ વિમાસણ કરી, ખરો પરમાર્થ માર્ગ અંગીકાર કરી પોતાની ગંભીર ભૂલ સુધારી લેવાનું ચુકવું તે શાણા સદ્ગૃહસ્થોને યોગ્ય નથી. શ્રી સર્વજ્ઞે દર્શાવેલો અનંત સ્વાધીન લાભ ગુમાવવો અને અંતે ખાલી હાથ ઘસતાં જઇ પરભવમાં પોતેજ કરેલા પાપાચરણના ફળ ચાખવા એ કોઇ રીતે વિચારશીલ સદ્ગૃહસ્થને છાજતું જ નથી. તત્વજ્ઞાની પુરૂષોના એજ હિત વચન છે. જેઓ તેમને અમૃત બુદ્ધિથી અંગીકાર કરી વિવેકપૂર્વક આદરે છે, તેઓ અત્ર અને પરત્ર અવશ્ય સુખી થાય છે.

૧૮ कोइनी पासे दीनता दाखवी नहि—તુચ્છ સ્વા-

ર્થની ખાતર અન્ય પાસે હીનતા કરવી યોગ્ય નથી. જો દી-
નતા—નમ્રતા કરવા ચાહો તો સર્વ શક્તિવંત—સર્વજ્ઞની કરો.
જેઓ પોતે પૂર્ણ સમર્થ છે, તેઓ સ્વ—આશ્રિતની ભીડ ભાગી
શકે છે, પરંતુ જેઓ પોતેજ અપૂર્ણ—અશક્ત હોય તેઓ શ-
રણાગતની શી રીતે ભીડ ભાગી શકે ? સર્વજ્ઞ પ્રભુની પાસે
પણ વિવેક પુર્વક યોગ્ય આગણીજ કરવી ઘટે છે. વીતરાગ પ-
રમાત્માની કે નિર્ગ્રંથ અણગારની પાસે તુચ્છ સાંસારિક સુખની
પ્રાર્થના કરવી ઉચિત નથીજ. તેમની પાસે તો જન્મ મરણનાં
દુખ દૂર કરવાનીજ અથવા ભવભવના દુખ જેથી ટળે એવી
ઉત્તમ સામગ્રીનીજ પ્રાર્થના કરવી ઘટે છે યદ્યપિ વીતરાગ પ્ર-
ભુ રાગ દ્વેષ રહિત છે, તોપણ પ્રભુપ્રતિનો શુદ્ધ ભક્તિ રાગ
ચિન્તામણિ રત્નની પેરે ફળીભૂત થયા વગર રહેતો નથી. શુદ્ધ
ભક્તિ એ એક અપૂર્વ વશીકરણ છે. ભક્તિથી કઠીન કર્મનો
પણ ક્ષય થઇ જાય છે, અને તેથી સર્વ સંપદ સહજ આવી
મળે છે. આવો અપૂર્વ લાભ મૂકી બાવળે બાથ ભરવા જેવી
તુચ્છ વિષય આશંસનાથી વિકળપણે તેવીજ પ્રાર્થના પ્રભુ પા-
સે કે અન્યત્ર કરવી, કોઇ રીતે શાણા સજ્જનોને ઘટિત નથીજ.
સર્વ શક્તિવંત સર્વજ્ઞ પ્રભુની પાસે પૂર્ણ ભક્તિરાગથી વિવેક
પુર્વક એવી ઉત્તમ પ્રાર્થના કરો, યાવત્ પરમાત્મ પ્રભુની પવિ-
ત્ર આજ્ઞાને અનુસરવા એવો તો ઉત્તમ પુરૂષાર્થ સ્ફુરાવો કે,
જેથી ભવભવની ભાવઠ ભાગી પરમ સંપદ પ્રાપ્તિથી નિત્ય
દિવાળી થાય, યાવત્ પરમ આનંદ પ્રકટે, અર્થાત્ અનંત—અ
બાધિત—અક્ષય સહજ સુખ થાય. સેવા કરવી તો એવાજ
સ્વામીની કરવી કે, જેથી સેવક પણ સ્વામીની બરાબરજ થાય.

૧૯ કોઇની પણ પ્રાર્થનાનો ભગ કરવો નહિ— માણસ જ્યારે મોટી મુશીબતમા આવી ગયો હોય છે, ત્યારેજ પ્રાય માન મુકીને સામા સમર્થ માણસને પોતાની ભીડ ભાગવાની આશાથી પ્રાર્થના કરે છે, એમ સમજીને સામા દાના દીલના શાણા અને સમર્થ માણસે, તેની પ્રાર્થના યોગ્યજ હોય તો, તેનો પ્રાણાતે પણ ભગ કરવો નહિ. સામાનુ દુખ દૂર કરવા યોગ્ય, જે કાઇ દેવુ ઘટે, તે પણ પ્રિય ભાષણ પુર્વકજ દેવુ, ઉચ્છૃખલપણે દેવુ નહિ. પ્રિય વાક્ય પૂર્વક દાન દેવુ, તે ભુષણરૂપ છે, અન્યથા દૂષણરૂપ સમજવુ. આમ હિતાહિતના વિવેક પૂર્વક શાણા માણસે વર્તવુ યોગ્ય છે

૨૦ દીન (દયામણું) વચન જલ્પવુ નહિ— દીન વચનથી માણસનો બોજ હલકો પડે છે. તેમજ શાણા માણસો તેની પરિક્ષા કરી લે છે કે, આ માણસ કપટી યા ખુશામત ખોર છે. ગુણવત પ્રતિ ગુણી જાણી ઉચિત નમ્રતા દાખવવી, એ દીનપણુ કહેવાય નહિ. ગુણી પુરૂષોના તો સહજ દાસ થઈ રહેવુ, એ તો આપણામા સહજ ગુણ પામવા માટેજ હોવાથી તે દૂષિત નજ ગણાય. માટે વિવેક આણી જરૂર જણાય, ત્યારે અદીન ભાષણ કરવુ, કે જેથી સ્વાર્થ હાનિ થવા પામે નહિ. ઉક્ત ઉત્તમ નિયમો વિવેકવતે સ્વ જીવિત પર્યંત પાળવાના છે. પુન—

૨૧ આત્મ પ્રશસા કરવી નહિ—આત્મશ્લાઘા યા આપ વડાઇ કરી ખુશી થવુ, એ મહાન દોષ ગણાય છે, એથી મહાન પુરૂષોનુ અપમાન થાય છે આમ મહા પુરૂષોની આ

શાતના—અપમાન કરવાથી કર્મ બંધ કરી આત્મા દુ:ખી થાય છે, સજ્જન પુરૂષોની એ રીતિજ નથી. સજ્જન પુરૂષો તો પરના પરમાણુ જેટલા ગુણોને પણ વખાણે છે, અને પોતાના મેરૂ જેવડા મોટા ગુણોને પણ ગાતા નથી, તો વિના ગુણે છલકાઇ જવું કેટલું ભૂલ ભરેલું છે તે વિચારવું, અને વિચારીને અધુરા ઘડાની પેઠે નહિ છલકાતા પૂર્ણ થવાને ગંભીર ગુણ વારતા શિખવું. આપ વડાઇ કરતા પર નિન્દા પગલે પગલે થઇ જાય, પર નિન્દાના પાપ અતિ બુરા હોવાથી મિથ્યા આપ ન ડાઇ કરનાર પ્રાણી તેના પાપ કર્મથી પોતાના આત્માને મલીન કરી પરભવમાં તે, કદાચિત્ આજ ભવમાં ભારે દુ:ખી હાલતમાં આવી જાય છે.

૨૭ **દુર્જનની પણ કદી નિન્દા કરવી નહિ**—પર નિન્દા કરવાથી કાંઇ પણ ફાયદો નથી, પણ ઉલટો નિન્દા કરનાર–નિન્દકને ભારે મોટો ગેરફાયદો થાય છે, પોતાનો અમૂલ્ય વખત ગુમાવી બદલામાં પોતેજ મલીન થાય છે. નિન્દા એ સામાને સુધારવાનો રસ્તો નથી, પરંતુ કદાચ બગાડવાનો રસ્તો છે, એમ કહી શકાય. જો કે સજ્જનો તો તેના નિન્દકોથી વધારે વધારે જાગ્રત રહી ગુણ ગ્રહે છે, પણ દુર્જનો તો ઉલટો પ્રકોપ કરી દુર્જનતાનીજ વૃદ્ધિ કરે છે, માટે દુર્જનની નિન્દામાં પણ હાનીજ છે. મત—સજ્જનોની નિન્દાથી જો કે સજ્જનોને તો કાંઇ પણ અવગુણ દીસતો નથી, તોપણ તેવા ઉત્તમ પુરૂષોની નાહક નિન્દા કરતાં આશયની મહા મલીનતાથી નિકાચિત કર્મ બંધ કરી, નિન્દકો નરકાદિ અધોગતિએજ જાય છે નિ-

ન્દા, ચાડી, પરદ્રોહ, તથા ખોટા આળ ચડાનનારા, તેમજ હિંસા, અસત્ય ભાષણ, પર દ્રવ્ય હરણ, તથા પર સ્ત્રી ગમનાદિ અનીતિ કે અન્યાયાચરણ કરનારા, અને ક્રોધાદ કે રાગાદના જે જે માઠા હાવ થનાના શાસ્ત્રકારે વર્ણવ્યા છે, તે તથા તે સબધી હિત બુદ્ધિથી જે કાઈ કહેવુ તે કાઇ નિન્દા કહેવાય નહિ. હિત બુદ્ધિ વિના દ્વેષે કરી પરને વગોવવુ તે નિન્દા કહેવાય છે અને તે નિન્દ્ય છે, માટે નામ લઇને પરને વગોવવાના મિથ્યા પ્રયાસ કરવો નહિ, છતા નિન્દા કરવાનુ મન થાય તો સાચા મને આપણા દોષોનીજ નિન્દા કરવી, કે જેથી કાઇ પણ છૂટયા બારી થાય. જો કે કેવળ દોષોની પણ નિન્દા કરવા માત્રથી કશુ વળવાનુ નથી, તોપણ પર નિન્દા કરતા સ્વ નિન્દા ઘણે દરજજે સારી છે.

२३ अति हसवुं नहि—અતિ હસવુ અહિતકર છે, બહુ હસવાથી અતે રોવાનો પ્રસગ આવે છે તે કુટેવ પ્રાણીને મોટી આપત્તિમા નાખે છે, બહુવાર હસવાની કુટેવથી પ્રાણી કારણે કે વિના કારણે પણ હસે છે, અને તેમ કરવાથી રાજ સભા યા અત.પુરમા તેની મોટી ખુવારી થાય છે, માટે તે કુટેવ પ્રયત્નથી પરિહરવીજ યોગ્ય છે કહેવત પણ છે કે " હસવામાથી ખસવુ " થાય. હાથે કરીને જીવને જોખમમા નાખવો હોય, કે હાથે કરીને ઉપાધિ ઉભી કરવી હોય તોજ આવી કુટેવ રાખવાની છે, અન્યથા તો તેને ત્યજેજ સુખ છે, સભ્યની પણ એજ નીતિ છે મુમુક્ષુ—મોક્ષના અર્થી સત સુસાધુજને તો તે કુટેવ સર્વથા ત્યજવા યોગ્ય જ છે. આવી સા

રી નીતિ પાળવાથીજ પ્રાણીઓ ધર્મના અધિકારી થઇ સર્વજ્ઞ ભાષિત ધર્મને સમ્યગ્ પ્રમાદ રહિત સેવી સદ્‌ભાગ્યના ભાગી થઇ અંતે અક્ષય સુખ સંપાદન કરી શકે છે.

૨૪ **वैरीनो विश्वास करवो नहि**—વિશ્વાસ નહિ કરવા યોગ્યનો વિશ્વાસ કરતાં મોટી હાની થાય છે, માટે પ્રથમથીજ ચેતતા રહેવું કે જેથી પાછળ પશ્ચાતાપ કરવો પડે નહિ. કામ, ક્રોધ, મદ, મોહ, મત્સરાદિને અંતરંગ શત્રુ સમજી તેમનો કદાપિ પણ વિશ્વાસ સાચા સુખના અર્થીએ કરવો યોગ્ય નથી. સર્વજ્ઞ પ્રભુએ પંચ પ્રમાદોને પ્રબળ શત્રુભૂત કહ્યા છે.

જેને યોગે પ્રાણી પ્રકર્ષે કરી સ્વકર્તવ્યથી ભ્રષ્ટ થાય, યાવત્ બેભાન થાય તે પ્રમાદ કહેવાય. મદ્ય, વિષય, કષાય, નિદ્રા અને વિકથા એ પંચ પ્રમાદો છે. જેમાના એકેક મહા હાનિકારક છે. તો તે પાંચે પ્રમાદોને પરવશ પડેલા પ્રાણી વિષે તો કહેવુંજ શું ?

મદ્યપાનથી થતી લક્ષ્મી, વિદ્યા, યશ, માનાદિની હાનિ સુપ્રસિદ્ધ છે.

વિષય વિકારને વશ થયેલો મોટો યોગીશ્વર [બ્રહ્મા] પણ સ્ત્રીનો દાસ બની જાય છે, ને હિમ્મત હારીને એક અબળાનો પણ દીન દાસ બને છે. વિષયાંધતાનું એ ફળ છે.

કષાય—ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચાર ચંડાળ ચોકડી કહેવાય છે. તેનો સંગ કરનાર યાવત્ તેમાં તન્મય થઇ ગયેલો ક્રોધાંધ યાવત્ લોભાંધ કંઇ પણ કૃત્યાકૃત્ય હિતા-

હિત દેખી શકતો નથી. કષાય—કલુષિત મતિ કાઇ અભિનવ દેખાવ આપે છે વૃદ્ધ છતા બાળકની માફક અને પડિત છતા મૂર્ખની પેઠે, યાવત્ ભૂત ભરાયેલાની માફક વિપરીત—વિરૂદ્ધ ચેષ્ટા કરે છે, જેથી તેનો મોટો લોકાપવાદ પ્રસરે છે કષાયાંધ વિવેક શૂન્ય પશુની પેરે અપમાન પામે છે, યાવત્ ભુડા હાલે મરી દુર્ગતિનેજ ભાગી થાય છે માટે ક્રોધાદિ કષાયની સેવા કરનારને માણસ ન સમજવા પણ હેવાન કહો શત્રુ, જેવુ કાઈ કરી ન શકે તેવુ આ કષાય કરી શકે છે, એમ સમજી પણ કાઇ હૈયે સાન આવે તો સારૂ. કટ્ટો શત્રુ એકજ ભવમા દુખ દઇ શકે, પણ આ કષાય વૈરી તો ભવ ભવમા દુખ દઇ શકે છે

નિદ્રા દેવીને પરવશ પડેલા પ્રાણીની પણ મહા માઠી સ્થીતિ થાય છે નિદ્રાને વશ નહિ થતા જેઓ તેને વશ કરી-ને વિવેક ધારે છે, તેઓને તો લીલા લહેર થાય છે

વિકથા—જેમા સ્વ—પર હિત તત્વથી સમાયેલુ ન હોય, તેવી આડ કથા કરવી તે વિકથા કહેવાય છે તેવી રાજ કથા, દેશ કથા, સ્ત્રી કથા તથા ભક્ત (ભોજન) કથા વર્જી જે વડે સ્વપર હિત અવશ્ય સધાય, તેવી ધર્મ કથા કહેવી યોગ્ય છે વિકથા કરનારનો કીમતી વખત કોડીના મૂલ્યમા ચાલ્યો જાય છે, અને વિવેક પૂર્વક ધર્મ કથા કરનારનો વખત અમૂલ્ય થાય છે છતાં વિવેક વિકલ લોકો વિકથા વર્જી ઉત્તમ ધર્મ કથા વડે વખતને સાર્થક કરવા ખપ કરતા નથી, તેમને પાછળ પસ્તાવુ પડશે, અને વિવેક પૂર્વક આ હિતોપદેશ હૈયામા ધારી તેનો પરમાર્થ વિચારી જેઓ સવળે રસ્તે ચાલશે, તેઓ સર્વત્ર સુખી

થશે. સાચા સુખના અર્થી જનોને આ પાપી પાચે પ્રમાદોના પાશમા નહિ પડતા અપ્રમાદ દ્દઢથી તેમનો છેદ કરવા ઉદ્યુક્ત થવુ ઘટે છે. અપ્રમાદ સમાન કોઇ પણ નિષ્કારણ—નિ સ્વાર્થી બધુ નથી. માટે પાપી પ્રમાદોપરનો વિશ્વાસ પરિહરી મહા ઉપકારી અપ્રમાદ બધુમાજ સર્વ વિશ્વાસ સ્થાપવો, જેથી સર્વ શ્રેય સાપડે.

૨૫ વિશ્વાસુને કદાપિ પણ છેતરવો નહિ—વિશ્વાસ રાખી શરણે આવેલાને છેહ દેવો, તેના જેવુ એકે પાપ નથી. તે ખોળે સુતેલાનુ માથુ કાપવા જેવુ જુલમી છે. ભલા ભલા બુદ્ધિશાળી લોકો પણ ધર્મના બહાને વિશ્વાસ કરે છે, તેના ધર્મના અર્થી જનોને સ્વાર્થ અધ બની ધર્મના બહાનેજ ઠગવા એ મહા અન્યાય છે. પોતામાં પોલ પોલા છતાં ગુણી ગુરૂનો આડબર રચી પાપી વિષયાદિ પ્રમાદના પરવશપણાથી મુગ્ધ—ભોળા લોકોને ઠગવા, તેના જેવો એકે વિશ્વાસઘાત નથી. ભોળા ભક્ત જાણે છે કે આપણે ગુરૂની ભક્તિ* કરી ગુરૂનુ ગરણ લઈ આ ભવજળ તરી જવાના ત્યારે પથ્થરના નાવ પેઠે અનેક દોષોથી દૂષિત છતા મિથ્યા મહત્વને ઇચ્છનારા દભી કુગુરૂ પોતાને અને પરિક્ષા રહિત અધ પ્રવૃતિ કરનાર પોતાના મુગ્ધ આશ્રિતોને ભવજલધિ [સમુદ્ર] માજ બુડાડે છે, અને આમ સ્વ—પરને મહા દુખ ઉપાધિમાં હાથે કરીને નાખે છે. જેના મહા કડુફળ તે ધર્મ ઠગને આ સસાર ચક્રમાં ફરતા વિશેષે વેઠવા પડે છે. આ માટેજ શ્રી સર્વજ્ઞ દેવે ધર્મ ગુરૂને રહેણી કહેણી એક સરખી રાખી નિર્દંભપણેજ વર્તવા ફુરમાવ્યુ છે.

આપણે પ્રકટ જોઈ શકીએ છીએ કે કેટલાક કુમતિના પાશમાં પડેલા અને વિષય વાસનાથી ભરેલા છતા ધર્મ ગુરૂનો ડોળ ઘાલી કેવળ પોતાનો તુચ્છ સ્વાર્થ સાધવા અનેક પ્રપંચ રચી અને અનેક કુતર્કો કરી સત્ય અને હિતકર સર્વજ્ઞના ઉપદેશને પણ ગોપવે છે. આમ પોતે ધર્મ ગુરૂ-ધર્મ ઠગપણું આદરી મુગ્ધ મૃગલા જેવા કેવળ કાનના રસીયા, આંખ મીંચીને હાજી હાજી કરનારા સ્વાશ્રિત ભોળા ભકતોને ઠગી સ્વ પરનું બગાડે છે, તે વિવેકી હંસો કેમ સહન કરી શકે ? દિન દિન પ્રતિ તે પાપી ચેપ પ્રસરી દુનિયાને પાયમાલ કરે છે તેથી તે ઉપેક્ષા કરવા યોગ્ય નથીજ. જગત માત્રને હિત શિક્ષા આપવાને બંધાયેલા દીક્ષિત સાધુઓ જેઓ સર્વજ્ઞ પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞા—વચનોને ઉરમા ધારી રાખનારા અને કપટ રહિતપણે તદ્નુસાર વર્તતા સ્વ-શક્તિ સ્ફુરાવનારા અને સર્વ લોભ લાલચને પરિહરી જન્મ મરણના દુખથી ડરી, લેશ માત્ર પણ વીતરાગ વચનને નહિ ગોપવતા શ્રી સર્વજ્ઞ આજ્ઞાને પૂર્ણ પ્રેમથી આરાધવા ખપ કર્યા કરે છે, તેઓજ ધર્મ ગુરૂના નામને સાચુ કરી બતાવવા સમર્થ થઇ શકે છે. તેવા સિંહ કિશોરોજ સાચા સર્વજ્ઞ પુત્રો કહેવાય છે. બાકી, હાથીના દાતની પેઠે દેખાડવાના પણ ન્યારા અને ચાવવાના પણ જેમને ન્યારા છે, તેમના નામને તો દોઢ ગાઉનો નમસ્કાર ! ! ભો ભવ્યો ! વિવેક ચક્ષુ ખોલી સુગુરૂ અને કુગુરૂ—સાચા ધર્મ ગુરૂ અને ધર્મ ઠગને બરાબર ઓળખી લેઈ, લાયક, અને દલી કુગુરૂનો કાળા નાગની માફક સર્વથા ત્યાગ કરી અશરણ શરણ ધર્મ ધુરંધર સિંહ કિશોર સમાન સાચા સર્વજ્ઞ પુત્રોનું પરમ ભક્તિ ભાવે સેવન—આરાધન કરવા તત્પર થાઓ.'

જેથી સર્વ જન્મ જરા અને મરણની ઉપાધિ ટાળી તમે અંતે અક્ષય પદ વરો ! ઉત્તમ સારથી કે ઉત્તમ નિયામક જેવા સદ્ગુરૂનાજ દૃઢ આલંબનથી પૂર્વે પણ અસંખ્ય પ્રાણીયો આ દુઃખમય સંસારનો પાર પામ્યા છે. આપણને પણ એનાજ મહાત્માનું સદા શરણ હો. એવા પરોપકાર શીલ મહાત્મા કદાપિ પ્રાણાંતે પણ પરવંચન કરેજ નહિ

२६ कृतघ्नता, करेला गुणनो लोप कदापि पण करवो नहि—ઉત્તમ માણસો અવગુણ ઉપર પણ ગુણ કરે છે, મધ્યમ માણસો સામાએ ગુણ કર્યો હોય તો પોતે પણ પોતાની વખતે બનતો બદલો વાળવા ધારે છે પરંતુ અધમ માણસો તો કર્યા ગુણનો પણ લોપ કરે છે. આવી અધમ વૃત્તિવાળા અજ્ઞાની અવિવેકી જનો કરતા કુતરા પણ સારા ગણાય છે, કે જેઓ કિંચિત્ માત્ર ભોજનના બદલામા પોતાની પૂછડી હલાવી ખુશી થઈ પોતાનું કૃતજ્ઞપણું જાહેર કરતા સામાના ઘરની રાત દિવસ ચોકી કરે છે. કૃતઘ્ન માણસો શ્વાન કરતાં પણ હલકા ગણાય છે એમ સમજી કૃતજ્ઞતા આદરી ધર્મ લાયકી મેળવી કાંઈ પણ ધર્મ આરાધન કરી સ્વ—માનવપણું સાર્થક કરવું, અન્યથા માતાની કુક્ષ લજવી ભુમિને કેવળ ભારભૂત થવા જેવુંજ છે. સમજી રાખવું કે, કૃતજ્ઞ વિવેકી રત્નોનીજ માતા રત્ન કુક્ષી કહેવાય છે, આવું ન્યાયનું રહસ્ય સમજી સ્વપર હિતકારી વિવેક ધારવા યત્ન કરવો.

२७ सद्गुणीने देखी राजी थवु—એ પ્રમોદ યા મુદિતા ભાવ કહેવાય છે. ચંદ્રને દેખી ચકોર જેમ ખુશી થાય,

તથા ગર્જારવ સાભળી મયૂર જેમ નાચે તેવો હર્ષ—પ્રકર્ષ સદ્ગુ ણીના દર્શન માત્રથી ભવ્ય ચકોરને થવો જોઇએ. સામાના સ દ્ગુણોની ખાત્રી થયા છતા પણ તેમનાપર દ્વેષ ધરવો એ દુર્ગ- તિનુજ દ્વાર છે માટે કેવળ દુ ખદાયી દ્વેષ-બુદ્ધિ તજી સદા સુ ખદાયી ગુણ બુદ્ધિ ધરી વિવેકી હુસવત્ થવા સદ્ગુણીને દેખી- ને પરમ પ્રમોદ ધરવો

૨૮ जेवा तेवा साथे राग बांधवो नहि—" મૂરખ સાથે ગોઠડી, પગ પગ હોય કલેશ " એ ઉક્તિ અનુસારે મૂર્ખ, કુપાત્ર સાથે પ્રીતિ બાધવી નહિ, તેમ કરતા પોતાની પણ પત જાય. રાગ બાધવા ચાહો તો વિવેકી હસ, સત—સુસાધુ જન સાથેજ બાધો, જેથી તમે અનાદિ અવિવેક ટાળી સુવિવેક ધા રવા સમર્થ થઈ શકો ખાસ યાદ રાખવુ જોઇએ કે, સત સુ સાધુના સમાગમ સમાન બીજુ સુખ નથી, તો એવો કોણ મૂર્ખ શિરોમણી હોય કે, જે અમૃત—સમાગમ છડી હાલાહલ વિષ જેવી અવિવેકી—કુશીલની સગતિ ઇચ્છે, શાણો નર તો નજ ઇચ્છે બાકી ભૂડ જેવી વૃત્તિવાળો તો, જ્યા ત્યા અશુભ સ્થાનમાજ ભટકે તેમા કાઈ આશ્ચર્ય નથી. કેમકે તે તો તેનો જાતિ સ્વભાવજ છે આના નીચ જનોની સોબતથી સારા સુ શીલ માણસોને પણ કવચિત્ છાટા લાગે છે.

૨૯ पात्र परीक्षा करवी—જેમ સોનાની કષ, છેદ, તાપાદિથી પરીક્ષા કરાય છે, જેમ મોતીની ઉજ્વળતાદિથી પ રીક્ષા કરાય છે, તેમ ઉત્તમ પાત્રની પણ સુબુદ્ધિવડે સદ્ગુણો થી પરીક્ષા કરવી. સુપાત્રમાજ ઉત્તમ વસ્તુ છાજે છે સુપાત્રમા

વિવેક પૂર્વક વાવેલું ઉત્તમ બીજ શુદ્ધ ભૂમિની પેરે ઉત્તમ ફળ આપે છે, છીપમા પડેલા સ્વાતિ નક્ષત્રના જળ બિન્દુનું સાચુ મોતી થાય છે, અને સાપના મુખમા પડવાથી તેજ જળ ઝેર-રૂપ થાય છે, માટે પાત્ર પરીક્ષા કરી દાન, માન, વિદ્યા, વિનય, તેમજ અધિકાર પ્રમુખ વ્યવહાર કરવો યોગ્ય છે. સુપાત્રમા સર્વ સફળ થાય છે, અને કુપાત્રમા ઉલટો ટોટો—અનર્થ પેદા થાય છે, માટે પાત્રાપાત્રનો વિવેક બુદ્ધિશાળીએ અવશ્ય કરવો, કે જેથી સ્વ-પરને અત્ર સમાધિ પૂર્વક ધર્મ આરાધનથી પરત્ર—પરલોકમા પણ સુખ સંપત્તિ સંપજે, એજ બુદ્ધિ પામ્યાનુ શુભ ફળ છે.

૩૦ अकार्य कदापि आचरवु नहि—પ્રાણાતે પણ ન કરવા યોગ્ય નિંદ્ય કામ સજ્જનો કરેજ નહિ, છતા પ્રમાદ પર-વશ થઈ જેઓ લોક વિરૂદ્ધ, તેમજ ધર્મ વિરૂદ્ધ અતિ નિંદ્ય કાર્યો કરે, તેઓને સજ્જનોની પંક્તિ બહારજ લેખવા. ગુણ દોષ, લાભાલાભ, કૃત્યાકૃત્ય, ઉચિત અનુચિત, ભક્ષ્યાભક્ષ્ય, પે-યાપેય, વિગેરે ઉચિત વિવેક વિકળ માણસને પશુવત્ સમજવો, તેમજ ઉચિત વિવેક પૂર્વક સદા શુભ કાર્યો સેવના ઉદ્યમશીલ માણસને એક અમૂલ્ય હીરા જેવોજ લેખવો. તેનાનો જન્મ પણ સાર્થક છે.

૩૧ लोकापवाद प्रवर्ते तेम वर्तवुं नहि—જેનાથી લોકમા લઘુતા થાય, તેવુ વગર વિચાર્યું અઘટિત કામ કરવુ નહિ. જેથી ધર્મને લાંછન લાગે, ધર્મની વગોવણા થાય, શાસનની લઘુતા થાય, તેવુ કામ તો ભવ ભીરૂ માણસે પ્રાણાતે પણ ન કરવુ

પુર્વે મહાપુરૂષોના સદ્વર્તન સામુ લક્ષ રાખી, જેમ પોતાની તેમજ પરની, યાવત્ જૈન શાસનની ઉન્નતિ થાય તેમજ વિવેક આણી વર્તવુ. लोग विरुद्धचाओ—એ સૂત્ર વાક્ય કદાપિ પણ વિસરવુ નહિ. જેથી સર્વે સુખ સાધનાના શુભ મનોરથ કદાપિ પણ ફળીભૂત થાય તેમ સભાળીનેજ ચાલવુ.

૩૨ साहसीकपणु कदापि त्यजवु नहि—આપદ વખતે ધૈર્ય, સપત્ સમયે ક્ષમા, સભાને વિષે સત્ય વાત નીડરપણે બોલવી, શરણાગતનુ સર્વે શક્તિથી સરક્ષણ કરવુ, સ્વાર્થ ભોગે પણ અદલ ઇન્સાફ આપવો, એ આદિ સદ્ગુણો અનવરત સજ્જનોમા સ્વાભાવિકજ હોય છે તેવા ઉત્તમ પુરૂષોજ ધર્મના ખરા અધિકારી છે. તેવા વિવેકી હસોજ સર્વે મલીનતા રહિત નિર્મળ પક્ષ સજી ધર્મ માર્ગ દીપાવવા સમર્થ થાય છે, તેવા સત્પુરૂષોનેજ ધન્ય છે, જેઓ સાચો પુરૂષાર્થ સ્ફુરાવી પોતાનુ પુરૂષ નામ સાર્થક કરે છે તેમનીજ ઉજ્વલ કીર્તિ થાય છે, તથા નિર્મલ યશ પણ તેમનોજ વિસ્તરે છે. જેઓ અડગપણે આવી ઉત્તમ મર્યાદા સદા પાળે છે, તેઓ પ્રમત્તપણે પવિત્ર નીતિને અનુસરી અત્ર અક્ષય કીર્તિ સ્થાપી, પરત્ર અવશ્ય સદ્ગતિગામી થાય છે તેવા સાહસિક શીરોમણિનોજ જન્મ સાર્થક છે તેવા ઉત્તમ સાત્વિક સાહસ વિના સ્વ જન્મ નિષ્ફળ છે સાચા સર્વેશ પુત્રો ઉત્તમ પ્રકારની શુદ્ધ સાહસિક વૃત્તિ સહિતજ હોય છે તેઓ લાખો ગમે આશ્રિતોના આધારરૂપ છે તેમને સિંહ કીશોરની જેમ સાહસિકપણુ ધારવુજ ઘટે છે, તેમની આશાદીપર લાખોના ભવિષ્યનો આધાર છે, સમજીને સુખે

નિર્વહી શકાય તેવી—મહા વ્રતો આચારનારૂપ—મહા પ્રતિજ્ઞા કરી તેનો અખંડ નિર્વાહ કરવો, તેજ ઉત્તમ સાહસિકતા છે. તેજ મહા પ્રતિજ્ઞાનો સ્વચ્છંદ આચરણથી ભંગ કરવા જેવી એકે કાયરતા નથી. આ દુ:ખદાવાનળથી તેવા પ્રતિજ્ઞા ભ્રષ્ટનો છૂટકો થઇ શકતો નથી, એમ સમજી " તેલ પાત્ર ધર " ની પેરે યા " રાધા વેધ સાધનાર " ની પેરે અપ્રમત્ત થઇ જેઓ સર્વજ્ઞ ભાષિત તત્ત્વ રહસ્ય પામી, ગ્રહણ કરેલી મહા પ્રતિજ્ઞાને અખંડ પાળે છે, તેઓ પૂર્ણ પ્રતિજ્ઞાનંત હોઇ, સ્વ પરનો નિસ્તાર કરવા સમર્થ થાય છે તેઓજ ખરા સાહસિક ગણાય છે, માટે સ્વ—પરને બુડાડનારી કાયરતા તજી દરેક મુમુક્ષુને ઉત્તમ સાહસીકતા ધરવી શ્રેષ્ટ છે, જેથી સર્વે મલીનતા ટળી સ્વ—પર હિતદ્વારા શાસન ઉન્નતિ થવા પામે. આહા ! કયારે પ્રાણીઓ કાયરતા તજી ઉત્તમ સાહસિકતા આદરશે, અને તે દ્વારા સ્વ—પરની ઉન્નતિ સાધી કયારે પરમાનંદ પદ વરશે ! ! તથાસ્તુ.

૨૨ આપત્તિ સમયે પણ હિમ્મત રાખીને રહેવું—

કષ્ટ વખતે પણ હિંમત હારવી નહિ. જેઓ ધીરજ ધરી સંકટની સામા થાય છે, અર્થાત્ તેવે વખતે પણ ઉત્તમ મર્યાદા ઉલ્લંઘતા નથી, અને ઉત્તમ નીતિના ધોરણને અવલંબીને રહે છે, તેઓને આપત્તિ પણ સંપત્તિરૂપ થાય છે. વૈરી પણ વશ થાય છે. તેઓ ધર્મ રાજાની પેઠે અક્ષય કીર્તિ સ્થાપી શ્રેષ્ટ ગતિ સાધે છે, પરંતુ જેઓ તેવે વખતે હિંમત હારી સ્વ મર્યાદા ઉલ્લંઘી અકાર્ય સેવી મલીનતાને પામે છે, તેઓ અન્ય પણ નિ-

ન્દા પાન થઇ પાપથી લેપાઇ પરત્ર પણ અતિ દુઃખ પાત્ર થાય છે.

૩૪ प्राणांते पण सन्मार्गनो त्याग करवो नहि— જેમ જેમ વિવેકી સજ્જનોને કષ્ટ પડે છે, તેમ તેમ તેઓ સુવર્ણ ચંદન અને ઇક્ષુકાંડ [શેરડી] ની પેરે ઉત્તમ વર્ણ, ઉત્તમ સુગંધ અને ઉત્તમ રસ અર્પતા જાય છે, પરંતુ તેમની પ્રકૃતિ વિકૃત થઇને લોકાપવાદને પાત્ર થતી નથી. આવી કઠિન કરણી કરી ઉત્તમ યશ ઉપાર્જી તેઓ અંતે સદ્‌ગતિ ગામી થાય છે.

૩૫ वैभव क्षये पण यथोचित दान करवु— ચપળ લક્ષ્મી પોતાનો સ્વભાવ સાર્થક કરવા કદાચ છટકી ગઇ હોય, તોપણ દાન—વ્યસનીએ થોડામાંથી પણ થોડું આપવાનો શુભ અભ્યાસ તજવો નહિ તેવા શુભ અભ્યાસ યોગે કદાચિત્ મહાન્ લાભ સંપજે છે, યાવત્ લક્ષ્મી પણ તેના પુણ્યથી ખેંચાઇ સ્વયમેવ આવી મળે છે. પરંતુ ખડ્ગની ધારાપર ચાલવા જેવું આ કઠિન વ્રત સાહસિક પુરૂષોજ સેવી શકે છે.

૩૬ अति राग करवो नहि— સ્વાર્થ નિષ્ટ સંબંધી જન સાથે રાગજ કરવો યોગ્ય નથી જેના સંયોગે રાગ ધરી પોતે સુખ માને છે, તેનાજ વિયોગે દુઃખ પણ પોતેજ પામે છે એટલુંજ નહિ પણ સંબંધી જનની સ્વાર્થ નિષ્ટતા સમજાતા પણ દુઃખ થાય છે, તો જ્ઞાની અનુભવી પુરૂષોના પ્રમાણિક લેખોમાં પ્રતીતિ રાખી વા સાક્ષાત્ અનુભવ—પરિક્ષા કરી તેના સ્વાર્થ નિષ્ટ જગતમાં રાગજ કરવો યોગ્ય નથી તેમાં પણ અતિ (મર્યાદા બહારનો) રાગ તો પ્રકટ અવિવેકજ છે તેથી

અંધની પેરે તે કંઈ (ગુણ—દોષ) દેખી—નિર્ધારી શકતો નથી છતાં રાગ કરવા ઈચ્છા થાય તો, સંત સુસાધુ જનો સા પેજ કરો, કે જેથી કુત્સિત રાગ—વિષનો નાશ કરી તે આત્માને નિર્વિષ કરે. અન્યથા રાગ—રંગથી પોતાનો સ્ફટિક જેવો નિર્મળ સ્વભાવ ત્યજી પરવસ્તુમાં મમતા બાંધી જીવ અત્ર તેમજ પરત્ર દુ ખનેજ ભોગવતા થાય છે, રાગની પેરે દ્વેષ પણ દુ ખદાયીજ છે.

૩૭ प्रियपर पण वारंवार रीस करवी नहि—ક્રોધથી પ્રીતિની હાની થાય છે. જેથી પ્રિય પણ અપ્રિય થઈ પડે છે વળી ક્રોધ વશ વર્તી જીવ કૃત્યાકૃત્યનો વિવેક ભૂલી જઈ અકૃત્ય કરવા પ્રવર્તે છે. માટે સુખના અર્થી જને કષાય વશ થઈ અસભ્યતા આદરી કદાપિ પણ ઉચિત નીતિનુ ઉલ્લંઘન કરી સ્વ—પરને દુ ખ દરિયામાં ડુબાવવા નહિ.

૩૮ क्लेश वधारवो नहि —કલહ એ કેવળ દુ.ખનું મૂળજ છે. જે ઘરમાં નિત્ય કલહ થાય છે, ત્યાંથી લક્ષ્મી પણ દૂર પલાયન કરી જાય છે. માટે બનતા સુધી તો કલેશ થવા દેવોજ નહિ, છતાં થયો તો તેને વધવા નહિ દેતાં સમાવી દેવો. લઘુ [નાના] એ ગુરૂ (મોટાની) ક્ષમા માગવી, છતાં લઘુ માન મૂકી ક્ષમા માગે નહિ તો, મોટાએ પોતે જઈ લઘુને ખમાવવો, જેથી લઘુને શરમાઇ અવશ્ય ખમવુ અને ખમાવવુ પડશે. કલેશને વારવાની ' ક્ષમાપના "—ખામણા કરવા રૂપ જીન શાસનની નીતિ અતિ ઉત્તમ છે. જેઓ તે મુજબ વિવેકથી વર્તે છે, તેમને અત્ર અને પરત્ર સુખ છે, અને જેઓ તેથી વિ-

ન્દા પાત્ર થઇ પાપથી લેપાઇ પરત્ર પણ અતિ દુઃખ પાત્ર થાય છે.

૩૪ પ્રાણાંતે પણ સન્માર્ગનો ત્યાગ કરવો નહિ— જેમ જેમ વિવેકી સજ્જનોને કષ્ટ પડે છે, તેમ તેમ તેઓ સુવર્ણ ચંદન અને ઇક્ષુકાંડ [શેરડી] ની પેરે ઉત્તમ વર્ણ, ઉત્તમ સુગંધ અને ઉત્તમ રસ અર્પતા જાય છે, પરંતુ તેમની પ્રકૃતિ વિકૃત થઇને લોકાપવાદને પાત્ર થતી નથી. આવી કઠિન કરણી કરી ઉત્તમ યશ ઉપાર્જી તેઓ અંતે સદ્ગતિ ગામી થાય છે.

૩૫ વૈભવ ક્ષયે પણ યથોચિત દાન કરવું— ચપળ લક્ષ્મી પોતાનો સ્વભાવ સાર્થક કરતા કદાચ છટકી ગઇ હોય, તોપણ દાન—વ્યસનીએ થોડામાંથી પણ થોડું આપવાનો શુભ અભ્યાસ ત્યજવો નહિ તેવા શુભ અભ્યાસ યોગે કવચિત્ મહાન્ લાભ સંપજે છે, યાવત્ લક્ષ્મી પણ તેના પુન્યથી ખેંચાઇ સ્વયમેવ આવી મળે છે. પરંતુ ખડ્ગની ધારાપર ચાલવા જેવું આ કઠિન વ્રત સાહસિક પુરૂષોજ સેવી શકે છે.

૩૬ અતિ રાગ કરવો નહિ—સ્વાર્થ નિષ્ઠ સંબંધી જન સાથે રાગજ કરવો યોગ્ય નથી જેના સંયોગે રાગ ધરી પોતે સુખ માને છે, તેનાજ વિયોગે દુઃખ પણ પોતેજ પામે છે એટલુંજ નહિ પણ સંબંધી જનની સ્વાર્થ નિષ્ઠતા સમજાતા પણ દુઃખ થાય છે, તો જ્ઞાની અનુભવી પુરૂષોના પ્રમાણિક લેખોમાં પ્રતીતિ રાખી વા સાક્ષાત્ અનુભવ—પરિક્ષા કરી તેવા સ્વાર્થ નિષ્ઠ જગતમાં રાગજ કરવો યોગ્ય નથી તેમાં પણ અતિ (મર્યાદા બહારનો) રાગ તો પ્રકટ અવિવેકજ છે તેથી

પ્રાણાતે પણ અનીતિનો માર્ગ સ્વીકારવો યોગ્ય નથી.

૪૨ વૈભવ વખતે રાચવું નહિ —પૂર્વ પુણ્ય યોગે સંપત્તિ સાંપડી હોય તો તેવે વખતે ગર્વ નહિ કરતા અધિક નમ્રતા રાખવી યોગ્ય છે. શું આમ્ર વૃક્ષો પણ ફળ સંપત્તિ સમયે અધિક નમ્રતા નથી સેવતા ? છતા તેના શુભ સમયે સ્વચ્છંદપણે આદરી મદમા તણાવું તે ભાવી આપત્તિનું ભારે ચિન્હ છે.

૪૩ નિર્ધનપણામાં ખેદ પણ કરવો નહિ—પૂર્વકૃત કર્મ અનુસારે પ્રાણી માત્રને સુખ દુઃખ થાય, તેવા સમ વિષમ સંયોગો મળે, તેવે સમયે કર્મનું સ્વરૂપ વિચારી હર્ષ—ઉન્માદ કે દીનતા નહિ કરતા સમભાવેજ રહી શાણા માણસોએ શુભ વિચાર વૃત્તિ પોષી સમર્થ ધર્મ નીતિનુ પ્રીતિથી તથા હિંમતથી સેવન કરવુ યોગ્ય છે. પ્રથમ અશુભ કર્મ કરતા પ્રાણી પાછુ વાળી જોતા નથી, જેના પરિણામે અનેક દુઃખ વેદતા તેઓ ત્રાસ પામે છે. અશુભ—નિન્દ્ય કર્મો કરી પોતાનીજ મેળે માગી લીધેલા દુઃખ ઉદય આવે છતે દીનતા કરવી તે કેવળ કાયરતાજ કહેવાય. દુઃખ ગમતુજ ન હોય તો, દુઃખદાયક નિન્દ્ય કૃત્યોથીજ વિમાસી વિરમવુ, જેથી તેવા દુઃખ—વિપાક ભોગવવા પડેજ નહિ. પરંતુ પૂર્વ કરેલાં દુષ્કૃત્ય યોગે પડેલુ દુઃખ વેદતા દીન થઇ ખેદ—વિષાદ ધરવો વા વિકલ થઇ અવિવેકપણે અન્ય દુષ્કૃત્યો કરવા તે તો પ્રકટ દુઃખનો રસ્તોજ છે.

૪૪ સમભાવે રહેવુ—જેઓ સુખ, દુઃખ, માન, અપમાન, નિન્દા, સ્તુતિ સધન તથા નિર્ધન, રાજા તથા રંક, કંચન

રૂદ્ધ વર્તે છે તેમને સર્વત્ર દુ ખ છે.

૩૯ કુસગ કરવો નહિ — " જેવો સગ તેવો રગ " એ ન્યાયે હીણાની સોબતે હીનપત આવે, અને ઉત્તમની મગને ઉત્તમતા આવે. શુ ગ ગાનુ શુદ્ધ, મિષ્ટ જલ પણ જલધિમા ભળવાથી લુણપણુ નથી પામતુ ? તેમજ અન્ય સ્થળથી આવેલુ જલ ગગાના પવિત્ર જલમા ભળવાથી શુ તેવા મહિમાને નથી પામતુ ? પામેજ છે. તેમ સમજી શાણા માણસોએ કુસગ સર્વથા ત્યજી સદા સુસગતિજ સજવી યોગ્ય છે.

૪૦ બાળકથી પણ હિતવચન ગ્રહણ કરવુ —રત્નાદિ સાર વસ્તુની પેરે હિતકારી વચન ગમે ત્યાથી ગ્રહવુ એજ વિવેકવતનુ લક્ષણ છે. જ્ઞાની પુરૂષો ગુણોનીજ મુખ્યતા માને છે, વયથી લઘુ છતા સદ્દગુણ ગરિષ્ઠને ગુરૂ માને છે, અને વયોવૃદ્ધ છતા ગુણરહિતને બાળવત્ લેખે છે એમ સમજી વિવેકી સજ્જનો ગુણ માત્ર ગ્રહણ કરવા સદા અભિમુખ રહે છે.

૪૧ અન્યાયથી નિવર્તવુ —સમબુદ્ધિ ધરી રાગ, રોષ ત્યજી સર્વત્ર નિષ્પક્ષપાતપણે વર્તવુ એજ સદ્દબુદ્ધિ પામ્યાનુ ઉત્તમ ફળ છે. એમ સમજી સત્ય પક્ષ સ્વીકારવો. એજ પરમાર્થ છે. એમ વર્તવામાજ તત્વથી સ્વ—પર હિત સમાયેલુ છે. લોકાપવાદનો પણ પરિહાર તથા શાસન ઉન્નતિ એજ રીતે સાધી શકાય છે. સ્વલ્પમા નિર્ભયપણે ખરી હિમતથી ન્યાય માર્ગ અગીકાર કર્યા વિના જીવનો કદાપિ પણ છૂટકો નથી. એમ સમજી શાણા માણસે સર્વથા ન્યાયનુજ શરણ લેવુ ઘટે છે

પ્રાણાંતે પણ અનીતિનો માર્ગ સ્વીકારવો યોગ્ય નથી.

૪૨ वैभव वखते राचवुं नहि —પૂર્વ પુણ્ય યોગે સંપત્તિ સાંપડી હોય તો તેવે વખતે ગર્વ નહિ કરતાં અધિક નમ્રતા રાખવી યોગ્ય છે. શું આમ્ર વૃક્ષો પણ ફળ સંપત્તિ સમયે અધિક નમ્રતા નથી સેવતા ? છતાં તેના શુભ સમયે સ્વચ્છંદપણું આદરી મદમાં તણાવું તે ભાવી આપત્તિનું ભારે ચિન્હ છે.

૪૩ निर्धनपणामां खेद पण करवो नहि—પૂર્વકૃત કર્મ અનુસારે પ્રાણી માત્રને સુખ દુઃખ થાય, તેવાં સમ વિષમ સંયોગો મળે, તેવે સમયે કર્મનું સ્વરૂપ વિચારી હર્ષ—ઉન્માદ કે દીનતા નહિ કરતાં સમભાવેજ રહી શાણા માણસોએ શુભ વિચાર વૃત્તિ પોષી સમર્થ ધર્મ નીતિનું પ્રીતિથી તથા હિંમતથી સેવન કરવું યોગ્ય છે. પ્રથમ અશુભ કર્મ કરતાં પ્રાણી પાછુંવાળી જોતા નથી, જેના પરિણામે અનેક દુઃખ વેદતાં તેઓ ત્રાસ પામે છે. અશુભ—નિન્દ્ય કર્મો કરી પોતાનીજ મેળે માગી લીધેલાં દુઃખ ઉદય આવે છતે દીનતા કરવી તે કેવળ કાયરતાજ કહેવાય. દુઃખ ગમતુંજ ન હોય તો, દુઃખદાયક નિન્દ્ય કૃત્યોથીજ વિમાસી વિરમવું, જેથી તેનાં દુઃખ—વિપાક ભોગવવા પડેજ નહિ. પરંતુ પૂર્વે કરેલા દુષ્કૃત્ય યોગે પડેલું દુઃખ વેદતાં દીન થઇ ખેદ—વિષાદ ધરવો વા વિકલ થઇ અવિવેકપણે અન્ય દુષ્કૃત્યો કરવાં તે તો પ્રકટ દુઃખનો રસ્તોજ છે.

૪૪ समभावे रहेवुं—જેઓ સુખ, દુઃખ, માન, અપમાન, નિન્દા, સ્તુતિ સધન તથા નિર્ધન, રાજા તથા રંક, કંચન

તથા લોષ્ટ, તૃણ અને મણિ તથા નારી અને નાગણીને પૂર્વ કહેલા સદ્વિચારો મુજબ વર્તી સમાન લેખે છે, તેમા મુઝાતા નથી, યાવત તેમને કેવળ કર્મ વિકારરૂપ નિમિત્તભૂત લેખી મનમા વિષમતા નહિ લાવતા હર્ષવિષાદ રહિત સમબુદ્ધિથીજ વુવે છે, તેવા સદ્વિવેકવત—સદ્ગુણ શીરોમણિ જનો—સમ સુખ અવગાહી ધર્મ આરાધનથી નિશ્ચે સ્વકાર્ય સિદ્ધ કરે છે. પરતુ જેઓ અજ્ઞાનતાના જોરે વિવેક વિકળપણે વિષમ વર્તન કરે છે, હર્ષખેદ ધરી આપ મતે અવળા ચાલે છે, તેઓ તો કોડ ઉપાયે પણ આત્મ કાર્ય સાધી શકતા નથી

૪૫ सेवकना गुण समक्ष कहेवा —સાચા સેવકની પ્રત્યક્ષ પ્રશસા કરવાથી કાઇ હાનિ નથી, કિન્તુ લાભજ છે. ઉત્સાહની વૃદ્ધિ સાથે તે સુસ્ત—સ્વામી ભકત—થઇ જાય છે. અને તેમ નહિ કરવાથી કદાચ તેની શ્રદ્ધા મદ થવાથી સેવા વિમુખ પણ થઇ જાય છે.

૪૬ पुत्रना प्रत्यक्ष वखाण करवा नहि—પુત્ર કે શિષ્ય ગમે તેવો સદ્ગુણી હોય તોપણ તેની સમક્ષ પ્રશસા ન કરવાની નીતિ વધારે ડહાપણવાળી છે તેનામા વિનયાદિ ઉત્તમ ગુણો વધારવાનો તે રસ્તો છે ઉછરતી બાળવયમા સારા સસ્કારો પડે એવી કાળજી રાખવી, એ માતા પિતા કે ગુરૂની ખાસ ફરજ છે પૂરા ગુણ પામ્યા વિનાની મિથ્યા પ્રશસાથી અભિમાનમાં આવી જવાથી કદાચ તેનો અવતાર બગડે છે, એમ સમજી તેની પરિપક્વ સ્થીતિ થતા સુધીના વિચારી—વિવેકથી વર્તવુ, જેથી તેનો મ વિવેક શીખી પુત્ર પુત્રી શિષ્ય કે

ગિષ્યા, સ્વ—જન્મ સુખે સુધારી શકે. પુત્રાદિ સમક્ષ માતપિતાદિએ અપશબ્દાદિ અવિવેક યત્નથી તજવો.

૪૭ स्त्रीनां तो प्रत्यक्ष के परोक्ष वखाण करवांज नहि—સ્ત્રીનો સ્વભાવ તુચ્છ હોવાથી છલકાઈ ગયા વિના રહે નહિ, માટે સ્ત્રી ગમે તેવી ગુણવતી હોય, તોપણ મનમાજ સમજી રહેવુ. સ્ત્રીને પણ પતિ પ્રતિ વિનીત શિષ્યની માફક વધારે નમ્ર થવાની જરૂર છે સ્વ—પતિવ્રત ત્યારેજ યથાવિધિ સચવાઈ શકે છે. પતિને પણ સ્ત્રીના વિષે ઉચિત મૃદુતા અવશ્ય રાખવી ઘટે છે. આમ પરસ્પર અનુકુળતાથી ગૃહ યત્ર સાથે, ધર્મ યત્ર સારી રીતે ચાલી શકે છે. તે વિના બન્ને યત્રો વારવાર ખોટકાય છે. અપશબ્દાદિ અપમાન વર્જી સ્ત્રીનુ પોતાની પેરે શ્રેય વાછી વર્તવુ. સ્વ દારા સતોષી પતિની પેરે શાણી સ્ત્રીએ પણ સ્વ-પતિવ્રત અવશ્ય પાળવુ. જેમ સ્વ-શ્રેય પૂર્વક સ્વ—સતતિ પણ સુધરના પામે તેમ સ્ત્રી ભરતાર બને જણાએ સંપ અને સતોષ પૂર્વક સદ્વર્તન સેવવા સદા તત્પર રહેવુ જોઇએ. જેમ પૂર્વે પોતાના પવિત્ર શીલ ભૂષણથી ભૂષિત, કઇક સતી શિરોમણીઓએ પોતાનુ નામ પોતાના અદ્ભુત ચરિત્રોથી ચાવુ [પ્રસિદ્ધ] કર્યું છે, તેમ અત્યારે પણ સુવિવેકી ભાઇઓ અને બહેનોએ પવિત્ર શીલ રત્ન ધારી, સુશીલતા યોગે ભાગ્યશાળી બનવુ ઘટે છે.

૪૮ प्रिय वचन बोलवुं—સામાને પ્રિય લાગે એવુ, સત્ય અને હિતકર વચન કહેવુ. પ્રસગોપાત વિચારી વદેલુ હિત મિત વચન, સામાને પ્રિય થઇ પડે છે. વગર વિચાર્યુ, અવસર

વિનાનું, કર્કશ કટુક ભાષણ કદાચ સાચું જ હોય, તોપણ અપ્રિય થાય છે, અને મિષ્ટ, ગર્વ રહિત, અને વિવેક પૂર્વક વિચારી, સમયોચિત બોલેલુ વચન બહુ પ્રિય તથા ઉપયોગી થઇ પડે છે, પણ તેથી ઉલટુ બોલેલુ અહિતકર નીવડે છે. જો લોક પ્રિય થવા ચાહતા હો તો, ઉક્ત વિવેક સાચવી ધર્મને બાધ ન આવે તેવુ નિપુણ ભાષણ કરતા શિખો. તેવુ સમયોચિત વિનય-વચન વશીકરણ સદૃશ સમજવુ.

૪૯ વિનય સેવવો—વિનય, નમ્રતા, કોમળતા, મૃદુતા, વિગેરે પર્યાય શબ્દો છે. વિનય સર્વ ગુણોનુ વશીકરણ છે. વિનયથી વૈરી પણ વશ થઇ જાય છે. વિવેકથી ગુણી જનોનો કરેલો વિનય શ્રેષ્ઠ ફળ દે છે વિનય વિના વિદ્યા પણ ફળીભૂત થતી નથી.

૫૦ દાન દેવુ—લક્ષ્મી પામીને સુપાત્રાદિને વિવેકથી દાન દેવુ, તેજ તેની શોભા તથા સાર્થકતા છે. વિવેક પૂર્વક દાન દેનારની લક્ષ્મીનો વ્યય કર્યા છતાં, કુવાના જળની પેરે નિરતર પુણ્યરૂપ આવકથી વધારેજ થતો જાય છે. વિવેક રહિત પણે વ્યસનાદિમા ઉડાવી દેનારની લક્ષ્મીનો તત્વથી વૃદ્ધિ વિના તરત અત આવી જાય છે. કૃપણની લક્ષ્મી કોઇ ભાગ્યશાળી ભોગવે છે, કે વાપરી લાભ લે છે, પરતુ મમણની પેરે તેનાથી એક દમડી પણ શુભ માર્ગે ખરચાતી નથી, તેમજ તે બાપડો તેને ભોગમા પણ લઇ શકતો નથી પૂર્વે ધર્મમા ખાચા નાખ્યાનુ એ ફળ સમજી, દાનનો અતરાય કરવો નહિ

૫૧ પરગુણ ગ્રહણ કરવો—પોતે સદ્ગુણ ભૂષિત છતાં

સંત—સુસાધુ જનો, પરના સદ્‌ગુણો દેખી મનમાં પ્રમોદ ધરે છે. છતા દુર્જનો, સજ્જનોમા સદ્‌ગુણો જોઇ સહન થઇ નહિ શકવાથી, ઉલટા મનમા કચવાય છે, અને દુ ખ ધરે છે. તથા પરિણામે દૂધમાં પોરા જોવા સુજબ તેવા સદ્‌ગુણશાળી સજ્જનોમાં પણ મિથ્યા દોષો આરોપે છે, અને તેમ ખોટા દોષો આરોપી મહા મલીન અધ્યવસાયથી હડકાયા કુતરાની પેરે ભૂડા હાલે મરી દુર્ગતિમા જાય છે. અમૃતમાં વિષ બુદ્ધિ જેવો સદ્‌ગુણમાં અવગુણપણાનો મિથ્યા આરોપ કદાપિ પણ હિત કર્તા નથી, એમ સમજી શાણા માણસોએ ગુણ માત્ર ગ્રહણ કરવા, અને સદ્‌ગુણની પ્રશસા કરવા અવશ્ય ટેવ પાડવી.

૫૨ પ્રસ્તાવે બોલવું—ઉચિત અવસર પામ્યા વિના બોલવુ નહિ. ઉચિત અવસર પામીને પણ પ્રસગને લગતુજ મિત ભાષણ કરવુ, વિના અવસરે તેમજ માપ વિનાનું બોલવાથી મન ગમતુ કામ થઈ શકતુ નથી, પણ ઉલટું કામ બગડે છે, એમ સમજી સદા સત્ય હિત મિત ભાષણ વિવેકથીજ કરવા ખપ કરવો. અપ્રસ્તાવે ભાષણ કરનાર બહુ બોલામાં—ગાંસમાં ખપે છે, તે યાદ રાખવુ.

૫૩ खल (दुर्जन) ने पण बहु जन मध्ये योग्य सन्मान आपवुं—આ નીતિ વાકય સજ્જનોને ઉપયોગી છે. ઉક્ત નીતિના ઉલ્લઘનથી કવચિત્ વિશેષ હાનિ થાય છે, દૌર્જન્ય દોષના પ્રકોપથી ખળ માણસ સામાને સંતાપવા બાકી ગણતો નથી.

૫૪ स्वपर-विशेष पण जाणवो—હિતાહિત, કૃત્યાકૃત્ય, તથા બળાબળના વિવેક સાથે સ્વશક્તિ, દેશકાળ આદિ લક્ષમાં રાખીને ઉચિત પ્રવૃત્તિ કરનારને હિત, અન્યથા અહિત થવા સંભવ છે માટે સહસા કામ નહિ કરતા પગલે પગલે વિવેકથી વર્તવાની જરૂર છે. સદ્વિવેકધારી [પરીક્ષા પૂર્વક પ્રવૃત્તિ કરનાર]ના સકળ અર્થ સિદ્ધ થાય છે.

૫૫ मन्त्र तन्त्र करवा नहि—કામણ, ટુમણ, વશીકરણાદિ કરવા કરાવવા એ સુકુલીનનું ભૂષણ નથી, માટે જેમ બને તેમ તેનાથી તદ્દન અળગાજ રહેવું.

૫૬ परघेर एकला जवुं नहि—એ શિષ્ટ નીતિ અનુસરવામાં અનેક લાભો સમાયેલા છે, એથી શીલ વ્રતનું સંરક્ષણ થાય છે, માથે ખોટું આળ ચઢતું નથી, યાવત્ મર્યાદાશીળ ગણાઇ લોકમાં સારા વિશ્વાસપાત્ર થવાય છે

૫૭ करेली प्रतिज्ञा पाळवी—પ્રથમ તો પ્રતિજ્ઞા કરનીજ વખત પૂરતા વિચાર કરી પોતાથી અંત સુધી નિર્વહી શકાય એવી યોગ્યજ પ્રતિજ્ઞા કરવી, તેમ કરી ઉત્તમ પુરૂષો એ પોતે કરેલી યોગ્ય પ્રતિજ્ઞાને પ્રયત્નથી પાળવી, પ્રાણાતે પણ ખંડવી નહિ વિચારીને સમજ પૂર્વક કરેલી વ્યાજબી પ્રતિજ્ઞાજ સત્ય અને શુભ પ્રતિજ્ઞા ગણાય છે, તેવી સત્ય અને શુભ પ્રતિજ્ઞાથી ભ્રષ્ટ થયેલા પ્રાણી પોતાની પ્રતિષ્ઠા ખોઈ ઇહલોક અપવાદના ભાગી થાય છે તેવો અવિવેક થવા ન પામે એવી કાળજી અવશ્ય રાખવી યોગ્ય છે, યોગ્ય વિચાર પૂર્વક

કરેલી પ્રતિજ્ઞા પ્રાણની પેરે પાળવી એ દરેક વિચારશીલ સુ- મનુષ્યની ફરજ છે. ખરા સત્વવંત પુરૂષો તો સ્વપ્રતિજ્ઞાને પ્રાણ કરતા પણ પ્રિય લેખી પૂર્ણ ઉત્સાહથી પાળે છે. ફક્ત નિર્બળ મનના કાયર માણસોજ પ્રતિજ્ઞા હારી પત ખુએ છે.

૫૮ मित्रथी गुह्य राखवु नहि —જો મિત્ર સાથે સ્થીર પ્રેમ ઇચ્છતા હો તો તેનાથી કાંઇ પણ પડદો રાખવો નહિ. ખાવુ અને ખવરાવવુ, મનની વાત પૂછવી અને કહેવી, સાર વસ્તુ દેવી અને લેવી એ નીતિ છે.

૫૯ कोइनुं पण अपमान करवुं नहि —માન માનવી- ને વહાલુ હોય છે. માનભંગ—અપમાનથી માણસને મરણ જેવુ દુખ થાય છે; તે વાત પ્રાય પ્રત્યેકને અનુભવ સિદ્ધ છે. કોઇનુ પણ અપમાન નહિ કરતાં તેનું શિષ્ટ વચનાદિથી સન્માન કરવાથી સ્વપરનેલાભ સંભવે છે. અપરાધી માણસની પણ અપભ્રાજના કરવા કરતા મિષ્ટ મધુર વચનથી જો તેને તેના દોષનુ સ્વરૂપ પ્રથમ સારી રીતે સમજાવવામા આવે તો પ્રાય: પુન અપરાધ કરતાજ તે બધ પડી જાય. મૃદુતા એ એવી તો અજબ ચીજ છે કે, તેથી વજ્ર જેવું પણ માન ગળી જાય છે, એ પ્રભાવ વિનય ગુણનો છે. માટે બીજા નકામા લાખો ઉપાયો મૂકી દઇ આ અંજબ ગુણનોજ ધટતો ઉપયોગ કરવો યોજબી છે. આમ કરવાથી સ્વકાર્ય બહુ સહેલાઇથી સાધી શકાય છે.

૬૦ पोताना गुणनो पण गर्व करवो नहि.— ઉત્તમ

પુરૂષો ગર્વ કરતા નથી. એમ સમજીને કે ગર્વ કર્યાથી ગુણની હાનિ થાય છે. સંપૂર્ણ ગુણી, જ્ઞાની, ધ્યાની કે મૌની સમુદ્રની પેરે ગંભીર હોઇ ગર્વ કરતાજ નથી. ફક્ત અધુરાજ છલકાય છે. આપ બડાઇ કરવા જતા પર નિન્દાનો પ્રસંગ સહજ આવે છે. પર નિન્દાના મોટા પાતકથી, ગર્વ—ગુમાન કરનારનો આત્મા લેપાઇ મલીન થાય છે. જેથી મૂળગા ગુણોની પણ હાનિ થાય છે, તો નવા ગુણોની પ્રાપ્તિનું તો કહેવુંજ શું ? એમ સમજી શાણા માણસે સ્વમુખે આત્મ શ્લાઘા કે પર લાઘવ કરવુંજ નહીં.

૬૧ મનમાં પણ મકલાવું નહિ— એમ સમજીને કે, “ બહુ રત્ના વસુંધરા. ” પૃથ્વીપર કંઈ કંઇ રત્નો પડયા છે. પોતે પણ શિષ્ટ નીતિ સમજીને પોતાને તેવી ઉત્તમ પંક્તિમા મૂકવા—તેવા ઉત્તમ થવા—પ્રયત્ન કરવો. જ્યાં સુધી સંપૂર્ણતા આવે ત્યાં સુધી સન્નીતિનું દ્રઢ અવલંબન કર્યા કરવું યુક્ત છે. જો જરા મંદ પડી મનને મોકળુ મૂક્યું તો, પાછી ખરાબી, તદવસ્થ (તેવીજ) જાણવી અલ્પ ગુણ પામી મનમાં ફુલાઈ જતા, ગુણ વૃદ્ધિ થઇ શકતી નથી. અનેક ગુણ પામ્યા છતા જેઓ ગર્વ રહિત પ્રસન્ન ચિત્તથી સ્વ કર્તવ્ય કર્યા કરે છે, તેઓ અંતે અવશ્ય અનંત ગુણગણાલંકૃત થઇ શિવ સંપદ વરે છે.

૬૨ પ્રથમ સુગમ, સરલ કામ આરંભવું — એકદમ મોટી બાથ ન ભરતા, સ્વ—શક્તિ અનુસારી ધીમે ધીમે કામ હાથે પાડવું, એ ડાહ્યાપણનું કામ છે. સહસા મોટું કામ આદરી હાંસી સુધી થવાનો વખત આવે, અને ઉલટા હલકા પડવું પડે, તે કરતા સમતાથી કામ લેવું શ્રેષ્ઠ છે

६३ पछी मोटुं कार्य करवुं— કાર્યનુ સ્વરૂપ સમજી સમતાથી તે શરૂ કર્યાબાદ ચિત્ત ઉત્સાહાદિ શુભ સામગ્રી યોગે ઉક્ત કાર્યની સિદ્ધિ માટે પૂરતો પ્રયત્ન કરવો. આવી શુભ નીતિથી કાર્ય કરતા અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિથી સારો લાભ સાંપડે છે.

६४ (परन्तु) उत्कर्ष करवो नहि —શુભ કાર્ય સમતાથી આરંભી તેની નિર્વિઘ્ન સમાપ્તિ થયા છતા તેથી અભિમાન કે બડાઇ જેવુ કાઇ કરવુ નહિ. મનમા એવી શ્રદ્ધા—સમજ લાવીને કે કોઇ પણ કાર્ય કાળ, સ્વભાવ, નિયતિ, પૂર્વકર્મ, અને પુરૂષાર્થરૂપ પચ કારણો પામ્યા વિના નીપજતુજ નથી. તો તે પાચે કારણો મળે છતે કાર્ય નીપજ્યુ તેમાં ગર્વ શાનો કરવો ? ઉલટું કાર્ય સિદ્ધ થવાથી શ્રદ્ધા—દૃઢતાદિ વિવેકથી નમ્રતાજ ધારવી ઘટે છે. એવા સુનમ્ર વિવેકી જનો જગત વિષે અનેક ઉપયોગી શુભ કામો કરી શકે છે

६५ परमात्मानु ध्यान करवुं—બાહ્યાત્મા, અતરાત્મા, અને પરમાત્મા એવા આત્માના ત્રણ પ્રકાર છે શરીર કુટુબાદિ બાહ્ય વસ્તુઓમાં મુંઝાઇ રહેલો બાહ્ય આત્મા કહેવાય છે, અતર વિવેક જાગવાથી જેને ગુણ—દોષ, કૃત્યાકૃત્ય, લાભાલાભનુ ભાન થયુ હોય, સ્વ—પરની સમજ પડી હોય, જ્ઞાનાદિ ગુણમય આત્મા તેજ હુ અને જ્ઞાનાદિ ઉત્તમ ગુણ સપત્તિજ મારી, શિવાય શરીર, કુટુબ, ધન, ધાન્યાદિ સર્વ પુદ્ગલિક વસ્તુ તેપર એમ જેને સમજાયુ હોય, તે અતર આત્મા કહેવાય, અને જેણે સપૂર્ણ વિવેકથી સર્વ મોહાદિ અતરગ શત્રુઓ-

નો સર્વથા ઉચ્છેદ કરી નિર્મળ કેવળ જ્ઞાનાદિ અનંતી આત્મ સંપત્તિ હાથ કરી હોય, તે પરમાત્મા કહેવાય છે. બહિરાત્મા પરમાત્માનું ધ્યાન કરવા અયોગ્ય છે, અને અંતર આત્મા યોગ્ય છે, અંતર આત્મા, પરમાત્માના પુષ્ટ આલંબનથી દૃઢ શ્રદ્ધા—વિવેક પામી, પોતેજ પરમાત્મ પદ પામે છે. માટે મોહ માયા નિવારી સુવિવેકથી અંતર આત્મપણું આદરી આત્માર્થી જનોએ પરમાત્મ ધ્યાનનો અધિકાર—યોગ્યતા પામી નિશ્ચય ચિત્તથી પરમાત્મ પદ પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન સેવવો યોગ્ય છે જન્મ, જરા અને મૃત્યુરૂપ અનંત દુખ—ઉપાધિ મુક્ત સર્વજ્ઞ પરમાત્મા હોય છે. તેમના તન્મય ધ્યાન યોગે કીટ ભ્રમર ન્યાયે અંતર આત્મા પરમાત્મ પદ પામે છે. અનંત જ્ઞાનાદિ અખંડ સહજ સમૃદ્ધિ પામી પરમાનંદ સુખ મગ્ન થઇ રહે છે, તેવા પરમાત્માનું અક્ષય સુખાર્થે આત્માર્થી જનોને સદા શરણ હો ! તેવા પરમાત્માની ભક્તિરૂપ કલ્પવેલી ભવ્ય પ્રાણીઓના ભવ દુખ દૂર કરી મનવાંછિત પુરો ! યાવત્ ભવ્ય ચકોરો શુક્લ ધ્યાન પામી ભવભવની ભાવઠ ભાગી સંપૂર્ણ નિરૂપાધિ મોક્ષ સુખ સ્વાધીન કરી, અક્ષય સમાધિમા લીન થાઓ !!

६६ परने आत्म समान लेखवा —સર્વ જીવોમા જીવત્વ સમાન છે, એમ સમજીને સર્વેને આપ સમાન લેખવા, દ્વૈતભાવ ત્યજીને સમતા સેવી કોઇ જીવને દુખ ન થાય તેમ યતનાથી વર્તવું. કીડીથી કુંજર સર્વે જીવિત—સુખ વાછે છે. રાજા રંક, સુખી દુખી, રોગી નિરોગી, પંડિત મૂર્ખ સર્વે

નિર્વિશેષ—સરખી રીતે સુખના અર્થી છે. પ્રમાદ પ્રવર્તન યા સ્વચ્છંદ વર્તનથી કોઈ જીવને સુખમા અંતરાય કરવાથી તે પ્રમાદી યા સ્વચ્છંદી પ્રાણી બાધક કર્મ બાંધે છે, જેનું કટુક ફળ તેને અશુભ કર્મના ઉદય સમયે અવશ્ય સહવું પડે છે. માટે શાસ્ત્રકારો કહે છે કે —

"બંધ સમય ચિત્ત ચેતીયે, શો ઉદયે સંતાપ,"

ઇત્યાદિ બોધ વચનોને લક્ષમાં રાખી, સુખના અર્થી જનોએ સર્વત્ર સમતા રાખીને રહેવું યોગ્ય છે. મૈત્રી, પ્રમોદ, કરૂણા, અને મધ્યસ્થ ભાવની પ્રાપ્તિ પણ એમજ થઈ શકે છે. જ્યાં સુધી આ મૈત્રી પ્રમુખ ભાવના ચતુષ્ટયનો પ્રાદુર્ભાવ (ઉદય) થયો નથી, ત્યા સુધી શિવ સંપદા બહુજ વેગળી સમજવી.

૬૭ राग द्वेष करवा नहि—કામ, સ્નેહ, અભિષ્વંગ, વગેરે રાગના પર્યાય શબ્દો છે, અને દ્વેષ, મત્સર, ઈર્ષા, અસૂયા, નિન્દાદિ દ્વેષના પર્યાયો છે. સ્ફટિક રત્ન સમાન નિર્મળ આત્મસત્તાને રાગ દ્વેષાદિ દોષો, મહાન ઉપાધિરૂપ હોવાથી, વિવેકવંતોએ યત્નથી પરિહરવા યોગ્ય છે. જ્યા સુધી આવા ઉપાધિરૂપ આ રાગ દ્વેષાદિ દોષો દૂર થાય નહિ, ત્યા સુધી કદાપિ પણ આત્માનું શુદ્ધ રૂપ પ્રકટ થઇ શકે નહિ. એ રાગાદિ કલંક સર્વથા ટળ્યું કે તરતજ આત્મા પરમાત્મ પદ પામે છે. માટે પરમાત્મ પદના કામી જનોએ શત્રુભૂત રાગ દ્વેષાદિ કલંક સર્વથા દૂર કરવા દઢ પ્રયત્ન કરવો જરૂરનો છે. યતઃ—

" રાગ દ્વેષ પરિણામયુત, મનહિ અનંત સંસાર,
તેહિજ રાગાદિક રહિત, જાની પરમપદ સાર

[સમાધિ શતક.]

તથા આ કર્મ કલંક દૂર કરવા સંક્ષેપથી ભવ્ય જીવોના હિત માટે અન્યત્ર પણ કહ્યું છે કે —

" શુદ્ધ ઉપયોગને સમતા ધારી, જ્ઞાન ધ્યાન મનોહારી,
કર્મ કલંકકું દૂર નિવારી, જીવ વરે શિવ નારી,
આપ સ્વભાવમાંરે અવધુ સદા મગનમા રહેના "

ઇત્યાદિ રહસ્યભૂત જ્ઞાનિના વચનોનો મોક્ષાર્થી જીવોએ પરમ આદર કરવો ઘટે છે જેનાથી સર્વ સંસાર ઉપાધિથી સર્વથા મુક્ત થઈ, પરમ પદ વેગે પ્રાપ્ત થઇ શકે. સર્વજ્ઞ ભાષિત સદુપદેશનો એજ સાર છે કે, જેમ બને તેમ કાળજીથી રાગ, દ્વેષ, મળ સર્વથા ટાળી નિર્મળ થાવું રાગ, દ્વેષ મળ સર્વથા દૂર થયે આત્માને શુદ્ધ વીતરાગ દશા પ્રાપ્ત થાય છે. તેવી શુદ્ધ વીતરાગ દશા એજ પરમાત્મ અવસ્થા છે, જે હરેક મોક્ષાર્થી સજ્જને રાગ દ્વેષાદિ મળનો સર્વથા પરિહાર કરી—સદ્વિવેકબળે પ્રાપ્ત કરવી યોગ્ય છે. ઉક્ત સર્વજ્ઞ—ઉપદેશ રહસ્યને સમજી, જે મહાભાગ્ય, રૂચિ—પ્રીતિથી સ્વ હૃદયમા ધારશે, તે સુવિવેકી સજ્જનની સમીપે શિવ સુખ લક્ષ્મી સ્વેચ્છાથી આવી રમશે ઇતિ શમ.

શ્રી સર્વજ્ઞ પ્રણીત સ્યાદ્વાદ શૈલીને અનુસરીને પૂર્વ આ

ચાર્ય પ્રસાદી કૃત પ્રકરણાદિ ગ્રંથોના આધારે આત્માર્થી ભ
વ્યોના હિત અર્થે, જે કાંઈ સ્વલ્પ—સ્વમતિ અનુસારે અત્ર
કહેવામાં આવ્યું છે, તેમાં મતિ મંદતાદિ દોષોથી ઉત્સૂત્ર—વિ-
રૂદ્ધ—ભાષણ થયું હોય તે સહૃદય—હૃદયો સુધારી, જેમ જગત
જયવંતા જૈન શાસનની શોભા વધે, જેમ અનાદિ અવિવેક
દૂર થાય, અને સદ્વિવેક જાગે, જેમ દુરંત દુઃખદાયી સ્વચ્છંદ
વર્તન ત્યજી સંપૂર્ણ સુખદાયી શ્રી સર્વજ્ઞ કથિત સન્નીતિનું સદ્
ભાવથી સેવન થાય, જેમ સમ્યગ્ જ્ઞાન પ્રકાશથી વ્યવહાર
શુદ્ધ થાય, જેમ લોક વિરૂદ્ધ ત્યાગથી શુદ્ધ દેવ, ગુરૂ, અને
ધર્મનું રૂડી રીતે આરાધન કરી, અંતે અક્ષય સુખ સંપ્રાપ્ત
થાય, તેમ વર્તના સજ્જનો પ્રતિ મારી અભ્યર્થના છે. પ્રાણાંતે
પણ પ્રાર્થના ભંગ નહિ કરવાની ઉત્તમ નીતિનું અવલંબન ક
રી સજ્જનો સત્યનું ગ્રથન કરવા ચુકતો નહિ. ઉત્તમ હંસની
પેરે સજ્જનો ગુણ માત્રનું ગ્રહણ કરી, અને દોષ માત્રનો ત્યા-
ગ કરી, જેમ સ્વ—પરની તત્વથી ઉન્નતિ સધાય, તેમ કાળજી
થી વર્તવા અવશ્ય વિવેક ધરશે. આશા છે કે, પરોપકાર પરાય-
ણ સજ્જનો સત્ય નીતિનો ઉંડો પાયો રચી તેપર અતિ ઉમદા
ધર્મ ઇમારત બાંધી, તેમાં સહ કુટુંબ નિત્ય વિલાસ કરશે. મા-
ર્ગાનુસારિતાદિ સદ્ગુણોવડે જગતમાં નિર્મળ યશનો વિસ્તાર ક-
રશે. તેમજ સમ્યગ્ જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્રનું યથાશક્તિ
આરાધન કરી અંતે અવિનાશી પદ વરી જન્મમરણાદિ દુઃખો-
નો સર્વથા અંત કરશે, અને સર્વજ્ઞ—સર્વદર્શી થઈ લોકાલોકને
હસ્તામલકની પેરે દેખશે યાવત્ પરમ સિદ્ધિદાયક પરમાત્મ
પદ પામી પૂર્ણાનંદ, ચિદ્રુપ થઇ રહેશે. ઇત્યલમ્.

प्रमाद पञ्चक परिहार.

" नास्ति प्रमाद परो वैरी "

પ્રમાદ જેવો કોઇ પણ કટ્ટો દુશ્મન નથી.

" नास्त्युद्यमसमो बन्धु. "

સદુદ્યમ સમાન કોઇ સાચો બન્ધુ નથી.

પાચે પ્રમાદોના શાસ્ત્રોક્ત નામ.

मज्जं विसय कसाया, निद्दा विगहाय पचमी भणिया
एए पञ्च पमाया जीव पाडंति संसारे

(सबोध सित्तरी)

૧ મદ્ય [ઉન્માદ] ૨ પચેંદ્રિય વિષય ગૃદ્ધતા, ૩ ક્રોધાદિ ચાર કષાય, ૪ નિદ્રા પચક (નિદ્રા, નિદ્રા નિદ્રા, પ્રચલા, પ્રચલા પ્રચલા, અને સ્ત્યાનર્ધી) તથા ૫ વિકથા ચતુષ્ક (રાજ કથા, દેશ કથા, સ્રી કથા, અને ભક્ત કથા) એ પાચે પ્રકારના પ્રમાદ જન્તુને સસાર ચક્રમા નિશ્ચયે ભમાવે છે. માટે જગદ્ગુરૂ શ્રી જીનરાજ પ્રેનોક્ત પચ પ્રમાદને પરિહરવા ઉપદેશો છે.

મદ [ઉન્માદ] નો ત્યાગ કરી નિર્મદતા, વિષય વિમુખ થઈ નિર્વિષયતા, ક્રોધાદિ કષાયનો તાપ વારી—શાત કરી નિષ્કષાયતા, નિદ્રાનો જય કરી નિસ્તદ્રતા, અને વિકથા—આઠ

કથા—વિષમ [વિરૂદ્ધ] કથાને સર્વથા ત્યજી સત્ કથા—ધર્મ કથા—સત ઉપદેશ શ્રવણ મનન પાલન દ્વારા સ્વાત્મ હિત સાધના ઉદ્યુક્ત રહેવા પગેપગાર પરાયણ શ્રી વીતરાગ પ્રભુ આપણને વારવાર બોધે છે. એવો ઉત્તમ બોધ શ્રી સદ્ગુરૂની વિનય પૂર્વક સેવા કરનાર ભવ્ય સત્વને શ્રી સર્વજ્ઞ કથિત શાસ્ત્ર દ્વારા મળી શકે છે. પ્રમાદ શત્રુનુ જોર એવુ તો પ્રબળ છે કે, તેને વશ પડેલો પ્રાણી એકાએક તેનો હિત બોધજ પામી શકતો નથી, તો પોતાનુ હિત તો શી રીતે સાધીજ શકે ? આવા વિષમ સયોગોમા સત સમાગમ મળવો મહા મુશ્કેલ છે. સત સમાગમ દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા સદુપદેશ—સુધાથી પ્રમાદ વિષ ટળે છે—ઓછુ થતુ જાય છે. યાવત્ અનુક્રમે સદુદ્યમ—સહોદરની સહાયથી અપ્રમાદ શિખરે ચડી શકાય છે. જ્યાથી સિદ્ધિ—સૌધ [મોક્ષ—મહેલ] સમીપજ—સન્મુખ દેખાય છે. એવી અપ્રમત્તતા કોણ ભવ્ય ચકોરને અપ્રિય હોય ? છતા ભવ્ય મનને પણ સત્સામગ્રીની અપેક્ષા રહે છે. સત્સામગ્રીનો યથાર્થ લાભ, બાધકભૂત પચ પ્રમાદના પરવશપણાથી લહી શકાતોજ નથી, તેથી જેમ પ્રમાદ પચકથી પ્રાણી વર્ગ મુક્ત થઇ સર્વજ્ઞ ધર્મ આરાધના શક્તિવાન્ થાય, તેમ સમયને અનુસરી સત સુસાધુ જનોએ પરમાર્થ દ્રષ્ટિથી ઉપદેશ કર્યો છે, તે લક્ષમા લઇ પ્રમાદ પચકને પરિહરિ સ્વકર્તવ્ય યથાવિધિ સમજી તદ્નત્ વર્તના ઉજમાળ રહી મોક્ષાર્થી જનો સ્વઇષ્ટ સુખે સાધી શકે છે. પરતુ પ્રમાદ પચકને પરવશ પડી સ્વચ્છદપણે વર્તનારા પ્રાણીઓ તો આ મનુષ્ય ભવાદિ દુર્લભ સામગ્રીને નિષ્ફળ ગુમાવીને આગળ વધારે દુખી થાય છે.

અર્થાત્ સ્વછંદપણે કરેલા દુષ્કૃતના ફળ તેમને અવશ્ય ચાખવાજ પડે છે પ્રથમથીજ લાભાલાભ, હિતાહિત વિચારી સ્વચ્છંદપણું ત્યજી પંચ પ્રમાદનો આદર કરવામાં ન આવે તો આગળ દુખી થવું પડે નહિ.

પ્રમાદ શબ્દનો ટુંકાણમાં અર્થ

પોતાનો સાચો સ્વાર્થ [સ્વ+અર્થ=સ્વાર્થ, સ્વ (આત્મા)+અર્થ=આત્માર્થ] સાધવામાં અનાદર કરવો, તેમજ જેનાથી પોતાનો ખરો સ્વાર્થ વિણસે તેવા દુષ્કૃત્યોનો આદર કરવો, ઉન્માદ સેવવો, વિષય ગ્રદ્ધ થાવું, કષાય કલુષિત બનવું, નિદ્રા બહુજ કરવી તથા સ્વાર્થ બાધક વિકથામાંજ વખત રોકવો, વિગેરે અકાર્ય કરવામાં ઉજુકત રહેવું અને ઉચિત કાર્યમાં ઘટતું લક્ષ ન દેવું, યાવત્ સુવિહિત સેવિત સન્માર્ગ ત્યજી—લોપી સ્વચ્છંદે ઉ માર્ગેજ ચહવો તે પ્રમાદ છે

૧ મદ્ય સુરાપાન કે ઉપલક્ષણથી ગમે તે માદક વસ્તુના સેવનથી પોતાની કે પોતાના કર્તવ્ય—ધર્મ સંબંધી ભાન ભુલી બેભાન (ગાંડા, દિવાના, નિર્લજ) બનવું, યાવત્ ઉન્મત્ત થઈ અહિત અનુચિત પ્રવૃત્તિથી સ્વાર્થ નિર્નાશક ખોટા માર્ગનોજ આદર કરવો અને તેમ કરીનેજ સંતોષ માનવો, આવી ઉન્મત્તાઈનું નામ મદ્ય કહેવાય આવો ઉન્માદજ પ્રાણીને ભવોભવ ભટકાવે છે ઇંગ્લીશમાં તેને Intoxication કહે છે. જેનાથી પ્રાણી મત્ત અને બેહોશ થાય છે એવા માઠા પરિણામ જેનાથી આવે તેવા કારણોજ સેવવા યોગ્ય નથી કોઈ પણ અધિકાર લક્ષ્મી કે જ્ઞાનના મદમાં પણ મૂઢ માણસો દાઢ વાળે છે—મહા

જુગમ હવે છે એક પણ ખોટુ આચરણ —અવલક્ષણ સેવતા મૂઢ લાખો અપલક્ષણો શીખે છે. જેથી પરિણામે સ્વ—પરની પાયમાલી કરી તે મૂઢાત્મા અધોગતિ પામે છે. એના અપલક્ષણથી નિવર્તના અધ્યાત્મ વિત ચિદાનંદજી મહારાજ ફરમાવે છે કે.—

રાગ ભૈરવ.

વિરથા જન્મ ગુમાયો,
મૂરખ વિરથા જન્મ ગુમાયો,
રચક સુખ રસ વશ હોય.
ચેતન અપનો મૂલ નસાયો;
પાચ મિથ્યાત્વ ધારત અજહું;
સાચ ભેદ નવિ પાયો [illegible]
કનક કામની અરૂ [illegible]
નેહ નિરંતર લાયો,
તાહુથી તું ફિરત [illegible]
કનક બીજ માનું [illegible] [illegible]
જનમ જરા [illegible]
કાળ અનંત [illegible]

અરહટ૫ ઘટિકા૬ જિમ કહોયાકો,
અત અજાહુ નવિ આયો   મૂરખ૦ ૩
લખ ચોરાશી પહેર્યા ચોલના,૭
નવ નવ રૂપ બનાયો,
બીન સમકિત સુધારસ૮ ચાખ્યા,
ગિણુતિ કોઉ ન ગિણાયો.   મૂરખ૦ ૪
એતીપર૯ નવિ માનત મૂરખ,
એ અચરિજ ચિત્ત આયો,
ચિદાનદ તે ધન્ય જગતમે,
જિણે પ્રભુશુ મન લાયો.   મૂરખ૦ ૫

ચિદાનદજી મહારાજના આવા હૃદય વેધક વચન શ્રવણ કર્યા છતા જેમનો મદ ગળે નહિ, જેઓ કુટેવ ત્યજે નહિ, તે મૂઢાત્માના કર્મનોજ દોષ સમજવો.

૨ વિષય ટઢ્ઢતા— પાચે ઇન્દ્રિયોના ત તેશબ્દ, રૂપ, રસ, ગ ધ અને સ્પર્શ યોગ્ય દ્રવ્યોમા આમક્ત બનવુ, લ પટ થવુ પ્રાણી માનને પરિણામે મહા હાનિકારક નીવડે છે અકેકી ઇ ન્દ્રિયને વશ પડેલા બાપગ પત ગીયા, ભમરા, માછલા, હાથી અને મૃગલાઓ પ્રાણાત દુ ખ પામે છે, તો પાચે ઇન્દ્રિયોને

૫ પાણીનો રેટ. ૬ ઘડિયો. ૭ ચોરાશી લાખ યોની ૮ અમૃત ૯ તોપણ.

એકી સાથે પરવશ પડેલા પામર પ્રાણીઓનું તો કહેવુંજ શું ? તેમના તો પૂરા ભોગજ મળવાના. છતાં મોહ મૂઢ માણસો પરિણામ નહિ વિચારતાં વિષય પાશમાં પડી હેરાન થાય છે, તેવા મુગ્ધ અજ્ઞાની જીવોપર અનુકંપા આણી શ્રી ચિદાનંદજી મહારાજ કહે છે.—

રાગ પ્રભાતી.

વિષય વાસના ત્યાગો ચેતન, સાચે મારગ લાગોરે.

જપ તપ સંજમ દાનાદિક સહુ,
ગિણતી એક ન આવેરે;
ઇંદ્રિય સુખમેં જૌં લૌં[1] એ મન,
વક્ર તુરંગ જીમ ધાવેરે. વિષય. ૧
એક એકકે કારણ ચેતન,
બહુત બહુત દુઃખ પાવેરે,
તે તો પ્રકટપણે જગદીશ્વર,
ઇણ વિધ ભાવ લખાવેરે. વિષય. ૨
મન્મથ[2] વશ માતંગ[3] જગતમેં;
પરવશતા દુઃખ પાવેરે,
રસના[4] લુબ્ધ હોય ઝખ[5] મૂરખ,

૧ જ્યાં લગી. ૨ કામદેવ. ૩ હાથી. ૪ જીભ્હા ઇંદ્રિય. ૫ મચ્છ.

અરહટ[૫] વટિકા[૬] જિમ કહોયાકો,
અંત અજહુ નવિ આયો મૂરખ૦ ૩
લખ ચોરાશી પહેર્યા ચોલના,[૭]
નવ નવ રૂપ બનાયો,
બીન સમકિત સુધારસ[૮] ચાખ્યા,
ગિણતિ કોઉ ન ગિણાયો. મૂરખ૦ ૪
એતીપર[૯] નવિ માનત મૂરખ,
એ અચરિજ ચિત્ત આયો,
ચિદાનંદ તે ધન્ય જગતમે,
જિણે પ્રભુશુ મન લાયો. મૂરખ૦ ૫

ચિદાનંદજી મહારાજના આવા હૃદય વેધક વચન શ્રવણ કર્યા છતા જેમનો મદ ગળે નહિ, જેઓ કુદેવ ત્યજે નહિ, તે મહાત્માના કર્મનોજ દોષ સમજવો.

૨ વિષય લુબ્ધતા— પાચે ઇન્દ્રિયોના ત તેશબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શ યોગ્ય દ્રવ્યોમા આસક્ત બનવુ, લંપટ થવુ પ્રાણી માત્રને પરિણામે મહા હાનિકારક નીવડે છે એકેકી ઇન્દ્રિયને વશ પડેલા બાપડા પતંગીયા, ભમરા, માછલા, હાથી અને મૃગલાઓ પ્રાણાંત દુ ખ પામે છે, તો પાચે ઇન્દ્રિયોને

૫ પાણીનો રેંટ, ૬ ઘડિયો, ૭ ચોરાશી લાખ યોની ૮ અમૃત, ૯ તોપણ

કહે છે શ્વાન કે શુકરની પેરે વિષયમાં રક્ત થનારને કષ્ટ માત્ર રૂણ થાય છે. હંસના જેવા વિવેકી જનો વિષય વાસના ત્યજી વૈરાગ્ય ભાવને લહી સુખી થાય છે., વીતરાગ દશા સાધવા અધિકારી પણ તેજ થઇ શકે છે. જ્ઞાની પુરૂષોએ આ મનુષ્ય ભવની મોટી કિમ્મત આંકી છે, જેનો ક્ષણ પણ લાખેણો કહેવાય છે. તેના કિમ્મતી ભવનો બનતો લ્હાવો લેવા શ્રી સર્વજ્ઞ પ્રભુની આજ્ઞાનું શરણ લેવું યોગ્ય છે, એવું પરોપકારશીલ શ્રી ચિદાનંદજી બતાવે છે.

રાગ માલકોશ.

પૂરવ પુણ્ય ઉદય કરી ચેતન,
નીકા૧ નર ભવ પાયારે   પૂરવ.

દીનાનાથ દયાળ દયાનિધિ,
દુર્લભ અધિક બતાયારે,
દશ દૃષ્ટાંતે દોહીલા નરભવ,
ઉત્તરાધ્યયને૨ ગાયારે.   પૂરવ ૧

અવસર પાય વિષય રસ રાચત,
તે તો મૂઢ કહાયારે,
કાગ ઉડાવત કાજ વિમ જ્યમ,
ડાર મણિ પછતાયારે.   પૂરવ ૨

---

૧ શ્રેષ્ઠ, ૨ સૂત્ર, આગમને વિષે

જળ પડ્યો પીછતાવેરે. વિષય. ૩
ઘ્રાણ સુવાસ કાજ સુન ભમરા,
સંપુટ માહે બંધાવેરે,
તે સરોજ૭ સંપુટ સંયુત પુન,
કરટીકે૮ મુખ જાવેરે. વિષય ૪
રૂપ મનોહર દેખ પતંગા,
પડત દીપમા જાઇરે,
દેખો યાકુ દુઃખ કારણમે,
નયન ભયે હૈ સહાયરે. વિષય. ૫
શ્રોત્રેંદ્રિય આસક્ત મિરગલા૯,
છિનમે શિશ કટાવેરે,
એક એક આસક્ત જીવ એમ,
નાના વિધ દુખ પાવેરે વિષય. ૬
પંચ પ્રબળ વર્તે નિત્ય જાકુ,
તાકુ કહા જ્યુ કહીએરે,
ચિદાનંદ એ વચન સુણીને,
નિજ સ્વભાવમા રહીએરે વિષય ૭

સર્વજ્ઞ પ્રભુ વિષયને વિષ સમાન કે કિંપાકના ફળ જેવા

---

૬ નાભિમ ૭ કમળ. ૮ હાથી ૯ હરન.

માયા સુખ નીપજાયારે,
અવસર પાય ન ચુક ચિદાનંદ,
સદગુરૂ યુ દરસાયારે. પૂરવ. ૭

આ મહાશયનાં વચનામૃત શ્રવણ કરી વિષય વિમુખ થઇ અવશ્ય જાગૃત થવુ ઘટે છે. તે તે દુષ્ટ વિષયોમા સ્વેચ્છાએ ભટકતા મન મર્કટ અને ઇન્દ્રિય અશ્વોને રોકી, શ્રી જીન આજ્ઞારૂપ શ્રૃંખલા—સાકળ યા ચાબકથી નિયમમાં રાખી તેમને પ્રશસ્ત વિષયો જેવા કે શ્રી જીન દર્શન, પૂજન, શ્રી ગુરૂ—સંઘ—સાધર્મી સેવન, શ્રી વીતરાગ વચનામૃત શ્રવણ વિગેરેમા કુશળતાથી પ્રવર્તાવવામા આવે તો જરૂર યથેષ્ટ લાભ થઇ શકે. અર્થાત્ સંતોષ અમૃતની વૃષ્ટિથી લીલાલહેર થઇ રહે. તથાસ્તુ.

૩ કૃષાય.

કષ એટલે સંસાર, તેનો આય એટલે લાભ થાય જેથી તેનુ નામ તત્વથી કષાય સમજવુ. તે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ મળીને ચાર પ્રકારે છે. ક્રોધ પ્રીતિનો નાશ કરે છે, માન વિનયનો, માયા મિત્રનો અને લોભ સર્વનો વિનાશ કર્તા બને છે. તે દરેકના સંજ્વલન, પ્રત્યાખ્યાન, અપ્રત્યાખ્યાન, અને અનંતાનુબંધી એમ ચાર ચાર ભેદ થાય છે. જેની દરેકની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ અનુક્રમે અર્દ્ધમાસ, ચાર માસ, બાર માસ અને જીવન પર્યંતની છે. જેનાથી અનુક્રમે યથાખ્યાત ચારિત્ર, સર્વ વિરતિ ચારિત્ર, દેશ વિરતિ ચારિત્ર, અને સમ્યક્ત્વ ગુણ આવતા રોકાય છે, અને અનંતાનુબંધી વિગેરે નિશ્ચયે સમ્યક્-

નહી ધોળ પાખાણ ન્યાયકર,
અર્દ્ધ૩ વાટ તો આયારે,
અર્ધ સુગમ આગળ રહી તિનકું,
જિન કછુ મોહ ઘટાયારે. પૂરવ. ૩

ચેતન ચાર ગતિમે નિશ્ચય,
મોક્ષ દ્વાર એ કાયારે,
કરત કામના૪ સુર પણ યાકી,
જીનકુ અનર્ગલ માયારે. પૂરવ. ૪

રોહણ ગિરિ જિમ રતન ખાણ તિમ,
ગુણ સહુ યામે સમાયારે,
મહિમા મુખથી વરણત યાકી,
સુરપતિ મન શંકાયારે પૂરવ. ૫

કલ્પ વૃક્ષ સમ સંયમ કેરી,
અતિ શીતળ જિહા છાયારે,
ચરણ કરણ૫ ગુણ ધરણ મહા મુનિ,
મધુકર મન લોભાયારે પૂરવ. ૬

યા તન૬ વિણ તિહુ કાલ કહો કિન,

---

૩ સાતરાજ લોક, ૪ ઇચ્છા, ૫ મૂળ ગુણ અને ઉત્તર ગુણ યા ચરણ સિત્તરી અને કરણ સિત્તરી, ૬ માનવદેહ.

સાચા સુખ નીપજાયારે,
અવસર પાય ન ચુક ચિદાનંદ,
સદગુરૂ યુ દરસાયારે. પૂરવ. ૭

આ મહાશયના વચનામૃત શ્રવણ કરી વિષય વિમુખ થઇ અનશ્ય જાગૃત થવુ ઘટે છે. તે તે દુષ્ટ વિષયોમા સ્વેચ્છાએ ભટકતા મન મર્કટ અને ઇન્દ્રિય અશ્વોને રોકી, શ્રી જીન આજ્ઞારૂપ શ્રૃખલા—સાંકળ યા ચાબકથી નિયમમાં રાખી તેમને પ્રશસ્ત વિષયો જેવા કે શ્રી જીન દર્શન, પૂજન, શ્રી ગુરૂ—નમન—સાધર્મી સેવન, શ્રી વીતરાગ વચનામૃત શ્રવણ વિગેરેમા કુશળતાથી પ્રવર્તાવવામા આવે તો જરૂર યથેષ્ઠ લાભ થઇ શકે. અર્થાત્ સંતોષ અમૃતની વૃષ્ટિથી લીલાલહેર થઇ રહે. તથાસ્તુ.

૩ કષાય.

કષ એટલે સસાર, તેના આય એટલે લાભ થાય જેથી તેનુ નામ તત્ત્વથી કષાય સમજવુ. તે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ મળીને ચાર પ્રકારે છે. ક્રોધ પ્રીતિનો નાશ કરે છે, માન વિનયનો, માયા મિત્રનો અને લોભ સર્વનો વિનાશ કર્તા બને છે. તે દરેકના સજ્વલન, પ્રત્યાખ્યાન, અપ્રત્યાખ્યાન, અને અનતાનુ બધી એમ ચાર ચાર ભેદ થાય છે. જેની દરેકની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ અનુક્રમે અર્ધમાસ, ચાર માસ, બાર માસ અને જીવન પર્યંતની છે જેનાથી અનુક્રમે યથાખ્યાત ચારિત્ર, સર્વ વિરતિ ચારિત્ર, દેશ વિરતિ ચારિત્ર, અને સમ્યકત્વ ગુણ આવતા રોકાય છે, અને અનતાનુબધી વિગેરે વિરમ્યે સમ્યક્-

ત્યાદિ ગુણો સહજ પ્રાપ્ત થઇ શકે છે. માટે ઉકત કષાય તાપ દૂર કરવા બહુજ પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે. થોડો પણ કષાય વિશ્વાસ કરવા યોગ્ય નથી. અગ્નિ, ઋણ અને વ્રણની પેરે ઉપેક્ષા યોગે વૃદ્ધિ પામી તે ગભીર નુકસાન કરે છે. તે શ્રુત કેવળી મુનિઓને પણ પાડી દે છે, તો બીજા અલ્પ સત્વવતો થ તો કહેવુજ શુ ? એમ સમજી કષાય, ક્રોધ, માન, માયા, અને લોભનો સર્વથા જય, સર્વથા ક્ષય કરવા, સર્વદા ઉદ્યુકત રહેવુ એજ સહૃદય સત્પુરૂષની ફરજ છે દુખ પણ કષાયતાપ લગીજ છે કષાયતાપ ટળ્યો, રાગ દ્વેષ સર્વથા ક્ષીન—નિ સત્તા કે થયા, અને વીતરાગ દશા પ્રાપ્ત થઈ કે, આત્મામા સર્વત્ર પરમ શાતિ પ્રસરી, સર્વ ઉપાધિ ટળી, જન્મ મરણ ભય ગયો, અને પરમાનદરૂપ સહજ શુદ્ધ આત્મ સુખ પ્રકટ થયુ જેનો સાક્ષાત્ અનુભવ શ્રી વીતરાગ કેવળી કે સિદ્ધ ભગવાનનેજ હોઈ શકે બીજા ઐહિક સુખના અર્થી જનોને હોઇ શકે નહિ.

ક્રોધ કષાયને ટાળવા શ્રી યશોવિજયજી મહારાજ ઉપદેશે છે કે—

૧ ક્ષમા સાર ચદન રસે, સિચો ચિત્ત પવિત્ત,
દયા વેલ મડપ તળે, રહો લહો સુખ મિત્ત,

૨ દેત ખેદ રહિત ક્ષમા, ખેદ રહિત સુખરાજ,
તામે નહિ અચરીજ કછુ, [illegible]ણ સરીખો કાજ

ક્ષમા ચરાકરે ચ[illegible]

માનમહીધરને છેદવા શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજી બતાવે છે કે'—

૧ માન મહીધર[1] છેદ તું, કર મૃદુતા પવિઘાત,[2]
જ્યું સુખ મારગ સરલતા, હોવે ચિત્ત વિખ્યાત.

૨ મૃદુતા કોમળ કમળથે,[3] વજ્ર સાર અહંકાર,
છેદતહે એક પલકમે, અચરિજ એહ અપાર.

૩ અહંકાર પરમે ધરત, ન લહે નિજ ગુણ ગંધ,
અહં જ્ઞાન નિજ ગુણ લગે, છૂટે પરહિ[4] સંબંધ.

માયા શલ્ય તજવા વાચક મુખ્ય જણાવે છે કે.—

૧ માયા સાપિણી જગડસે, ગ્રસે સકળ નય માર,
સમરે ઋજુતા જાંગુલી, પાઠ સિદ્ધ નિરધાર.

લોભ મહા દોષ નિવારવાને મહોપાધ્યાયજી કહે છે કે —

૧ આગર[5] સબહી દોષકો, ગુણ ધનકો બડચોર,
વ્યસન વેલીકો કંદહે, લોભ પાસ ચિહુ ઓર.

૨ લોભ મેઘ ઉન્નત ભયે, પાપ પંક બહુ હોત,
ધર્મ હંસ રતિ નહુ લહે, રહે ન જ્ઞાન ઉદ્યોત.

૩ કોઉ સ્વયંભૂ રમણકો, જો નવ પાવે પાર,
સોભી લોભ સમુદ્રકો, લહે ન મધ્ય પ્રચાર

---

૧ પર્વત ૨ વજ્રનો ઘા. ૩ નમ્રતા કમળ કરતા પણ કોમળ છે. ૪ પરવસ્તુ સાથેનો. ૫ મહાસ્થાન.

ઉક્ત ચારે પ્રકારના કષાયો સંસાર વૃક્ષના પ્રબળ મૂળ—આધાર ભૂત છે. તેને છેદ્યા વિના સંસારનો અંત આવેજ નહિ રાગ અને દ્વેષ પણ તેમનાજ અંગભૂત છે તે છતા સંસારનો અંત નથી.

શ્રીમદ્ ન્યાય વિશારદ ફરમાવે છે કે —

રાગ દ્વેષ પરિણામ યુત, મનહિ અનંત સંસાર,
તેહિજ રાગાદિક રહિત, જાનિ પરમ પદ સાર

નિષ્કષાયતાજ આત્માનો સહજ ધર્મ છે, છતા ઉપાધિ સંબધેજ કષાય પ્રભવે છે યત —

જેમ નિર્મળતારે રતન સ્ફટિક તણી,
તેમ એ જીવ સ્વભાવ;
તે જીન વીરેરે ધર્મ પ્રકાશીયો,
પ્રબળ કષાય અભાવ.

તથા,

જેમ તે રાતે ફુલે રાતડું, શ્યામ ફુલથીરે શ્યામ,
પાપ પુણ્યથીરે તેમ જગજીવને, રાગ દ્વેષ પરિણામ.
ધર્મ ન કહીયેરે નિશ્ચય[1] તેહને,
જેહ વિભાવ વડ વ્યાધિ[2],

---

1 તે નિશ્ચય ધર્મ ન કહેવાય 2 જે મહા વ્યાધિરૂપ વિભાવ-ઉપાધી [સ્વભાવ-આત્માથી જુદો પુદ્ગલિક ભાવ] છે તે.

પહેલે અગેરે એણીપેરે ભાખીયું,
કર્મે હોય ઉપાધિ.
જે જે અંશેરે નિરૂપાધિક પણુ,
તે તે જાણોરે ધર્મ,
સમ્યક્ દ્રષ્ટિરે ગુણઠાણા[૩] થકી,
જાવ લહે શિવ શર્મે[૪]
એમ જાણીનેરે જ્ઞાન દશા ભજી,
રહિયે આપ સ્વરૂપ,
પર પરિણતિથીરે ધર્મ ન છંડીયે,
નવિ પડીયે ભવ કૂપ.

શ્રી સીમંધર.

આ સર્વ હિત બોધનો નિકર્ષ—પરમાર્થ એ છે કે, આત્માની પરિણતિ સુધારવા સતત પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે. કષાયબળ વિરમે તોજ આત્મગુણ પ્રકટ થવા પામે, યાવત્ કષાયનો સર્વથા ક્ષય થાય તો આત્માના સંપૂર્ણ અનંત ગુણ કાયમને માટે પ્રકટ થાય, એટલે કે આ આત્માજ પોતે પરમાત્મ દશા પ્રાપ્ત કરી સિદ્ધિ—સૌધ (મોક્ષ—મહેલમાં) સધાવી શકે, અન્યથા નહિ. માટે મહા બાધકભૂત કષાય ચોકડીનો

૩ ચોથું ગુણઠાણું. ૪ મોક્ષ સુખ પામે ત્યાં સુધી એટલે ચૌદમા ગુણઠાણા સુધી ઉત્તરોત્તર શુદ્ધ શુદ્ધત્તર અને શુદ્ધત્તમ વ્યવહારથી ધર્મ કહી શકાય.

જેમ શીઘ્ર ક્ષય થાય તેમ સર્વજ્ઞ કથિત પવિત્ર શાસ્ત્ર આજ્ઞા મુજબ વર્તના ખપ કરવો યોગ્ય છે. જેથી ઉત્તરોત્તર સુખ સપ ત્તિ સહેજે સપ્રાપ્ત થઈ શકે. તથાસ્તુ

નિદ્રા પચક.

ઉઘમાથી જગાડ્યા છતા શીઘ્ર સુખેથી જાગી શકે તેનુ નામ નિદ્રા. મુસીબતે જગાડાય તે નિદ્રા નિદ્રા, બેઠા કે ઉભા રહ્યા છતા પણ ઉઘે તે પ્રચલા, ચાલતા ચાલતા પણ ઉઘે તે પ્રચલા પ્રચલા, અને દિવસમા ચિન્તવી રાખેલુ મહા દુષ્કર કામ પણ ઉઘમાથી પોતાની મેળે ઉઠી, કરી આ વીને પાછો પોતાનીજ મેળે સુઇ રહે, છતા પોતાને તેનુ ભાન ન હોય એવી અતિ ઘોરાતિઘોર નિદ્રાનુ નામ થીણદ્ધિ કહેવાય છે. તેમા ઉત્કૃષ્ટ બળદેવ જેટલુ બળ આવે છે તેવો માણસ મરીને અતે નરકમા જાય છે. આ પાચે પ્રકા ની નિદ્રા, અનુક્રમે એક એકથી વધારે સખ્ત દુખદાયી નીવડે છે. જ્ઞાની પુરૂષો તેને સર્વ ઘતીની કહે છે, એટલે તે આત્માના ગુણોને હણનારી છે, તેથીજ મોક્ષાર્થી જનોએ તે વિશ્વાસ કરવા યોગ્ય નથીજ. મહા મુનિયો સરખા પણ તેનો વિશ્વાસ નહિ કરતા, તેનો ઉદય થતાજ જાણે ભયભીત થયા હોય તેમ આ પ્રમાણે ઉચ્ચરે છે —

" વેરણ નિદ્રા તુ કહાસે આઇ. '

' વિગેરે વચનોથી તેઓ એમ જણાવે છે કે, મોટા મોટા મુનિ જનોને પણ તે પાડી દે છે, ગભડાવી દે છે, તો બીજા રક અજ્ઞા-

ની મોહામક્ત જીવો વિષે તો કહેવુ જ શુ ? એમ પણ કહેવાય છે કે, તેના એક હાથમા મુક્તિ, અને બીજા હાથમાં ફાસી છે. એટલે કે જે મૂઢાત્મા પ્રમાદને પરવશ થયો, તેને તો તેણી ફાંસી દઇ યમનો અતિથિ કરી—ભારી મહા દુ ખનો ભોક્તા કરે છે. પરતુ જે તેનેજ અપ્રમાદરૂપ વજ્ર દડથી હણવા પ્રવૃત્ત થાય છે, તેનાપર તે પ્રસન્ન થાય છે. એટલે કે તે મહાશય સર્વ સસાર ઉપાધિ ત્યજી—જન્મ મરણના ફેરા ટાળી, નિરૂપાધિક મોક્ષ પદને વરી શકે છે. યાવત્ કેવળ જ્ઞાનાદિ અનત, અક્ષય સહજ આત્મિક સિદ્ધિ હસ્તગત કરી, તેનો કાયમ ભોગવટો કરના ભાગ્યશાળી બને છે. આટલાજ માટે કહ્યુ છે કે " ધર્મી માણસ જાગતો ભલો, " અને " પાપી માણસ ઉંઘતા ભલો. " પરમાર્થ ખુલ્લો છે કે, નિદ્રા દેવીનો જય કરનાર ધર્મી—અપ્રમાદી માણસ સ્વ—પરનુ અવશ્ય શ્રેય કરી શકે છે, અને મહા પ્રમાદી—પાપી મનુષ્ય મદોન્મત્ત હોઇ, જાગતાં છતા અવશ્ય અહિતનુજ પોષણ કરે છે. માટે મોક્ષાર્થી સજ્જનોએ જેમ બને તેમ નિદ્રાનો જય કરિ, તેણીને નિયમમાં રાખીને સ્વ—પર હિત કાળજીથી સાધી લઇ આ અમૂલ્ય માનવ ભવ સફળ કરવો. તથાસ્તુ.

વિકથા ચતુષ્ક.

યદ્યપિ મુખ્યપણે રાજ કથા, દેશ કથા, સ્ત્રી કથા, અને ભક્ત કથાજ વિકથારૂપ ગણાય છે. કેમકે મુગ્ધ જીવોને પ્રાયઃ

તેવીજ બાબતનો વિશેષે પ્રિય હોય મુજબે છે, છતાં શુદ્ધ સાધ્ય દૃષ્ટિ વિના જે જે જેટલી જેટલી શુદ્ધ સાધ્યને મૂકી સ્વચ્છ દે—શાસ્ત્ર મર્યાદા જાણ્યા કે આદર્યા વિના—વાતો કરે છે, તે તે સર્વે તેટલે તેટલે અંશે વિકથારૂપજ ગણાય છે, આટલા માટેજ ભવ ભીરૂ ગીતાર્થેજ શાસ્ત્ર ઉપદેશ દેવા લાયક ગણાય છે યદ્યપિ ધર્મ કથા (ધર્મ—ઉપદેશ) ઉત્તમજ છે, તોપણ ઉત્તમ ચિકિત્સક (ધન્વંતરી) જેમ દરેક રોગીના રોગના ચિન્હ—લક્ષણ—નિદાન તપાસી ગંભીરતાથી તેને ઉચિત ઔષધ માત્રા પથ્ય સાથે બતાવે છે. તેમ ભિન્ન ભિન્ન રૂચિ ભવ્ય જીવોના ભવ રોગ યા કર્મ રોગ હણવા ભવભીરૂ ગીતાર્થ (સૂત્રાર્થ ઉભય પારગત) જ સમર્થ ગણાય છે તેવા સમર્થ ભાવ વૈદ્ય, ભવ્ય જીવોના ભાવ રોગનું કારણ ગંભીરતાથી વિચારી, તેમના ભાવ રોગને જડમૂળથી કાઢવાનીજ બુદ્ધિથી પ્રેરાઇ જે જે શક્ય ઉપાયોથી તેમની આંતર શુદ્ધિ થઇ શકે તેમ હોય, તે તે બનતા સુધી સાદા અને સરલ ઉપાયોથી પ્રથમજ આંતર મળરૂપી મલીન વાસના ધોઇ કરી, પછી પ્રત્યેક ભવ્ય સત્વની શક્તિના પ્રમાણમાં તેને ધર્મ—રસાયણ આપે છે. જેનું અત્યંત પ્રીતિ પૂર્વક પાન કરનાર ભવ્યો અંતે [પરિણામે] અજરામર સુખ સંપ્રાપ્ત કરી શકે છે, અને સર્વ આધિ, વ્યાધિ કે ઉપાધિથી મુક્ત થઇ નિરૂપાધિક શિવ શર્મ વરે છે. તથાસ્તુ.

પ્રમાદરૂપ ઝેરનો પ્યાલો ત્યજાવી અપ્રમાદરૂપ અમૃતનો કટોરો પીવા પ્રેરણા કરતા સતા શ્રી ચિદાનંદજી મહારાજ ઉપદિશે છે કે—

પદ ૧ લુ.

રાગ ભૈરવ.

જાગરે બટાઉ અબ ભઇ ભોર વેરા[1] જાગ.
ભયા રવિકા પ્રકાશ, કુમુદ હુ થયે વિકાશ,
ગયા નાશ પ્યારે મિથ્યા, રૈનકાર[2] અધેરા. જાગ. ૧
સુતા કેમ આવે ઘાટ, ચાલવી જરૂર વાટ,
કોહિ નાહિ મિત્ત, પરદેશમે જ્યુ તેરા. જાગ. ૨
અવસર વીત જાય, પીછે પીછતાવો થાય,
ચિદાનંદ નિહચે, એ માન કહા મેરા. જાગ. ૩

પદ ૨ જુ.

ચાલણાં જરૂર જાકુ, તાકુ કૈસા સોવણાં. ચા.
ભયા જબ પ્રાત:કાળ, માતા ધવરાવે બાળ,
જગ જન કરત હૈ, સકલ મુખ ધોવણાં. ચા. ૧
સુરભિ[3] કે બંધ છૂટે, ઘૂવડ ભયે અપૂઠે[4],
ગ્વાલ બાલ મીલકે, વલોવત વલોવણા. ચા. ૨
તજ પરમાદ જાગ, તુ ભી તેરે કાજ લાગ,
ચિદાનંદ સાથ પાય, વૃથા નહિ ખોવણાં. ચા. ૩

---

૧ પ્રભાત વેળા. ૨ રાત્રિ. ૩ ગાયના. ૪ પરાઙ્મુખ.

पद ३ जुं.

समज परी मोहे समज परी,
जग माया अब जुठी मोहे. समज.
काल काल तु कया करे मूरख,
नाहि भरुसा पल एक घरी. जग
गाफील छीनभर नाहि रहो तुम,
शिरपर घुमे तेरे काल अरि. जग.
चिदानंद ए बात हमारी प्यारे,
जाणो मित्त मन मांहि खरी. जग.

पद ४ थुं.

राग केरबो.

चित्तमे धरो प्यारे,
चित्तमे धरो एती शीख हमारी प्यारे. चित्त.
थोडासा जीवना[1] काज अरे नर,
काहेकु छळ परपंच करो. चित्त० १
कुड कपट परद्रोह करत तुम,

---

१ आयुष्य

અરે પર ભવથી કા ન ડરો. ચિત્ત૦ ૨
ચિદાનંદ એ નહિ માનો તો,
જનમ મરણ ભવ દુઃખમે પરો. ચિત્ત૦ ૩

પદ ૫ મું

રાગ બિહાગ.

તજ મન કુમતા કુટિલકો સંગ, તજ૦
યાકે સંગ કુબુદ્ધિ ઉપજત હે,
પરત ભજનમાં ભંગ. તજ૦ ૧
કયા ભયો પય પાન પિલાવત,
વિષ ન તજે ભુજંગ.[૧] તજ૦ ૨
કૌઆકુ[૨] કયા કપૂર ચુગાવત[૩],
શ્વાન નહવાવત ગંગ. તજ૦ ૩
ખરકુ કયા અરગજા[૪] લેપત,
મરકટ ભૂષણ અંગ. તજ૦ ૪
જ્યુ પાષાણ બાણ નવી ભેદત,
રાતો ભયો નિસંગ. તજ૦ ૫

---

૧ સર્પ. ૨ કાગડાને. ૩ ખવડાવે. ૪ ચંદન.

આનંદઘન પ્રભુ કાળી કાંબરીયા,
ચડત ન દુજે રંગ. તજ૦ ૬

પરોપકારિક પરાયણ શ્રીમદ્ આનંદઘનજી પ્રમુખ પુન પ્રમાદ વિષ અપહરવા, વચનામૃત ઝારતા છતા ઉપદિશે છે કે અહો ભવ્યો! તમે શ્રી જીનવર પ્રભુના ચરણનું શરણ અનુભવો.

પદ ૬ હું

રાગ અલૈયા વેલાવલ.

ઐસે જીન ચરણે ચિત્ત લાવો, રે મના;
ઐસે અરિહંત કે ગુણ ગાવો, રે મના; ઐસે૦
ઉદર ભરનકે કારણેરે,
ગૌઆ વનમે જાય,
ચારો ચરે ચિહુ દિસે ફિરે,
વાકી સુરત[1] વછરૂઆ માહીરે, ઐસે૦ ૧
ચાર પાંચ સાહેલીયારે,
હિલ મીલ પાણી જાય,
તાલી દીયે ખડ ખડ હસે,
વાકી સુરત ગગરીયા માયરે. ઐસે૦ ૨
નટુવા નાચે ચોકમાંરે,

---

૧ ધ્યાન, લક્ષ.

લોક કરે લખ્ખ સોર,
વાસ ગ્રહી વરતે ચોડે,
વાકો ચિત્ત ન ચલે કહુ ઠોર. ઐસે૦ ૩
જુઆરી મનમે જુઆરે,
કામી કે મન કામ,
આનંદઘન પ્રભુ યુ કહે,
તમે લીયો પ્રભુકે નામરે ઐસે૦ ૪

પદ ૭ મું.

રાગ આશાવરી.

આશા ઓરનકી કયા કીજે,
જ્ઞાન સુધારસ પીજે. આશા—ટેક.
ભટકત દ્વાર દ્વાર લોકનકે,
કુકર[૧] આશા ધારી;
આતમ અનુભવ રસકે રસીયા,
ઉતરે ન કબહુ ખુમારી[૨]. આશા૦ ૧
આશા દાસીકે જે જાયા,
તે જન જગકે દાસા,

---

૧ કુતરો. ૨ અસર નીસો.

આશા દાસી કરે જે નાયક,
લાયક અનુભવ પ્યાસા આશા૦ ૨

મનસા પ્યાલા પ્રેમ મસાલા,
બ્રહ્મ અગ્નિ પરજાલી,
તનભાઠી અવટાઇ પીએ કસ,
જાગે અનુભવ લાલી આશા૦ ૩

અગમ પીઆલા[1] પીઓ મતવાલા,[2]
ચિન્હી અધ્યાતમ વાસા,
આનદવન ચેતન વ્હે ખેલે,
દેખે લોક તમાસા. આશા૦ ૪

પદ ૮ મું.

રાગ આશાવરી.

સાધુ સગતિ બીનુ કૈસે પૈયે,
પરમ મહારસ ધામરી[3] સાધુ—ટેક.

કોટી ઉપાય કરે જો બાઉરો,
અનુભવ કથા વિશ્રામરી સાધુ. ૧

---

૧ આગમ યા અનુભવ. ૨ શ્રીકાર. ૩ શ્રેષ્ઠ. શાંત રસાધિરાજ.

શીતલ સફલ સંત સુર પાદપ,
સેવૈ સદા સુ છાયરી;
વંછિત ફલે ટલે અન વંછિત,
ભવ સંતાપ બુઝાઇરી. સાધુ. ૨
ચતુર વિરંચી[1] વિરંજન ચાહે,
ચરણ કમળ મકરંદરી,[2]
કો હરિ ભરમ વિહાર દિખાવે,
શુદ્ધ નિરંજન[3] ચંદરી. સાધુ. ૩
દેવ અસુર ઇન્દ્ર પદ ચાહું ન,
રાજ ન કાજ સમાજરી;
સંગતિ સાધુ નિરંતર પાવું,
આનંદઘન મહારાજરી. સાધુ. ૪

પદ ૯ મું.

પાંચો ઘોડા[4] એક રથ જુત્તા,[5]
સાહિબ[6] ઇનકા ભિતર[7] સુતા.[8] પાંચે—ટેક.
એક ઉસકા મદ મતવારા,
ઘોડેકું દોરાવનહારા. પાંચો. ૧

---

૧ બ્રહ્મા. ૨ રસ. ૩ નિર્મળ. ૪ ઇંદ્રિયો. ૫ દેહ.
૬ આત્મા. ૭ દેહમાં. ૮ પ્રમાદશીલ થયા.

ધીરે જૂઠે ઓર ઓર ચાહે,
રથકુ ફિરિ ફિરિ ઉત્તટનાહે,
વિષમ પથ ચિહુ ઓર અધિયારા,
તોભિ ન જાગે સાહિબ પ્યારા. પાચો. ૨
ખેડુ રથકુ દૂર દોરાવે,
બેખબર સાહિબ દુખ પાવે;
રથ જંગલમાં જાય અસૂઝે,
સાહિબ સોયા કછુ અન બૂઝે. પાચો. ૩
ચોર ઠગોરે ઉહા મિલિ આયે,
દોનુકુ મદ પ્યાલા પાએ;
રથ જંગલમે જીરણ કીના,
માલ ધનીકા ઉદાલી લીના. પાચો. ૪
ધની જાગ્યા તબ ખેડુ આધ્યા,
રાસી પરોના લે સિર સાધ્યા;
ચોર ભગે રથ મારગ લાયા,
અપના રાજ વિનય જિઉ પાયા પાંચો. ૫

(વિનય વિલાસ).

ખગ પદ[1] ગગન મીન પદ[2] જલમે,
જો ખોજે સો બૌરા,[3]
ચિત પંકજ[4] ખોજે સો ચિન્હે,
રમતા આનંદ ભૌરા. અવ. ૪

પદ ૧૨ મું.

આશાવરી.

વા પદવી કબ પાવુ,
દીનાનાથ વા પદવી કબ પાવુ. વા—ટેક.
વા પદ પાઇ અમૃત રસ ઝીલુ,
આનંદ[5] મય હોઇ જાવુ. દીના. ૧
ચારે ચોર[6] બડે વટ પાડે,
તાકું દૂર બેઠાવુ. દીના. ૨
ચાર ચુગલકું[7] પકડી બંધાવુ.
ન્યાય અદલ વરતાવુ. દીના. ૩
અપનુ રાજ[8] અપને વશ રાખી,

૧ પંખીની ચાલ. ૨ માછલાની ચાલ. ૩ ગાંડો ૪ કમળ. ૫ શાંતરસ. ૬ ચારે કષાય. ૭ ચારે વિકથા. ૮ આત્મા.

પદ ૧૧ મુ.

વેલાવલ.

રામ રામ જગ ગાવે,
અવધૂ રામ રામ જગ ગાવે,
વિરલા અલખ્ખ લખાવે,
અવધૂ રામ રામ જગ ગાવે
મતવાલા તો મતમા માતા,
મઠવાલા મઠ રાતા,
જટા જટાધર પટા પટાધર,
છતા છતાધર તાતા. અવ ૧
આગમ પઢી આગમ ધર થાકે,
માયા ધારી છાકે;
દુનિયાદાર દુનીસે લાગે,
દાસા સબ આશાકે અવ. ૨
બહિરાતમા[1] મૂઢા જગ જેતા,[2]
માયાકે ફંદ રહેતા,
ઘટ અંતર પરમાતમ ભાવે,
દુર્લભ પાણી તેતા[3] અવ ૩

૧ બાહ્યદ્રષ્ટિ. ૨ જેટલા. ૩ તેટલા.

ખગ પદ[1] ગગન મીન પદ[2] જલમે,
જો ખોજે સો બૌરા;[3]
ચિત પંકજ[4] ખોજે સો ચિન્હે,
રમતા આનંદ ભોગ. અવ. ૪

પદ ૧૨ મુ.

આશાવરી

વા પદવી કબ પાવુ,
દીનાનાથ વા પદવી કબ પાવુ. વા—ટેક.
વા પદ પાઇ અમૃત રસ ઝીલુ,
આનંદ[5] મય હોઇ જાવુ. દીના. ૧
ચારે ચોર[6] ખડે વટ પાડે,
તાકુ દૂર બેઠાવુ. દીના. ૨
ચાર ચુગલકુ[7] પકડી બંધાવુ.
ન્યાય અદલ વરતાવુ. દીના. ૩
અપનુ રાજ[8] અપને વશ રાખી,

---

૧ પંખીની ચાલ. ૨ માછલાની ચાલ ૩ ગાંડો ૪ કમળ. ૫ શાંતરસ. ૬ ચારે કષાય. ૭ ચારે વિકથા. ૮ આત્મા.

પરવશ પણ ન રહાવુ   દીના. ૪
રૂપચંદ કહે નાથ કૃપાસે,
અબ મે નાથ કહાવુ.   દીના. ૫

પદ ૧૩ મુ.

પ્રભુ ભજલે મેરા દિલ રાજી,
પ્રભુ ભજલે.   પ્રભુ—ટેક.
આઠ પહોરકી ચોસઠ ઘડીયાં,
દો ઘડીઆં જીન સાજી   પ્રભુ. ૧
દાન પુણ્ય કછુ ધરમ કરલે,
મોહ માયાકુ ત્યાજી.   પ્રભુ. ૨
આનંદઘન કહે સમજ સમજ લે,
આખર ખોવેગા બાજી   પ્રભુ. ૩

સ્વ—પરહિત અર્થે પાપી પ્રમાદ પંચકના પાશામા પડતા બચતા જે કાંઇ લખાયુ છે, તેને લક્ષમા લઇ રાજહંસની પેરે સાર ગ્રહણ કરી સજ્જનો સ્વ—પર એર સાધી અમૂલ્ય માનવ દેહ સાર્થક કરશે તો કર્પૂર સમુજ્જવલ મહા યશ વરી અંતે અવશ્ય અક્ષય સુખના અધિકારી થશે. તથાસ્તુ !!!

श्री जैन श्वेतांबर वर्गना पूज्य मुनि-राजो तथा विवेकी श्रावको प्रति अति अगत्यनी सूचनाओ.

પ્રિય ભાઇઓ !

આપ લાબા અનુભવથી જાણો છો કે, કુસપથી આપણી ભારે અવનતિ [ખુવારી] થવા પામી છે. પૂર્વે જ્યારે શ્રાવક લોકો સુસંપવડે ઘણા વ્યાપાર રોજગારાદિ ન્યાય નીતિથી કરીને અનર્ગલ લક્ષ્મી ઉપાર્જી, તિર્થ યાત્રા, સદ્ગુરૂ ભક્તિ, તથા સંઘ સાધર્મી ભાઇઓની યોગ્ય સેવા કરી, પવિત્ર શાસનને અલંકૃત—ઉન્નત કરી ન્યાયોપાર્જીત લક્ષ્મીના લ્હાવો લઇ સ્વજન્મ સાર્થક કરતા, ત્યારે અધુના કુસંપે કરી ધંધા રોજગારથી, પૈસા ટકાથી, ન્યાય નીતિથી તેમજ ઇજત આબરૂથી શ્રાવક ભાઇઓ બહુધા કમજોર થયા દીસે છે આવી ભારે અનદશાનુ મૂળ કારણ શોધી કાઢવુ ખાસ જરૂરનુ છે. જ્યા સુધી કાળમુખ કુસંપને પરિહરી સુસંપ વધારવામા નહિ આવે, અને એક બીજાની ઉન્નતિ દ્વારા શાસનની ઉન્નતિ કરવા ઉદારતાથી યોગ્ય પગલા ભરવામા નહિ આવે, ત્યા સુધી જૈનોની સ્થીતિ સુધરવાની આશા રાખવી વ્યર્થ છે આજ કલ કુસંપ તથા અવિવેકના જોરથી એકલપેટાપણુ — સ્વાર્થ (Selfishne s) અને બેપરવાઇ (Indifference) આ બે

મોટા દાપોએ શ્રીમંતોના પણ દીલમાં વાસં કર્યો છે. આનુ પરિણામ એ આવ્યુ છે કે, તેઓ પોતાના સગા ભાઈઓ કે સાધર્મી ભાઈઓને દુખી સ્થીતિમા પ્રત્યક્ષ દેખતા છતા પરો પકાર બુદ્ધિથી તમનો ઉદ્ધાર કરવા વિચાર સરખો પણ કરી શકતા નથી.

આમ એક દ્રવ્યવાન જૈન તરીકેની બજાવવા યોગ્ય પોતાની ખાસ ફરજથી જ્યારે તેઓ તદ્દન વિમુખ રહે છે, અર્થાત દુખી ભાઇઓની કાંઈ પણ દાઝ હૃદયમા ધરતા નથી, ત્યારે એ સ્વાભાવિક છે કે, અન્ય દ્રવ્ય હીન દુખી શ્રાવક વર્ગ પણ તેઓ પ્રતિ પોતાનો અભાવજ પ્રદર્શિત કરે ! આમ કુસંપના કારણો વૃદ્ધિગત થવાથી કુસપ પણ વૃદ્ધિ પામનોજ જાય છે. આ પ્રમાણે દિન પ્રતિદિન વધતા જતા કુસંપના મૂળ કાપવા જ્યાસુધી સ્વાર્થી શ્રીમતો પોતાનુ ખાસ કર્તવ્ય લક્ષમા લઇપુરતી કાળજી સાથે ભગીરથ પ્રયત્ન કરશે નહિ, અને જે દ્રવ્યને અહીંજ છોડી દઇ ખાલીજ હાથે પોતાને પરભવ સિધાવવુ છે, તે અસ્થીર દ્રવ્યનો મોહ તજી તેવડે પોતાના સીદાતા સાધર્મીઓનો બનતો ઉદ્ધાર કરશે નહિ, ત્યાસુધી દિન પ્રતિદિન થતી જતી કરૂણા જનક સ્થીતિ કદી સુધરી શકશે નહિ. આમ નિશ્ચય પુર્વક સમજી દાના દીલના મુનીરાજો તેમજ શાસનનુ હિત ઇચ્છનારા શ્રાવક જનો પોતપોતાની ઉચિત ફરજો બજાવવા તત્પર થઇ જેમ આ કુસંપનો સદા દૂર થાય, તેમ કરવા ભગીરથ પ્રયત્ન સેવશે તો આશા છે કે તે કામ સમસ્ત જૈન કોમને ભારે મોટા આશીર્વાદ રૂપ થશે. નિસ્વાર્થપણે પ્રયત્ન કરનારને અનુલ્ય લાભ સપાદન થશે અને શાસનની મોટી ઉન્નતિથી

બીજા અનેક જીવોને વારવાર લાભ થઈ શકશે. પ્રિય ભાઈઓ ! આપ જો આ ય નિરૂપયોગી, ઉપલકીયા ખોટી ધામધૂમ તજી દઇ, આ સમયોચિત સૂચના લક્ષમાં લઇ તેમા પોતાનુ ખરૂ હિત સમજી વિવેકથી વર્તશો તો ખસુસ સમજવુ કે, તેથી તમે અલ્પ શ્રમે પણ ભારે મોટો લાભ મેળવી શકશો. સ્વમતિ કલ્પનાનુસારે ગમે તેવુ સારૂ કરવા કરતા વીતરાગ વચનાનુસાર કરવામાંજ મોટો લાભ છે. અક્ષય સુખ મેળવવા ઇચ્છનારે તો જરૂર જ્ઞાનીના વચનાનુસારેજ વર્તવુ શ્રેયકારી છે. સ્વમતિ કલ્પનાનુસારે વર્તતા તો જીવ અનત કાળ ભમ્યો તોએ હજી તેનો અત ન આવ્યો, માટે નિશ્ચયે માનવુ ઘટે છે કે, શાસ્ત્રાજ્ઞા મુજબ પરમાર્થ બુદ્ધિથી સમયાદિ ઉચિતજ કાર્ય કરવામાં ખરૂં હિત સમાયેલુ છે. આથી વિરૂદ્ધ વર્તનાર સર્વ કોઇ આપદાના ભાગી થાય છે. માટે આપણે આપણુ ખરૂ હિત ચિન્તવવુ એજ આપણુ ખાસ કર્તવ્ય છે. જ્ઞાની પુરૂષો તો પરમાર્થ વૃત્તિથી મધપોજ માર્ગ બતાવે છે, છતા આપણે આપ મતિથી અવળા થઇને તેમની આજ્ઞાનુ ઉલ્લઘન કરીએ છીએ, તો તેમાં આપણા નસીબનોજ દોષ છે.

૨ આપ સર્વે જાણો છો કે, આપણા સર્વમા કાળમુખ કુસપે કાળો કેર વર્તાવ્યો છે, તેને નિર્મૂળ કરવાને અગ્રણી (નાયક) જનોએ અવશ્ય તત્પર થવુ ઘટે છે. નહિ તો તે તેના અતીવ દુષ્ટ વિપાક દેખાડવામા બાકી રાખશે નહિ. "પાણી પહેલા પાળ બાધવી" એ દીર્ઘ દૃષ્ટિ—સમયજ્ઞની ખાસ નીતિ છે, તો હવે વધારે ઢીલ કર્યા વિના અવશ્ય જાગૃત થવાની જરૂર છે, નહિ તો આગળ ઉપર વધારે પસ્તાવું પડશે.

૩ આપણામા વિવેકની મોટી ખામી દ્રષ્ટિગત થાય છે, તે હવે અવશ્ય સુધારી લેવી ઘટે છે અવિવેકથી આપણે અન્યના સુગુણોને પણ ગ્રહી શકતા નથી. અરે ! આપણે તેની પુષ્ટિ કરવી ભૂલી જઈ વિવેકની મોટી ખામીથી ઉલટા તેની નિન્દા પણ કરવા મંડી પડીએ છીએ, માટે જે વીતરાગ વચનાનુસારે સત્ય છે, તેને સાચા દીલથી સત્ય તરીકે અવધારતા અને આદરતા આપણે અવશ્ય શીખવુ જોઇએ છીએ.

૪ વીતરાગ વચનાનુસારે ખરૂ શુ છે, યા શુ હોઇ શકે, તે જાણવા માટે શ્રી હરિભદ્રસૂરી, શ્રી હેમચન્દ્રસૂરી, તથા શ્રીમદ્ યશોવિજયજી પ્રમુખ ધર્મ ધુરંધર પુરૂષોએ સર્વજ્ઞ વચનાનુસાર રચિત પ્રમાણિક ગ્રંથોનુ બારીકાઇથી અવલોકન કરવાની ખાસ જરૂર છે. પણ મોટી અફસોસની વાત એ છે કે, આવા ગ્રંથોનુ તો કહેવુજ શુ, પણ અતિ સરલ—સાદી ભાષામા સત્ય સર્વજ્ઞ પ્રણીત ધર્મને પ્રકાશમા લાવવાની બુદ્ધિથી લખવામા આવતા લેખો વાચવાનુ પણ મોહ વશ જનોને બની શકતુ નથી, તો તે સબંધી પૂરતો વિચાર કરી પોતાની ભૂલ શોધી કાઢી તેને સુધારવાની તક તો તે બાપડા શી રીતે લઇ શકેજ ? અદ્યાપિ પણ આવા અતિ બારીક સમયે મહા ગાઢ મોહ નિદ્રા તજી કાંઇક જાગૃત થઇ કેવળ પરોપકાર બુદ્ધિથી લખાએલા ઉત્તમ લેખો વાચવાની અમૂલ્ય તક જો જવા દેવામા ન આવે, અને તેમાંથી બનતો પરમાર્થ ગ્રહણ કરવામા આવે તો, આશા છે કે, સમયાનુસારે તેના મૂઢ જીવોનુ પણ હિત થઇ શકે.

૫ ઉપકારી મહાત્માઓ ગમે તેવો પ્રયાસ લઇ, પરમ પવિત્ર સર્વજ્ઞ પ્રણીત ધર્મને પ્રકાશમા લાવવા માટે વિવિધ ધર્મ વિષયો સંબંધી સારા સારા લેખો લખી, શ્રોતા વર્ગનું યા સામાન્ય રીતે સમસ્ત જૈન કોમનું ધ્યાન ખેંચે છે પરંતુ જ્યા સુધી આપણા લોકો બેપરવા રાખી સ્વપરનું ખરૂં હિત કેમ થઇ શકે તે જાણવા, જરૂર જેટલો પણ પ્રયાસ લઇ, તેમને વાચે કે સાભળે પણ નહિ, કદાચ્ વાચે સાભળે તો તત્સંબંધી જોઇએ તેવો વિચાર કરે નહિ, અને કદાચ્ તેમ કરી શકયા તોપણ જયા સુધી તદ્દરત્ આચરણ કરે નહિ ત્યા સુધી સ્વ—પરનું શ્રેય કેમ થઇ શકે? અમેરિકા જેવા પ્રદેશોમા એક જાતિ અનુભવવાળા મિત્રના મુખથી સાભળ્યા મુજબ ખેડુતલોકો પણ ન્યુસપેપરો [વતમાન પત્રો] બહુ આતુરતાથી વાચવા તત્પર રહે છે, અને અહી તો આપણા પ્રત્યક્ષ અનુભવથી જાણી શકીએ છીએ કે જૈન સમુદાયનો મોટો ભાગતો સ્વહિત સાધવા પણ બે પરવા યા આળસુ રહે છે. અહાહા! આવી અતિ અહિતકારી બેપરવા ત્યજીને આપણા મુમુક્ષુઓ [સાધુઓ અને સાધ્વીઓ] તથા શ્રાવકો અને શ્રાવિકાઓ, સમય વિચારી સ્વ સ્વ હિત સાધવા ઉત્કંઠિત રહે તો આશા છે કે, અવશ્ય વહેલો મોડો પણ આપણામા કાંઇ સુધારો થઈ શકે ખરો. ખરૂં સત્ય જો સમજાય તો મનુષ્યના અલ્પ આયુષ્યમા આત્મ સાધન કરી લેવું, તે ઉકરડામાથી રત્ન કાઢી લેવા જેવું છે. કાળછવાળાને તે કડવું સડેલું છે, અને આળસુદાસને તો તે મહા દોહેલું છે. પોતાની અનાદિની ભૂલો યથાર્થ જાણવા સમ્યગ્ જ્ઞાનની જરૂર છે, સમ્યગ્ જ્ઞાનના પ્રકાશે કરી—વિવેકવડે ક્ષ

ષિક અને અશુચીમય આ જડ દેહપરની મમતા ત્યજી, સ્વ-
કર્તવ્ય કરવા લગાર પણ પાછી પાની કરવી યોગ્ય નથી, એમ
વિચારીને કે, देहे दुःख महा फल અર્થાત્ સમજીને સમતા
પૂર્વક ધર્મ કરણી કરતા દેહમા કાઇક થતુ દુ ખ સહેવુ મહા
ફળનાયી છે. શાથી જે સમ્યગ્ જ્ઞાન અને સમ્યગ્ ક્રિયાના
બળે મ સાર સમુદ્ર તરવો સુલભ થઇ જાય છે, તેમજ તેજ જ્ઞાન
અને ક્રિયાના વિરહે ચઉગતિ સ સારમા અનેકશ ભ્રમણજ કરવુ
પડે છે. માટે પ્રથમ તો સમ્યગ્ વસ્તુ તત્વ જાણવાની, અને તેમ
કરી વિવેકવડે તદ્દત આચરણ કરવાની ખાસ જરૂર છે. તે બે
મા એકની પણ ઉપેક્ષા કરવી દુ ખદાયી છે, તો બન્નેમા બેપ
રવા ધારનાર સુશલામ બુદ્ધિનુ તો કહેવુજ શુ ? જેમ મ ત્રનો
જ્ઞાની મ ત્રનો સમ્યગ્ પ્રયોગ કરી વિષધરના પણ વિષને કાઢી
શકે છે, તેમજ વિવેકી જનો સમ્યગ્ જ્ઞાન અને ક્રિયાના બળે
કરી કર્મ વિષધરનુ પણ વિષ દૂર કરી શકે છે. પરતુ એકલા
જ્ઞાન કે, એકલી ક્રિયા માનવી તે થઈ શકનાનુ નહિ. માટે પ્ર
થમ સન્માર્ગનુ બરાબર ભાન કરી, સ્વ શત્રુભૂત પ્રમાદને
પરિ હરી, પૂર્ણ પ્રેમથી મોક્ષાર્થે ઉભયનુ સેવન કરવા ભૂલવુ
નહિ, એમ સમજીને કે " महाजनो येन गतः स पन्था "
શિષ્ટ—સુવિહિત પુરૂષોએ જે માર્ગ આદર્યો છે, તેજ માર્ગ ક-
લ્યાણકારી છે.

૬ આપણામાનો મોટો ભાગ એટલો તો જડતાગ્રસ્ત છે
કે, તેમની જડતા દૂર કરવા યુગના યુગ વહી જતા પાર
આવવો મુશ્કેલ છે. પરન્તુ જો નાના ઉછરતા બાળકોને કે

યુવકોને ધર્મ શિક્ષણ આપવાનુ હાલ તુરત સારા પાયાપર શરૂ કરવામા આવે તો, તેનુ ઘણુ સારૂ પરિણામ આવવાની વકી રહે છે. જો માબાપોએ પોતે ઉત્તમ શિક્ષણ લીધુ હોય તો, તેઓ પોતાની ઉછરતી પ્રજાને પણ સારી ધર્મનિષ્ટ બનાવી શકે, અન્યથા નહિ. આજ કાલના માબાપો એક સમયે જ્યારે પોતે પુત્ર પુત્રીની અવસ્થામા હતા, ત્યારે તેઓને સુશિક્ષણ મળેલુ નહિ, તેથી તેઓ ઉત્તમ શિક્ષણ યા ધર્મ શિક્ષણ તેમના બાળકોને આપવાને વિજયી ન નીવડયા. તેમજ જો હાલની બાળ સતતિ [પ્રજા] ને સારૂ—સગીન શિક્ષણ આપવામા નહિ આવે તો તેઓ પણ એકદેશીય [એકલક્ષીય] શિક્ષણ મેળવવાથી સસારની અસારતા, વૈરાગ્ય, ગાભીર્ય, પ્રૌઢતા આદિથી વિમુખ રહી સહન શીલતા, ખામોશ આદિ ઉચ્ચ ગુણો જે વ્યવહારમાં આવશ્યક છે, તે પ્રાપ્ત કરી શકવાના નહિ. માટે જો અત્યારથીજ સમયાનુકુળ શિક્ષણ માબાપો વા ગુરૂ જનો તરફથી તે તે બાળકોની રૂચિ અનુકુળ સાદી—સરલ ભાષામા આપવામા આવે તો પ્રાય તેઓ સદ્ગુણી—ધર્મનિષ્ઠ માબાપો નીવડી પોતાની ભાવી પ્રજા પ્રતિ પોતાની પવિત્ર ફરજો અદા કરવાને ચુકવાના નહિ. બાળકોની અતિ કોમળ અને ફલદ્રુપ હૃદય ભૂમિમા જો સમયોચિત સારા શીક્ષણના બીજો રોપવામા આવે, અને પછી પ્રતિદિન કાળજી પૂર્વક સુક્ત વચન જળનુ સિંચન કરવામાં આવે તો તેઓમાથી એવા તો ધર્મના રૂણગા ફુટે કે, તેઓમાનો પ્રત્યેક સાક્ષાત્ કલ્પવૃક્ષની બરાબરી કરી શકે દરેક જૈનને આગણે આમ ઉભા કલ્પવૃક્ષો કેવા શોભે વારૂ ?

૭ આવા અનિ માર્ગીક સમયે પણ શ્રીમતોથી માઠી ગરીબ લોકોપર કેટલાક નકામા ઉડાઉ ખર્ચ કરવામા આવે છે, તેપર શ્રી સઘ કે જ્ઞાતિના આનેવાનોએ ખાસ અકુશ મુકવા ની આવશ્યકતા છે આવો ઉડાઉ ખર્ચ કરવા કોઇએ આગ્રહ કરવો ન જોઇએ મુનિરાજોએ પણ આવા નકામા ખર્ચને બદલે જનોનુ શ્રેય થાય, તેવો સુલભ રસ્તો તેઓને હેતુ—યુક્તિથી બતાવવો જોઇએ દષ્ટાત તરીકે સાત ક્ષેત્રામાથી બીજાના ક્ષેત્ર મા વિશેષે વિવેક પૂર્વક વાપરવા ઉપદેશ દેવો જોઇએ. જો એક મતથી શાસનની શોભા વધે એવા પગલા દરેક સ્થળે ભરવા મા આવે તો જરૂર થોડા વખતમાજ એક સારો અગત્યનો ફેરફાર થઈ શકે પરતુ યાદ રાખવુ જોઇએ કે, આ સર્વ, (વિવે કની મોટી ખામી દૂર કરવાથીજ, સિદ્ધ થઈ શકે અન્યથા તો તે આકાશ પુષ્પવત્ અસભવિતજ સમજવુ અરે ! લાભ તો હાને પણ સમ્યક્ નહિ વિચારનારા ખરા વણિકોજ ન કહેવાય, તો સાચા જૈન, વીર સર્વજ્ઞ પુત્રો તો કહેવાયજ શાના ? એક સ્વચ્છ.પણે આલવારૂપ અવિવેકજ દૂર કરી શકાય, અને પરમ પવિત્ર પરમાત્માના આગમ અનુસારે નિ શકપણે પૂર્ણ શ્રદ્ધા અને પ્રેમથી વર્તવામા આવે તો, આખા જૈન શાસનમા નિત્ય દીવાળી થઈ રહે અહો ! આવો શુભ સમય આવેલો આપ ણે સાક્ષાત્ ક્યારે જોઇ શકશુ ? આપણે થોડુ બોલી વધારે સારુ કરતા ક્યારે શીખીશુ ? આપણામા ઘુસી રહેલી મલી ન વૃત્તિઓનો ક્યારે અત આવશે ? તેમજ પ્રસન્ન ચિત્તથી આપણી ફરજો સમજી અદા કરવા આપણે ક્યારે ભાગ્યશાળી થઈશુ ? એક બીજા તરફ મીઠી નજરથી જોઇ ગુણ ગ્રહણ

કરતા કયારે શીખીશુ ? અને તેના કાયમના શુભ અભ્યાસથી દોષ દ્રષ્ટિને સમૂળગી કયારે દૂર કરી શકીશુ ?

૮ આપણા શ્રાવક લોકોમા અવસાન વખતે ધર્માદા કહેવાની રીતિ ચાલે છે, તે મુજબ ધર્માદા કર્યા બાદ તરતજ તે દ્રવ્યની જોઇએ તેવી યોગ્ય વ્યવસ્થા કરી લેવી જોઇએ તે નહિ કરતા ઘણા લોકો તો ધર્માદાના દેણામાજ ડુબેલા દીસે છે, તેમજ તેના લોકોના સબધથી બીજાઓને પણ છાટા ઉડે છે, માટે તેના ધર્માદા બાબતનો તરત ખુલાસો કરી, તેનો લાભો ખેપ ન પહોચે તેવો દરેક સ્થળે બદોબસ્ત થવાની ખાસ જરૂર છે. આ વાત ખાસ લક્ષમા લેવા યોગ્ય છે. સ્વ—પરને ડુબતા અટકાવી, ધર્માદા દ્રવ્યનો દ્રવ્યો કરી, સારો ઉપયોગ કરવો, એ સ્વ—પરને તારવાનો રસ્તો હોવાથી, અવશ્ય આદરણીય છે. માટે સુખના અર્થી જીવોએ આ બાબતમા પ્રમાદ કરવો યોગ્ય નથી.

૯ દિન પ્રતિદિન સમય કઠિન આવતો જાય છે. જેમાં શ્રી સઘને આધારભૂત મુખ્યપણે શ્રી જીન આગમ, અને જીન પ્રતિમા છે. તે બન્નેનો સર્વે આશાતના ત્યજી વિશેષ વિનય કરવો ઘટે છે. શાસ્ત્રોનો જીર્ણ થઇ, વિચ્છેદ ન થાય તે ખાસ લક્ષમા રાખવુ ઉપયુકત છે. તેમજ જીર્ણ ચૈત્યોનો પણ ઉદ્ધાર કરવા પ્રતિ વિશેષ લક્ષ રાખવુ યોગ્ય છે. મૂર્ખ લોકો લાભાલાભ નહિ વિચારતા કેવળ યશ, નામ, કીર્તિ માટે મરે છે, પણ જીર્ણોદ્ધારથી ઓછુ નામ કે કીર્તિ નથી જીર્ણોદ્ધારથી તો નામ અમર થવા [illegible]

સ્વચ્છંદપણું ત્યજી શાસ્ત્ર નીતિથી અક્ષય લાભ લેવા યત્ન કરવો યોગ્ય છે. ઉડાઉ ખર્ચો, જેવા કે નાત વરા, વિગેરે કરવાને બદલે આવા બારીક સમયે સીદાતા સાધર્મી ભાઈઓને સહાય દઈ, ઉદ્ધારવામાં અથાગ લાભ સમાયેલો છે. તો સુમતિની સલાહ લઈ, સ્વચ્છંદપણું ત્યજી, સ્વ—પરને હિત થાય તેવો માર્ગ સેવવો એજ શાસનના ઉદયનો ખરો રસ્તો છે.

૧૦ આજ કાલ વિવેકની ખામીથી માબાપો બહુધા ખોટા વહેમોથી ભરેલા તથા બાધક રીત રીવાજોને વળગી રહેલા દીસે છે, તેમને સુધારવાનું કામ ઘણું કઠિન છે. પરંતુ જો નવી થતી પ્રજા—જૈન બાળકોને તથા યુવક વર્ગને સારૂ ધર્મ શિક્ષણ—નીતિ, ન્યાય, સત્ય, પ્રમાણિકતા સંબંધી સારી તાલીમ આપવામાં આવે તો, થોડી મહેનતે સારો સુધારો અલ્પ સમયમાંજ થવા સંભવ છે, માટે દરેક સ્થળે વિચરતા સાધુ—મુનિરાજો તેમજ સારા કેળવાએલા વિદ્વાન શ્રાવકો આ સંબંધી પોતાની ખાસ ફરજ વિચારી, જોઈએ તેવો સારો પ્રયત્ન કરે તો જરૂર કાંઈ પણ સારો સુધારો થયા વિના રહે નહિ જો કે વર્તમાન કાળે કેટલાક જૈન યુવકો લેખો લખી ઉચ્ચ આશયથી જૈનોની આધુનિક સ્થીતિ સુધારના કંઇક પ્રયાસ કરતા દીસે છે, અને તેમ કરતાં તેમનો પ્રયત્ન સર્વથા નિષ્ફળ થતો હોય, એમ કહી શકાય તેમ નથી. તોપણ એટલું તો કહી શકાય તેમ છે કે, આજ કાલ વિદ્વાન મુનિરાજો કે શ્રાવકો, મોટી ઉમ્મરના જૈન ભાઈઓ અને બહેનોને લેખો લખી યા વ્યાખ્યાનો આપી બોધ કરવા જેટલો શ્રમ લે છે, તેઓજ શ્રમ જો સંપૂર્ણ ખંતથી કોમળ વયના જૈન બાળકોના

કોમળ મગજમા પવિત્ર જૈન તત્વોનું રહસ્ય બહુજ સરલ—સાદી ભાષામા સમજાવવા, તેમના દિલમા બરાબર ઉતરે, હૃદયંગમ થાય તેમ અસરકારક પ્રબોધવા, સમય ઉચિત વિચારે તો આજ કાલ કોશના કોશ ભરી ઉપદેશ જળ જેમની હૃદય ભૂમિમા ઉતરવું મુશ્કેલ છે, તેવા અશિક્ષિત યાવત્ શુષ્ક પ્રાય જનોને સિંચવામાં આવતાં છતા દીર્ઘ સમય વ્યતીત થયે પણ જે સારો લાભ મળી શકતો નથી, તે કરતા ઘણો અને ઉત્તમ લાભ અલ્પ સમયમા બાળ વયના કુમળા છોડવાને વિવેક જળ સિંચવાથી અવશ્ય મળવા મોટી આશા બંધાય છે. આજ કાલના યુવાનો તથા વૃદ્ધોને રસ્તે આવવા જાગ્રત કરવાનો એક સારો માર્ગ એ દીસે છે કે, આજ કાલ જૈનોમા બહોળો ફેલાવો પામેલા જૈન ધર્મ પ્રકાશ, આત્માનંદ પ્રકાશ, કોન્ફરન્સ હેરાલ્ડ તથા આનંદ જેવા માસિક ચોપાનીયા તથા જૈન પત્ર જેવા સપ્તાહિક પત્રોમા જે જે આપણા પવિત્ર ધર્મ વ્યવહારને લગતા ઉત્તમ લેખો લખાઇ બહાર પડે, તે તે સર્વે લેખો સભા સમક્ષ કોઈ વિદ્વાન મુનિ કે શ્રાવક પાસે વંચાવવા. વ્યાખ્યાન વંચાતુ હોય તો વ્યાખ્યાન વાચનાર વિદ્વાન મુનિજને પણ તે વિષયને લગતુ સારૂ અસરકારક વિવેચન કરી શ્રોતા જનોનુ સન્માર્ગ પ્રતિ લક્ષ ખેંચવુ. સમયાનુસારે આજ કાલના શ્રોતા વર્ગને આમ સારો લાભ થવા સંભવ છે. આ વાતનો મને પ્રત્યક્ષ અનુભવ થયેલો છે, અને તેવો અનુભવ કરવાનો પ્રસંગવશાત્ વિદ્વાન મુનિવરો કે શ્રાવક જનો ધારશે તો બહુ સારો લાભ મેળવી શકશે, એવી આશા બંધાય છે.

૭૨ આજ કાલ બહુધા શ્રાવક લોકોની સામાજિક સ્થિતિ

કાંઇક વધારે બારીક હોવાથી તેમને સમયોચિત સહાય આપવાનુ પણ ઉમદા દીલના શ્રીમંત શ્રાવક જનોનુ અવશ્ય કર્તવ્ય છે આમ સમયોચિત સહાય કરવાથી પૂર્વ પુન્ય યોગે પ્રાપ્ત થયેલી લક્ષ્મીના સાર્થક્ય સાથે પરલોકાર્થે મહા મોટા સુકૃતનો સંચય થાય છે. જેથી અંતે દેવ, મનુષ્ય સબંધી ઉત્તમ ભોગો—સાધનો—પામી તેઓ અક્ષય સુખ વરે છે આપણા શ્રીમંત શ્રાવકો વિવેક વડે વિચારી આવા બારીક વખતે સુવર્ણ કે રૂપાપર લાગી રહેલી મૂર્છા ઓછી કરી શ્રી સર્વજ્ઞ પ્રભુએ બતાવેલા ઉત્તમ ક્ષેત્રમા શુભ પરિણામ પૂર્વક એડ કરવા ધારે તો અવશ્ય તેને બદલે બે ચાર કે સો ગણુ જ નહિ, કિન્તુ અનંત ગણુ ફળ ઉપાર્જન કરે. તેમજ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવને યથાર્થ નિહાળી સમય અનુકુળપણેજ વર્તનાથી શ્રી જીનાજ્ઞા આરાધક પણ થઇ શકે એમ સમજી સજ્જનોએ આવો અતિ શુભ અને શાસનને હિતકર માર્ગ સેવવા—આરાધવા—ભૂલવુ ઉપયુક્ત નથી કેમકે જ્ઞાની પુરૂષો કહેછે કે " લક્ષ્મી જળ તરંગ જેવી ચપળ છે, યૌવન પતંગના રંગની માફક ૩—૪ દિવસમા ઉડી જવાનુ છે, અને આયુષ્ય શરદના વાદળાના જેવુ અસ્થિર છે, તો હે ભવ્યો ! અંતે અનર્થ કલેશાદિ મૂલક દ્રવ્ય વિષે શામાટે મુઝાઇ મરો છો ? જો તમારૂ શ્રેય ઇચ્છતા હો તો, પરમ ઉત્કૃષ્ટ એવા સર્વજ્ઞ ભાષિત દાનાદિ ઉત્તમ ધર્મને સેવી, દશ દષ્ટાંતે દોહિલા માનવ ભવને સાર્થક કરી લેવા ચુકશો નહિ. " ધર્મ કાર્યમા વિલંબ—પ્રતિબંધ —પ્રમાદ કરવો યોગ્ય નથી, કેમકે કહ્યુ છે કે—श्रेयांसि बहु विघ्ना-

નિ માટે જે કાંઈ શુભ આત્મ કલ્યાણાર્થે કરવુ હોય, તે શીઘ્ર—સત્વર કરી લ્યો. કાલ કરવુ ધાર્યુ હોય તે આજજ કરો. કેમકે કાલને કાળનો ભય છે. જો કોઇ ભાગ્ય યોગે આવો શુભ અધ્યવસાય થયો તો તેને સાર્થક કરવા એક ક્ષણ પણ પ્રમાદ કરવો યોગ્ય નથી, કેમકે કાળની ગતિ ગહન છે. તે છાયા મિષે તમારૂં છળ જોતો ફરે છે, માટે તેનો વિશ્વાસ કરવો યોગ્ય નથી. આ પ્રસ્તુત સમયોચિત સુચનાનો અનાદર નહિ કરતાં તે દ્વારા બને તેટલો લાભ લેવા ચુકવુ નહિ. સુજ્ઞેષુ કિં બહુના ?

૧૨ અહો ! આજ કાલ શ્રીમત શ્રાવક લોકો પણ કેના મુગ્ધ બની ગયા છે કે, સર્વજ્ઞ ભાષિત શાસ્ત્રાનુસારે જોતા પોતાને પ્રાપ્ત થયેલી લક્ષ્મી પૂર્વે કરેલા સુકૃત્યો—સુપાત્ર દાનાદિનાજ યોગે મળેલી છે, તેમજ ઉદાર દીલથી અત્યારે પણ તે પ્રાપ્ત થયેલી લક્ષ્મીનો વિવેકવડે વ્યય કરવાથીજ તેનુ સાર્થક્ય તથા ભવાંતરમા મહા લાભ થાય તેમ છે, છતા મુગ્ધ માતબર લોકો કેવળ મોહ નિશામા મશગુલ રહી, પોતાના સ્વચ્છંદી મન સુજબ વર્તતા જાય છે, તે કોઇ રીતે પ્રશસા પાત્ર ગણી શકાય તેમ નથી કેમકે શાસ્ત્રકારનુ તો એવુ જ ફરમાન છે કે—"आणा जुत्तो धम्मो" શ્રી સર્વજ્ઞ પ્રભુની આજ્ઞા સુજબ કરેલુ ધર્મ કૃત્ય સ્વ—પરને હિતકર થઇ શકે છે, પરંતુ કેવળ આપ મતિવાળુ નહિ. દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, અને ભાવને બરાબર લક્ષમા લહી ઉચિત માર્ગ સેવન કરવા કહેવા શ્રી અરિહંત મહારાજની નીતિ છે. માટે ઉચ્ચ પદના અભિલાષી સજ્જનોએ સર્વજ્ઞ પરમાત્માએ પરમ કરૂણાવડે બનાવેલી આવી અનુપમ

નીતિને અનુસરીનેજ ચાલવાની તથા અપ્રિય સ્વચ્છંદી, આપ-ખુદી આચરણ ત્યજવાની ખાસ આવશ્યકતા છે જયારે ત્યારે પણ સ્વચ્છંદપણું ત્યજી જીન આજ્ઞા મુજબ વર્ત્યા વિના છુટકો [મોક્ષ] નથી, તો અત્યારે છતી સામગ્રીએ પ્રમાદ કરવો એ કોઈ રીતે આત્માને હિતકર નથીજ.

૨૩ અહો ! આજકાલ જીવો પોતપોતાની ફરજો પ્રથમ તો ભાગ્યેજ સમજે છે, અને સમજી પ્રમાદ પરિહરી કોઈક વિરલ નરરત્નોજ સન્માર્ગે દોરાય છે અર્દ્ધદગ્ધોને તો સમજાવવા સાક્ષાત્ બ્રહ્મા કે બૃહસ્પતિ પણ અસમર્થ છે, તો પછી આપણે તો તેને શી રીતે સમજાવી શકીયેજ ? સ્વલ્પમાં કહીએ તો, જીવ જેવો ખાલી હાથે આવ્યો છે, તેવો પાછો ખાલી હાથેજ જવાનો છે અરે ! પોતે પણ પ્રત્યક્ષ અનુભવથી તેમ જાણી, જોઇ શકે છે છતા પણ આવી દુર્લભ સામગ્રી સફળ કરવા કંઈ પણ જોઇતુ કરી શકતો નથી, એજ મહા આશ્ચર્ય સૂચક વાર્તા છે. ખોટા માની લીધેલા સ્વાર્થની ખાતર તો ભારે મોટો ભગીરથ પ્રયત્ન કરે છે તે વખતે તો પ્રાણવત્ પ્રિય દ્રવ્યને પણ પાણીની પેઠે વાપરે છે, જરૂર પડે તો ગમે તેવાની ખુશામત પણ કરે છે, યાવત્ દાસત્વ પણ સ્વીકારે છે, પરંતુ પોતાનો સાચો સ્વાર્થ સાધવાના સમયે તો ગળીઆ બળદ જેવો નિ સત્વ-કાયર—પુરૂષાર્થહીન બની જાય છે, આ શુ ઓછુ લજ્જાસ્પદ છે ? પરતુ ખેર ! સમ્યગ્ જ્ઞાન વિવેકની ખામીથી માણસ માત્ર ભૂલે છે, વા વિવેક દ્રષ્ટિ વિનાનો માણસ પણ પશુ સમાન ગણાય છે. તો હજી પણ કઇક વિવેક આણી આ દશ દ્રષ્ટાતે દોહિલો મનુષ્ય ભવ વિગેરે વિશિષ્ટ સામગ્રી સફળ કરવા ચાહે

તો હવે ત્વરાએ સાવધાન થઈ પ્રમાદ શત્રુને પરવશ નહિ થતાં પોતાનુ છુ વીર્ય—તન, મન અને ધનના સદુપયોગથી સ્ફુરા વવા ભારે પ્રયત્ન કરવાની ખાસ જરૂર છે. જન્મ, જરા અને મૃત્યુ, આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિ, સ યોગ અને વિયોગ, સ બ ધી અન ત દુ ખથી સર્વથા રહિત શાશ્વત સુખ સ પાદન કરવા ઈચ્છતા ભવ્ય જીવે પોતે વિચારવુ ઉપયુક્ત છે કે કોઇ પણ ભાગે અગત્યતુ કાર્ય કોઇએ પણ કદાપિ કઇ પણ સ્વાર્થ ભોગ આપ્યા વિના સાધ્યુ છે ? તેનો નકાર વાચકજ ઉત્તર આપવો પડશે. ઠીક ત્યારે મોક્ષ સ બ ધી અન ત સુખ આપણે એમના એમ કઇ પણ તન મન કે ધનનો ભોગ આપ્યા વિના શુ સહજ સાધી શકશુ ? ના ના, કદાપિ પણ નહિ. ત્યારે મારા પ્રિય બાવનો ! આજ કાલ ચાલી રહેલી અ ધાધુ ધી [પોતાને જેમ ફાવે તેમ વર્તનારૂપ] એમના એમ કયા સુધી ચલાવે જઈશુ ? મુનિજનો મોજમા આવે તેવો ઉપદેશ દે અને ગૃહ- સ્થો (શ્રાવકો) તે મહાત્માઓનુ મન રીઝવવા ઓચ્છવ, મ- હોચ્છવ કરી એકાદ સારી જમણવારરૂપ કલસ ચડાવી પોતાના જન્મનો કે પૈસાનો લ્હાવો લીધો માને, આ કેવુ ભારે આશ્ચ- ર્ય ! છતાં આપણે તેવા ભાગ્યશાળી મહાત્માઓ તથા શ્રાવક વગેરેને શાંતિથીજ કહીશુ કે, ભાઇઓ ! જ્યારે આપણા ઘણા જૈની ભાઇઓ, બહેનો કે કુટુ બી જનોની ઘણીજ બારીક સ્થીતિ આવી ગઇ છે, તેમને ખાના પીનાના પણ ફાફા છે, ભુખના માર્યા બાપડા ધર્મ સાધન પણ કરી શકતા નથી, ત્યારે આપણે શુ આપણા સાધર્મીઓનુ દુ ખ દીલમા ધારવુ, અને તમ કરી યથાશક્તિ ઉચિત કરવુ—કરાવવુ યોગ્ય નથી ?

અત્યારે અવશ્ય જૈન માત્રે સ્વસ્વ કર્તવ્ય સમજી
દુ:ખીને દાદ દેવી ઘટે છે. એ આપ જાણતા હશો, છતા
પરભવ યોગ્ય સબળ સાધન સાધી લેવા પરમ પવિત્ર પરમાત્મ
પ્રણીત પ્રવચનને ઉત્કૃષ્ટ ભાવે અનુસરવા કેમ વિલંબ થતો હશે,
એ સમજવુ બહુ કઠિન થઇ પડે છે તેથી આપ અમને સમજા
વવા તથા તદ્દનત્ ઉચિત વિવેકથી વર્તી સંતોષ પમાડવા જેટલુ
બને તેટલુ કરવા નહિ ભુલશો તો આપનો મોટો ઉપકાર
અત્યંત ખુશીથી માનશુ. અરે ! સમયને માન આપી ચાલવુ
એ સાધુ જનોનુ ખાસ કર્તવ્ય છે પરંતુ આગલી આટલી
નમ્રતાથી વિનવતા છતા કેવળ માનપાનની લખલૂટમા પડી
જઇ મુગ્ધ મૃગલા સમાન આજ કાલના પ્રાય વવા [વિવેક]
વિનાના શ્રાવકોને જેમ મોજમા આવે તેમ વર્તતા અને મોહ
જાળમા પડી ખુવાર થઇ જૈતા અટકાવશો નહિ તો ખરેખર
આપ નિન્દાપાત્ર થયા વિના રહેશો નહિ. શુ આપનામા
વિશ્વાસ મૂકી આશ્રય લેવા આવેલા અને આવતા મુગ્ધ જૈની
ભાઇઓ અને બહેનોને, સર્વજ્ઞ પુત્રનુ મોટુ બીરૂદ ધરાવી
આપ, આપણા પરમ પૂજ્ય પિતા તીર્થંકર મહારાજના પવિત્ર
આગમને આધારે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, ભાવ અને કાળને યથાર્થ લક્ષમા
રાખી, સર્વદા ઉચિત સત્ પ્રવૃતિ કરવા—કરાવવા રૂપ ઉત્તમ
નીતિનુ આલંબન લહી, યોગ્ય ઇન્સાફ નહિ આપગો ? અહો !
પૂર્વે જ્યારે ન્યાયાસનપર બીરાજેલા ગમે તેવા કુશળ લૌકિક
ન્યાયાધિશ કરતા બહુજ ઉંચા પ્રકારનો—સંતોષ કારક—ઉભય
લોક સુખદાયી—કર્મ શત્રુને ત્રાસ કરીને સમ્યગ્ જ્ઞાન, દર્શન

અને ચારિત્રાદિ અનેક સદ્ગુણોને પુષ્ટિકર—ન્યાય શ્રી સર્વજ્ઞ મહારાજ પાસેથી મેળવવા ભવ્ય લોકો સર્વદા ભાગ્યશાળી બનતા, ત્યારે આજ કાલ તેજ સર્વજ્ઞ પ્રભુના સ્યાદ્વાદ મુદ્રા મુદ્રિત શાસનમા વર્તતા યાવત્ સર્વજ્ઞ બિરૂદ ધરતા, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક વા પન્યાસ વિગેરે પદ્વીને ધરતા, મુનિ વર્ગ પાસેથી ઉત્તમ પ્રકારના નિષ્પક્ષપાત ઈન્સાફની ભવ્ય ચકોરો શુ આશા ન રાખે ? અલબત્ત રાખેજ. છતા જ્યારે તેમને પરમ પવિત્ર અર્હંન્નીતિ મુજબ જોઈએ તેવો સંતોષકારક ન્યાય ન મળે, ત્યારે તેઓ નિરાધાર હોવાથી કોની પાસે જઈને પોકાર કરે ? એ સર્વ વાત નીવામા લઇ, જેમ ભવ્ય ચકોરોનુ દીલ પ્રસન્ન થાય, અને પરમ પવિત્ર શાસનની ઉન્નતિ થાય, તેમ આપ સાહેબો સાપ્રત સમયોચિત સત્પથે, આપના આશ્રયે આવેલા કે આવતા મુગ્ધ મૃગ જેવા શ્રાવક વર્ગને પળાવી, અનેક ભવ્ય સત્વોના દ્રવ્ય અને ભાવ પ્રાણ બચાવી, ગોપ, માહન, નિર્યામક વિગેરે આપના બિરૂદને સાર્થક કરશો, તોજ અત્યારે પવિત્ર જૈન શાસનની લાજ રહે તેમ છે. શાસનની લાજ વધારવી, તે આપના હસ્તમાં છે. માનપાનની લખલુટ મૂકી દઇ, કેવળ પારમાર્થિક બુદ્ધિથી શુદ્ધ વીતરાગ માર્ગ સ્વય સેવી—બીજા આશ્રિત જનોને પણ સેવવા ફરજ પાડવાથીજ લાજ વધી શકે એમ છે. પરંતુ જેમ ચાલે તેમ ચાલવા દઇએ, જેમ ભાવી હશે તેમ થશે, વિગેરે સત્ય માર્ગ સેવન કરના જતા નિંનકર વિચારોથી તો પ્રાય આપણી આવી શોચવા યોગ્ય દશા થઇ આવી છે. આવી પ્રત્યક્ષ દેખાતી આપણી અવદશા ટળે, અને શુભ દશા જાગે, તેવો ભગીરથ પ્રયત્ન સેવવાની ખાસ જરૂર છતા જ્યારે

આપણે કેવળ પ્રમાદ વશ વર્તી, કિંચિત્ માત્ર પણ ગાઢપુરુષાર્થ ઉદ્યમ કરશું નહિ તો, કહો સાહેબો ! આપણી શુભ દશા શી રીતે જાગશે ? એક થોડા પણ કાટ કાઢતા કષ્ટ સહેવું પડે છે, તો આ તો દીર્ઘ સમયનો મહા પ્રમાદ યોગ વળેલો જબ્બરે કાટ કે દાટ દૂર કરવો, એ વાતો કરવા માત્રથી શું બને ? એમ એ કાંઈ છોકરાની રમત જેવું સહેજમાં બને તેવું નથી જ્યારે લોક સંજ્ઞા તજી લોકોત્તર શૈલી ધારી, રાજ હંસની પેરે ઉત્તમ નીતિવડે સતત શુભાશયથી ભગીરથ પ્રયત્ન સેવવામા આવશે, ત્યારેજ આપણા શુભોદયની સંભાવના થઇ શકશે આપણો શુભોદય સાધવા, જે જે શુભ સાધનોની જરૂર છે, તે તે શુભ સાધનોનું સ્વરૂપ સદ્ગુરૂ દ્વારા સમજી, વિચારી, નિર્ધારી પૂર્ણ પ્રીતિ તથા પ્રતીતિ પૂર્વક ઉત્તમ ઉલ્લસિત ભાવે તેમનું સતત સેવન કરવા વિવેકી ચકોરોએ ચુકવું જોઇએ નહિ છેવટ સર્વે પમા શાણા સજ્જનોના હિત ખાતર યાવત્ સ્વ પરના અભ્યુદય દ્વારા સર્વજ્ઞ શાસનની ઉન્નતિ વધારવા ખાતર નીચે ટાંકેલી શુભ સાધન શ્રેણીનું સ્વરૂપ સદ્ગુરૂ પાસે સવિનય સમજી, તેનો બરાબર નિર્ણય કરી, તદ્વત્ વર્તવા યથાશક્તિ ઉદ્યમ કરવા હંસ સદૃશ વિવેકી સજ્જનોએ ચુકવું નહિ

૧ ' સંપ ત્યાં જંપ ' અને ' કુસંપનું મો કાળું ' જાણી કુસંપ કાપવા અને સુસંપ સ્થાપવા અનુકુળ સામગ્રી સજવા ભગીરથ પ્રયત્ન સેવવો, સુસંપ વિના સ્વ—પરનું શ્રેય સહેલાઇથી સધાય નહિ, તેમજ શ્રી સર્વજ્ઞ શાસનની શોભા વધે નહિ, માટે પ્રથમ કર્તવ્ય આજ છે

૨ સીજાતા—દુઃખી સ્થીતિમાં આવી ગએલા સાધર્મી

ભાઈઓ અને બહેનોનો બનતી ત્વરાથી તન મન અને ધનનો બનતો ભોગ આપી બનતો ઉદ્ધાર કરવો, એમ સમજીને કે, તેમના હિતમા તત્વથી આપણુ હિત સમાયેલુ જ છે. પરોપકાર કરવો એ પુરૂષાર્થનુ પ્રબળ અગ છે, ધર્મ, ધર્મીના આધારે રહે છે. ધર્મીનો નાશ થયે સતે ધર્મ નિરાધાર હોઇ કયા રહેશે ? એમ સમ્યગ્ વિચારી ધર્મના અર્થી જનોએ ધર્મી જનોનુ યત્નથી સરક્ષણ કરવુ ઉચિત છે, અન્યથા ધર્મના લોપનો પ્રસગ આવે છે, સાધર્મીરૂપ શુભ ક્ષેત્રમા સ્વ દ્રવ્ય વિવેકથી વાવનાર અનત લાભ મેળવી શકે છે, એમ સમજી સજ્જનોએ આવી ઉત્તમ તક ચુકવી નહિ.

૩ ઉત્તમ પ્રકારના વ્યવહાર સબધી તેમજ ધર્મ સબધી સારૂ શિક્ષણ સાધર્મીઓને આપવુ, એ સુશિક્ષિત સજ્જનોની ખાસ ફરજ છે. તન મન કે વચન દ્વારા સ્વાર્થ ભોગ આપ્યા વિના કદાપિ પરમાર્થ સધાતો નથી, એમ સમજી સજ્જનો યથા સભવ સ્વ સાધર્મી ભાઇઓને સહાય આપવા ઉદ્યમ શીલ રહે છે. ધનવત ધનથી તો બુદ્ધિવત બુદ્ધિ બળથી એમ યથા શક્તિ સહાય સ્વ સાધર્મી જનોને આપનાર સજ્જન અનત ગુણો લાભ ઉપાર્જન કરે છે.

૪ આપણામાના કેટલાક સ્વધર્મી ભાઇઓ દેવ દ્રવ્ય, જ્ઞાન દ્રવ્ય, કે સાધારણ દ્રવ્ય સબધી જોખમથી અજાણ્યા હોવાથી ઘણી વખત ધર્માદાના દેવામા ડુબતા હોય છે, જેમના દોષના છાટા બીજા સ્વ સાધર્મીઓને પણ લાગે છે, માટે તેવા મુગ્ધ જનોને યુક્તિથી સમજાવી જરૂર જણાય તો, ઉચિત દ્રવ્ય સહાય આપી જેમ તેઓ ઉક્ત ઋણમાથી છુટવા પામે, તેમ

ભાન અનુક્રમે ધારી તે બાપડા અજ્ઞ જનોને ઉદ્ધારના સજ્જનોની ખાસ ફરજ છે.

૫ બાળ વયથીજ જૈન બાળકો અને બાળિકાઓને યોગ્ય શિક્ષણ આપવાની માતપિતાદિ વડીલોની પહેલી ફરજ છે. અનુભવથી સિદ્ધ થાય છે કે, જો જૈન બાળોને પ્રથમથીજ ખીલતી બુદ્ધિમા બોજારૂપ ન થાય તેવુ યોગ્ય નીતિનુ સારૂં શિક્ષણ અપાય તો, આગળ ઉપર તેજ બાળકો ઉત્તમ માબાપાદિ નીવડી સ્વપરનો બનતો સુધારો કરવા ચુકે નહિ, માટે તે તરફ ખાસ લક્ષ ખેચવુ યોગ્ય છે.

૬ બાળ વયને વિષે યોગ્ય નીતિનુ શિક્ષણ લેવા કમનસીબ રહેલા આપણા જૈન યુવકોને સ્વધર્મ તત્વો સમ્યગ્ સમજાવવા માટે પણ સારી સગવડ શીઘ્ર કરી આપવાની ખાસ જરૂર છે ખીલેલી બુદ્ધિવાળા યુવકોને જો ન્યાય યુકિત વડે પવિત્ર ધર્મ તત્વો સમજાવવામા આવે તો, તેઓ શીઘ્ર સમજી તેમનો સહેલાઇથી આદર—સ્વીકાર કરી લે છે. બુદ્ધિહીનો તેમ કરી શકતા નથી તેમ સમજી શાસનની ઉન્નતિની ખાતર જૈન યુવકોને તત્વ શિક્ષણ આપવા યોગ્ય ગોઠવણ કરવાની જરૂર છે આવા અશિક્ષિત યા કુશિક્ષિત યુવકોને સંગીન લાભ આપવા વિવેકી સજ્જનોએ વિચારવાની ખાસ જરૂર છે

૭ બાળ અને યૌવન વયને વિષે ધર્મ શિક્ષણ મેળવવા કમનસીબ રહેલા આધેડ યા વૃદ્ધ ભાઇઓ તથા બેનોને ધર્મતત્વ (રહસ્ય) સમજાવવા પ્રતિબંધ રહિત ગ્રામાનુગ્રામ વિચરતા મહાશયો સાધુઓ યા સાધ્વીઓ, પોતે શાસ્ત્ર અભ્યાસ

કરી, શાસ્ત્રાજ્ઞા મુજબ શુદ્ધ સયમના ખપી થઈ, સ્વ આશ્રિત શ્રાવકો યા શ્રાવિકાઓને ધર્મ રહસ્યની બરાબર સમજ પડે તેવી સાદી સરલ ભાષામા ઉપદેશ આપવો શરૂ કરે, તેમજ બીજી કેટલીક જરૂર વિનાની બાબતોમા યા વિકથાદિમા પોતાનો અમૂલ્ય વખત નહિ ગાળતા, તેનો પારમાર્થિક હેતુએ સદુપયોગ કરે, તેમને જૈનોના પવિત્ર આચાર —વિચારની સમજ પાડે, તેમના માઠા રીત રીવાજોના અવગુણો સમજાવે, ભક્ષ્યાભક્ષ્ય, કૃત્યાકૃત્ય સબધી ખુલાસો કરી બતાવે, ધર્મ ક્રિયાના હેતુઓ સમજાવી જેમ તેઓ નિયાણા રહિત નિર્મળ ચિત્તથી કરાતી ધર્મ કરણીનુ રહસ્ય પામી, પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞા મુજબ ધર્મનુ સમ્યગ્ આરાધન કરી, સદ્ગતિના ભોકતા થાય તેમ વર્તના ખપ કરે તો સહજ સારો સુધારો થવા પામે. એક સરખી રહેણી અને કહેણીએ વર્તતા મુનીરાજો ભવ્ય પ્રાણીઓનુ તનથી જેટલુ હિત કરી શકે, તેથી સોમા ભાગનુ પણ લુખી કહેણી માત્રથી કરી શકાય નહિ. એમ કહ્યુ પણ છે કે, “ જન મન રજન ધર્મનુ, મૂલ ન એક બદામ ” લોક રજન કરવા માટેજ વેષ ધારવો, તે તો કેવળ કષ્ટરૂપજ છે. સત સુસાધુ જનોના સદ્વર્તન માત્રથી કઈક હળવા કર્મી જીવોને હિત થઈ શકે છે. જેને માટે અગત્યનુ છે કે, “ કહેવા કરતા કરી બતાવવુ ભલુ. ” મોક્ષાર્થી—મુમુક્ષુઓ, સદ્વર્તનવાળા શુદ્ધાશય સત, સુસાધુ જનોનુ બહુ માન પૂર્વક સેવન કરે છે. ઇષ્ટ ફળની સિદ્ધિ માટે કલ્પ વૃક્ષ, કામ ગવી, સુરમણિ કે મગળ કળશ જેવા ઉકત મહાત્માઓનો સદ્ભાવથી આશ્રય લે છે, અનેક મોક્ષ સુખાર્થી સજ્જનોના આશ્રય સ્થાનરૂપ

માન અનુકંપા માગી તે આપણા અજ્ઞ જનોને ઉદ્ધારના સજ્જ નોની ખાસ ફરજ છે.

૫ બાળ વયથીજ જૈન બાળકો અને બાળિકાઓને, યો ગ્ય શિક્ષણ આપવાની માતપિતાદિ વડીલોની પહેલી ફરજ છે, અનુભવથી સિદ્ધ થાય છે કે, જો જૈન બાળોને પ્રથમથીજ ખી લતી બુદ્ધિમા બોજારૂપ ન થાય તેવુ યોગ્ય નીતિનુ સારું શિક્ષણ અપાય તો, આગળ ઉપર તેજ બાળકો ઉત્તમ આચા રાદિ નીવડી સ્વપરનો બનતો સુધારો કરતા ચુકે નહિ, માટે તે તરફ ખાસ લક્ષ ખેચવુ યોગ્ય છે

૬ બાળ વયને વિષે યોગ્ય નીતિનુ શિક્ષણ લેવા કમ નસીબ રહેલા આપણા જૈન યુવકોને સ્વધર્મ તત્વો સમ્યગ્ સમજાવવા માટે પણ સારી સગવડ શીઘ્ર કરી આપવાની ખાસ જરૂર છે ખીલેલી બુદ્ધિવાળા યુવકોને જો ન્યાય યુક્તિ વડે પવિત્ર ધર્મ તત્વો સમજાવવામા આવે તો, તેઓ શીઘ્ર સમજી તેમનો સહેલાઈથી આદર—સ્વીકાર કરી લે છે. બુદ્ધિ હીનો તેમ કરી શકતા નથી તેમ સમજી શાસનની ઉન્નતિની ખાતર જૈન યુવકોને તત્વ શિક્ષણ આપવા યોગ્ય ગોઠવણ કરવાની જરૂર છે આવા અશિક્ષિત યા કુશિક્ષિત યુવકોને સંગીન લાભ આપવા વિવેકી સજ્જનોએ વિચારવાની ખાસ જરૂર છે

૭ બાળ અને યૌવન વયને વિષે ધર્મ શિક્ષણ મેળવવા કમનસીબ રહેલા આધેડ યા વૃદ્ધ ભાઈઓ તથા બેનોને ધ ર્મતત્વ (રહસ્ય) સમજાવવા પ્રતિબંધ રહિત ગામાનુગામ વિચરતા મહાશયો સાધુઓ યા સાધ્વીઓ, પોતે શાસ્ત્ર અભ્યાસી

છે. ગના આપણે સ્વચ્છંદ વર્તનથી સર્વસ્વ ગુમાવી ખાલી હા થેજ જના જેવુ કરીએ છીએ, એ બહુ શોચનીય છે આપણી નિર્મળ બુદ્ધિનો તેમજ જે જે આપણને શુભ સામગ્રી સંપ્રાપ્ત હોય, તેનો જેમ સદુપયોગ થઇ શકે તેમ કરી લેવા તત્પર રહેવુ જોઇએ. કેમકે કાળનો કાઇ ભરોસો નથી. “ કાલને કાળનો ભય છે ” એ કહેવત વિસરી જવી જોઇતી નથી. જેમ આપણને તત્વજ્ઞાન પ્રકટે તેમ શ્રી સદ્‌ગુરૂ દ્વારા શાસ્ત્ર શ્રવણ કરવા યાવત્ તેનુ બરાબર મનન કરી યથા શક્તિ સ્વ કર્તવ્ય સમજી તદ્‌નત્ વર્તવા પ્રયત્ન કરવો જોઇએ. જ્ઞાની પુરૂષોના સદ્‌વિચારો અને સદાચારો જોતા આપણે કેટલુ બધુ શોચવુ જોઇએ, છેવટ શુભ કાર્યમા યથા શક્તિ યત્ન કરી, સ્વજન્મ સફળ કરવો જોઇએ, અન્યથા સસાર ચક્રમા પુન પુન ફરી મહા ખરાબી થશે. સ્વાધીનપણે વખતનુ મૂલ્ય સમજી તેનો સદુપયોગ કરાશે તો, આગળ પરાધિનતા વેઠવી પડશે નહિ. જ્યા સુધી આયુષ્યનો સબધ છે, ત્યા સુધીજ જો વિચારી સન્માર્ગે પડી ગયા, તો તો સુખી થવાના, નહિ તો દુખનાજ દહાડા નિત્ય કાઢવાના સમજવા. સુજ્ઞેષુ કિં બહુના ? ક્ષણે ક્ષણે આયુષ્ય ઓછુ થતુ જાય છે, ગઇ પળ પાછી આવવાની નથીજ, એમ સમજી આગળથી ચેતી લેશે, તે સ્વહિત સાધી શકશે, બીજા અવિવેકી ઉપેક્ષાવતને તો દુખ પાત્રજ થવુ પડશે.

૧૧ આપણા જૈનોમા મિથ્યાત્વિ લોકોના ગાઢા પરિચયથી તેમજ સમ્યગ્ જ્ઞાનના વિરહથી કેટલાક માઠા રીત રીવાજો એવા તો જડ ઘાલીને પ્રવેશ્યા છે કે, તેમને માટે અમૂલ્ય વખત-

આપ સાધુ જનોને કેવી ઉમદા રહેણી અને કહેણી રાખી રહે-વાની અગત્ય છે, તે સહેજ સમજી શકાય તેવુ છે

૮ કેળવણી—વ્યાવહારિક અને ધાર્મિક બને પ્રકારની સંગીન કેળવણી આપવાની આવશ્યકતા છે. પ્રથમની—પ્રાથમીક કેળવણીના કિરણોથી તત્વ જીજ્ઞાસા પ્રગટે છે, તેને યોગ્ય પોષણ મળતા ખરી કેળવણી ખીલવા પામે છે, જે પરિણામે સ્વ—પરહિત સાધી શકે છે, માટે ઉદાર સખાવતો કરી આ બાબુ આજ કાર્ય અવશ્ય દીપાવવુ યોગ્ય છે. તેમા જેટલી ઉપેક્ષા તેટલુ જ સ્વપરને વધારે નુકશાન છે.

૯ ઉડાઉ ખર્ચો—[આડંબરો] નકામી બાબતોમા થતા અટકાવી તે દ્રવ્યમાનો કેટલોક ઉપયોગ સંગીન કેળવણી, જીર્ણોદ્ધાર (સીદાતા ક્ષેત્રને સંગીન સહાય આપવામા) કરવામા આવશે, તો આશા છે કે, થોડે ઘણે વખતે પણ આપણી સ્થીતિ સુધરવા પામશે માટે ઉચિત છે કે, પોતપોતાની પેદાશના પ્રમાણમા પ્રતિ વર્ષ આવા ધર્મ કાર્યે સુધારવા અમુક ફાળો આપી, સ્વ જૈન નામ સાર્થક કરવુ કિં બહુના ?

૧૦ વખતનુ મુલ્ય આપણા લોકમા જોઇએ તેવુ સમજાયુ નથી તેથી જોકે ' ક્ષણ લાખેણો જાય, ' ' ગોયમ મકર પ્રમાદ ' વિગેરે વૃદ્ધ વાક્યો આપણે સાંભળીએ કે કહીએ છીએ, તોપણ તેના કોઇમા ભાગે પણ વર્તતા નથી વિકથા તથા વિરોધાદિમા નકામો વખત ગુમાવીએ, પરંતુ શ્રેષ્ઠ શાસ્ત્ર અભ્યાસ કરવામા કે સુસંપકર સારી સલાહ આપવારૂપ પરોપકાર વૃત્તિમા આપણા વખતનો સદુપયોગ કરીએ નહિ, એ ખરેખર શોચનીય છે. મનુષ્ય ભવ વિગરે સામગ્રી મળવી, બહુ દુર્લભ

છે ઝના આપણે સ્વચ્છંદ વર્તનથી સર્વસ્વ ગુમાવી ખાલી હાં થેજ જના જેવુ કરીએ છીએ, એ બહુ શોચનીય છે આપણી નિર્મળ બુદ્ધિનો તેમજ જે જે આપણને શુભ સામગ્રી સંપ્રાપ્ત હોય, તેનો જેમ સદુપયોગ થઇ શકે તેમ કરી લેવા તત્પર રહેવુ જોઇએ. કેમકે કાળનો કાઇ ભરોસો નથી. " કાલને કાળનો ભય છે " એ કહેવત વિસરી જવી જોઇતી નથી. જેમ આપણને તત્વજ્ઞાન પ્રકટે તેમ શ્રી સદ્ગુરૂ દ્વારા શાસ્ત્ર શ્રવણ કરવા યાવત્ તેનુ બરાબર મનન કરી યથા શકિત સ્વ કર્તવ્ય સમજી તદનત્ વર્તવા પ્રયત્ન કરવો જોઇએ. જ્ઞાની પુરૂષોના સદ્વિચારો અને સદાચારો જોતા આપણે કેટલુ બધુ શોચવુ જોઇએ, છેવટ શુભ કાર્યમા યથા શકિત યત્ન કરી, સ્વજન્મ સફળ કરવો જોઇએ. અન્યથા સસાર ચક્રમા પુન પુન ફરી મહા ખરાબી થશે. સ્વાધીનપણે વખતનુ મૂલ્ય સમજી તેનો સદુપયોગ કરાશે તો, આગળ પરાધિનતા વેઠવી પડશે નહિ. જયા સુધી આયુષ્યનો સબધ છે, ત્યા સુધીજ જો વિચારી સન્માર્ગે પડી ગયા, તો તો સુખી થવાના, નહિ તો દુખનાજ દહાડા નિત્ય કાઢવાના સમજવા. સુજ્ઞેષુ કિ બહુના ? ક્ષણે ક્ષણે આયુષ્ય ઓછુ થતુ જાય છે, ગઇ પળ પાછી આવવાની નથીજ, એમ સમજી આગળથી ચેતી લેશે, તે સ્વહિત સાધી શકશે, બીજા અવિવેકી ઉપેક્ષાનતને તો દુખ પાત્રજ થવુ પડશે.

૧૨ આપણા જૈનોમા મિથ્યાત્વિ લોકોના ગાઢા પરિચયથી તેમજ સમ્યગ્ જ્ઞાનના વિરહથી કેટલાક માઠા રીત રીવાજો એવા તો જડ ઘાલીને પ્રવેશ્યા છે કે, તેમને માટે અમૂલ્ય વખત-

નો ભોગ આપી શરીરથી પ્રયત્ન કરનારા છતાં તે નિર્મૂળ થઈ શકતા નથી તો પણ તેમને નિર્મૂળ કરવા દૃઢ સતત પ્રયત્નની જરૂર છે જેમ જેમ તે તે હાનિકારક રીતરીવાજો સબંધી ઉત્તમ પ્રકારની વ્યાવહારીક તેમજ ધાર્મિક કેળવણી દ્વારા આ પણ જૈનો વિશેષ વાકેફ થતા જશે, તેમ તેમ તેઓ પોતાનાજ લાભની ખાતર તેમને ત્યજતા જશે. આ સબંધમા સુશીલ સાધુ અને સાધ્વી સમૂહે સારી સહાય આપવાની જરૂર છે. મુગ્ધ જૈનોને આવી બાબતો ખાસ કરીને સમજાવવી ને ત્યજાવવી એ તેમનુ ખાસ કર્તવ્ય છે કેમકે આ બાબતો ધર્મ માર્ગમા જ્યાં ત્યા આડી આવે છે—બાધક ભૂત થાય છે. તે દૂર થયે ધર્મ માર્ગ તેમને સીધો થાય છે અને કરવામા આવતો ધર્મ ઉપદેશ સર્વ સફળ થાય છે. નિસ્પૃહી અને વિવેકી મુમુક્ષુ વર્ગને આ સબંધમા વિશેષ કહેવાની જરૂર પડશે નહિ.

૧૨ આજ કાલ આપણા જૈન વર્ગમા વિદ્યા-કેળવણીની મોટી ખામી હોવાથી પોતાના કે પરના શ્રેય માટે જોઇતા શુભ વિચારો કરવાની શક્તિ ઘણીજ મંદ દીસે છે, આથીજ કરીને તેઓ કવચિત્ બાલિક સમયે બહુ બહુ મુઝાય છે. આનો સરલ ઉપાય એ છે કે, જે જે હિત વચનો સાંભળવામા કે વાચવામા આવે, તેનુ યોગ્ય ચિન્તવન કરવાની ટેવ પાડવી, અને સ્વચ્છંદ પણુ ત્યજી જ્ઞાની પુરૂષોના વચન અનુસારે વર્તવા સ્વ પરૂષાર્થ સ્ફુરાવવો. એમ કરતા કરતા પરિણામે બહુ સારો લાભ થવા સંભવ છે. આપણા સર્વ જૈનોના અભ્યુદય માટે જે કાઇ સક્ષેપથી કહ્યુ છે, તેનુ સાફલ્ય થવા પામો ! તથાસ્તુ ! ! !

सार शिक्षा संग्रह.

૧ " સજ્જન મુખ અમૃત લવે,
દુર્જન વિષની ખાણ "
૨ " નારી ચિત્ત દેખના, વિકાર વેદના,
જીન ચ દ દેખના શાતિ પાવના "
૩ " જનની જણજે ભક્ત કા, કા દાતા કાં શૂર,
નહિં તો રહેજે વાઝણી, મત ગુમાવે નૂર. "
૪ " જ્ઞાન વિના વ્યવહારકો, કહા બનાવત નાચ,
રત્ન કહો કો કાચકો, અ ત કાચ સો કાચ "
૫ " રવિ દૂજે તીજે નયન, અ તર ભાવી પ્રકાશ,
કરોધ ધ સબ પરિહરી, એક વિવેક અભ્યાસ. "
૬ " ક્ષમાસાર ચ દન રસે, સિ ચો ચિત્ત પવિત્ત,
દયા વેલ મ ડપ તળે, રહો લહો સુખ મિત્ત. "
૭ " मौन सर्वार्थ साधन " સબસે બડી ચુપ.
૮ " बालादपि हित ग्राह्यं. " એક બાળકથી પ-
ણ હીત વચન ગ્રહવુ
૯ " જન મન ર જન ધર્મકો, મૂલ ન એક બદામ. "
૧૦ " દુઃખમે સબકો પ્રભુ ભજે, સુખમે ભજે
ન કોય, જો સુખમે પ્રભુકુ ભજે,

નો બો ! આવી ભગીરથ પ્રયત્ન સેવતા છતા તે નિર્મૂળ થઈ શકતા નથી તો પણ તેમને નિર્મૂળ કરવા દૃઢ સતત પ્રયત્નની જરૂર છે. જેમ જેમ તે તે હાનિકારક રીત રીવાજો સબધી ઉત્તમ પ્રકારની વ્યાવહારીક તેમજ ધાર્મિક કેળવણી દ્વારા આપણા જૈનો વિશેષ વાકેફ થતા જશે, તેમ તેમ તેઓ પોતાનાજ લાભની ખાતર તેમને ત્યજતા જશે. આ સબધમા સુશીળ સાધુ અને સાધ્વી સમૂહે સારી સહાય આપવાની જરૂર છે. મુગ્ધ જૈનોને આવી બાબતો ખાસ કરીને સમજાવવી ને ત્યજાવવી એ તેમનુ ખાસ કર્તવ્ય છે કેમકે આ બાબતો ધર્મ માર્ગમા જ્યા ત્યા આડી આવે છે—બાધક ભૂત થાય છે. તે દૂર થયે ધર્મ માર્ગે તેમને સીધો થાય છે અને કરવામા આવતો ધર્મ ઉપદેશ સર્વ સફળ થાય છે. નિસ્પૃહી અને વિવેકી મુમુક્ષુ વર્ગને આ સબધમા વિશેષ કહેવાની જરૂર પડશે નહિ.

૧૨ આજ કાલ આપણા જૈન વર્ગમા વિદ્યા-કેળવણીની મોટી ખામી હોવાથી પોતાના કે પરના શ્રેય માટે જોઇતા શુભ વિચારો કરવાની શકિત ઘણીજ મદ દીસે છે. આથીજ કરીને તેઓ કવચિત્ આનિષ્ટ સમયે બહુ બહુ મુઝાય છે આનો સરલ ઉપાય એ છે કે, જે જે હિત વચનો સાભળવામા કે વાચવામાં આવે, તેનુ યોગ્ય ચિન્તવન કરવાની ટેવ પાડવી, અને સ્વચ્છદ પણુ ત્યજી જ્ઞાની પુરૂષોના વચન અનુસારે વર્તવા સ્વ પુરૂષાર્થ સ્ફુરાવવો. એમ કરતા કરતા પરિણામે બહુ સારો લાભ થવા સભવ છે આપણા સર્વ જૈનોના અભ્યુદય માટે જે કાઇ સક્ષેપથી કહ્યુ છે, તેનુ સાફલ્ય થવા પામો ! તથાસ્તુ ! ! !

सार शिक्षा संग्रह.

१ " સજ્જન મુખ અમૃત લવે,
દુર્જન વિષની ખાણ. "
૨ " નારી ચિત્ત દેખના, વિકાર વેદના,
જીન દ ચ દ દેખનાં શાંતિ પાવના. "
૩ " જનની જણજે ભક્ત કા, કા દાતા કાં શૂર,
નહિ તો રહેજે વાઝણી, મત ગુમાવે નૂર. "
૪ " જ્ઞાન વિના વ્યવહારકો, કહા બનાવત નાચ,
રત્ન કહો કો કાચકો, અ ત કાચ ગો કાચ. "
૫ " રવિ દૂજો તીજો નયન, અ ંતર ભાવી પ્રકાશ,
કરોધ ધ સબ પરિહરી, એક વિવેક અભ્યાસ. "
૬ " ક્ષમાસાગ ચ દન રસે, સિ ચો ચિત્ત પવિત્ત,
દયા વેલ મ ડપ તળે, રહો લહો સુખ મિત્ત. "
૭ " मौन सर्वार्थ साधनं " સબસે બડી ચુપ.
૮ " बालादपि हितं ग्राह्यं. " એક બાળકથી પણુ હીત વચન ગ્રહવુ
૯ " જન મન ર જનધર્મકા, મૂલ ન એક બદામ "
૧૦ " દુ.ખમે સબમે પ્રભુ ભજે, સુખમે ભજે
ન કોય, જે સુખમે પ્રભુકુ ભજે,

તો દુ:ખ કહાંથી હોય. "

૧૧ " ઉત્તમ જનોની પ્રાકૃતિ પણ પ્રકૃતિ-વિકૃતિ ન થાય. " યતઃ " न प्राणान्ते प्रकृति विकृति, जायते चोत्तमानाम्. "

૧૨ " સંવેગ રંગ તરંગ ઝીલે,
માર્ગ શુદ્ધ કહે બુધા,
તેહની સેવા કીજીયે,
જેમ પીજીએ સમતા સુધા. "

૧૩ " હીણા નગીના જે સંગ ન ત્યજે,
તેહનો ગુણ નવિ રહે,
જ્યું જલધિ જળમાં ભળ્યું,
ગંગા નીર લુણપણું લહે. "

૧૪ " બુરા બુરા સબ કહે,
બુરા ન દીસે કોય,
જો ઘટ શોધું આપણો,
તો મુજસે બુરા ન કોય "

૧૫ " ખાડો ખોદે, સો પડે "

૧૬ " કોઇની પણ નિંદા કરતા ના, નિંદા કરો તો આપણીજ કરજો. "

૧૭ " સર્વ કોઇનું ભલુંજ ઇચ્છો, કદાપિ કોઇ-

નુ પણ બુરૂ ઇચ્છતા ના. "

૧૮ " અવગુણપર જે ગુણ કરે,
 તે વિરલા જગ જોય. "

૧૯ " કોઇને માર્મિક, કટુ, કે બિભત્સ ભાષણ કરો નહિ. "

૨૦ " કોઇ કામ સહસા કરતા ના. "

૨૧ " દગો કોઇનો સગો નહિ. "

૨૨ " ક્રોધી તથા કટુભાષીને ચંડાલ સમાન લેખો."

૨૩ " ધર્મે જય અને પાપે ક્ષય. "

૨૪ " પર દ્રવ્ય હરણ સમાન એકે પાપ નથી. "

૨૫ " શીલ ભૂષણ જેવુ બીજુ એકે ભૂષણ નથી. "

૨૬ " સંતોષ સમાન સુખ નથી. "

૨૭ " વસુ વિના નર પશુ. "

૨૮ " ન્યાય, નીતિ, સત્ય, પ્રમાણિકપણું એ પ્રાણીના ઉદયના હેતુ છે. "

૨૯ " દીર્ઘ દ્રષ્ટિ (દીર્ઘ દર્શીત્વ—અગમચેતીપણુ) આવતાં દુઃખોને રોકવાનું સાધન છે. "

૩૦ " કુશીલતા એ પ્રગટ દુઃખનુ, અને સુશીલતા એ સુખનુ મૂળ છે. "

૩૧ " વિવેક વિકલ પ્રાણી પશુની ગણત્રીમા ગણાય છે. "

૩૨ " લોભનો કાઇ થોભ નથી. "

૩૩ " ઇચ્છા આકાશની માફક અનત છે. "

૩૪ " તૃષ્ણા જેવી એકે મોટી વ્યાધિ નથી "

૩૫ " રાત્રિ ભોજનમા મહા પાપ છે. "

૩૬ " રાગ દ્વેષનો ક્ષય કરી શુદ્ધ થવુ, એ સર્વ તીર્થકરોનો સનાતન ઉપદેશ છે. તેઓ પોતે વિશુદ્ધ થઇ, બીજાઓને વિશુદ્ધ થવા કહે છે. "

૩૭ " પડિત શત્રુ ભલો, પણ મૂર્ખ મિત્ર સારો નહિ " यत—

पंडितोऽपिवरं शत्रु, न मूर्खो हितकारकः

૩૮ " મૂરખ સાથે ગોઠડી, પગ પગ હોય ક્લેશ. "

૩૯ " નારી નરકનુ બારણું "

૪૦ " કર્મને શરમ નથી "

૪૧ " સપ ત્યા જંપ, કુસપનુ મોં કાળુ. "

૪૨ " કથની કથે સબ કોય,
રહેણી અતિ દુર્લભ હોય "

૪૩ " કથની સાકર સમ મીઠી,

રહેણી અતિ લાગે અનીઠી. "

૪૪ " જબ રહેણીકા ઘર પાવે,
તબ કથની ગીણતી આવે "

૪૫ " લઘુતાસે પ્રભુતા અરૂ, પ્રભુતામે પ્રભુ દૂર."

૪૬ " પરકી આશા સદા નિરાશા."

૪૭ " કાચા ઘડા કાચકી શીશી,
લાગત ઠણુકા ભાગે,
સડણુ પડણુ વિધ્વસ ધરમ જસ,
તસથી નિપુણુ નિરાગે.
ઓ ઘટ વિણુસત વાર ન લાગે."

૪૮ " મદ છક છાક ઘેલ તજ વીરલા,
ગુરૂ કીરપા કોઉ જાગે;
તન ધન નેહ નિવારી ચિદાનંદ,
ચલીએ તાકે સાગે. ઓ ઘટ."

૪૯ " કબહિક કાજી કબહિક પાજી,
કબહિક હુઓ અપ ભ્રાજી;
કબહિક જગમે કીર્તિ ગાજી,
સબ પુદ્ગલકી બાજી આપ સ્વભાવમે રે
અવધુ સદા મગનમે રહેના."

૫૦ " શુદ્ધ ઉપયોગ ને સમતા ધારી,

૩૧ " વિવેક વિકલ પ્રાણી પશુની ગણત્રીમા ગણાય છે. "
૩૨ " લોભનો કાંઇ થોભ નથી. "
૩૩ " ઇચ્છા આકાશની માફક અનંત છે. "
૩૪ " તૃષ્ણા જેવી એકે મોટી વ્યાધિ નથી. "
૩૫ " રાત્રિ ભોજનમા મહા પાપ છે. "
૩૬ " રાગ દ્વેષનો ક્ષય કરી શુદ્ધ થવુ, એ સર્વે તીર્થંકરોનો સનાતન ઉપદેશ છે. તેઓ પોતે વિશુદ્ધ થઇ, બીજાઓને વિશુદ્ધ થવા કહે છે. "
૩૭ " પડિત શત્રુ ભલો, પણ મૂર્ખ મિત્ર સારો નહિ. " યતઃ—

पंडितोऽपिवरं शत्रु, न मूर्खो हितकारकः

૩૮ " મૂરખ સાથે ગોઠડી, પગ પગ હોય કલેશ "
૩૯ " નારી નરકનુ બારણુ. "
૪૦ " કર્મને શરમ નથી "
૪૧ " સપ ત્યા જંપ, કુસપનુ મોં કાળું. "
૪૨ " કથની કથે સબ કોય,
રહેણી અતિ દુર્લભ હોય "
૪૩ " કથની સાકર સમ મીઠી,

રહેણી અતિ લાગે અનીઠી. "

૪૪ " જબ રહેણીકા ઘર પાવે,
તબ કથની ગીણતી આવે. "

૪૫ " લઘુતાસે પ્રભુતા અરૂ, પ્રભુતાસે પ્રભુ દૂર.

૪૬ " પરકી આશા સદા નિરાશા. "

૪૭ " કાચા ઘડા કાચકી શીશી,
લાગત ઠણકા ભાગે,
સડણ પડણ વિધ્વંસ ધરમ જસ,
તસથી નિપુણ નિરાગે.
એો ઘટ વિણસત વાર ન લાગે. "

૪૮ " મદ છક છાક પેલ તજ વીરલા,
ગુરૂ કીરપા કોઉ જાગે;
તન ધન નેહ નિવારી ચિદાનંદ,
ચલીએ તાકે સાગે. એો ઘટ. "

૪૯ " કબહિક કાજી કબહિક પાજી,
કબહિક હુએ અપ ભ્રાજી,
કબહિક જગમેં કીર્તિ ગાજી,
સબ પુદ્ગલકી બાજી આપ સ્વભાવમે રે
અવધુ સદા મગનમે રહેના. "

૫૦ " શુદ્ધ ઉપયોગ ને સમતા ધારી,

જ્ઞાન ધ્યાન મનોહારી;
કર્મ કલંક દૂર નિવારી,
જીવ વરે શિવ નારી. આપ. "

૫૧ " સમતાનાં ફળ મીઠાં છે. "

૫૨ " હાથે તે સાથે, દેશો તેવું પામશો, વાવશો
તેવું લણશો. "

૫૩ " ક્ષણ લાખેણો જાય, સાધી શકે તો સાધ. "

૫૪ " કાલને કાળનો ભય છે "

૫૫ " મરવું ડગલાં હેઠ. "

૫૬ " મરણ તણાં નિશાનાં મોટા, ગાજે છે માથે,
તમે ચાલોને પ્રીતમજી પ્યારા,
સિદ્ધાચલ જઈએ. "

૫૭ " જે કરવું તે વહેલા કીજે,
કાલે શી વાતો;
અણચિંતવ્યું આવી પડશે,
સબળાની લાતો. તમે ચાલોને. "

૫૮ " શીલ રહિત નર ફુટડા,
જેવાં આવળ ફુલ;
શીલ સુગંધે જે ભર્યા,
તે માણસ બહુ મૂલ "

૫૯ " મમતા રાંડ ભાંડકી જોઇ. "

૬૦ " સત સમાગમ સમાન કોઇ સુખ નથી. "

૬૧ " ચંડાળ બે પ્રકારના છે. ૧ જાતિ ચંડાળ, ૨ કર્મ ચંડાળ."

૬૨ " કાગડા જેવા પર છિદ્ર ગવેષી કર્મ ચંડાળ કહેવાય છે. "

૬૩ " સોબત તેવી અસર. "

૬૪ " સોબત કરો તો સત સુસાધુ જનોની કરો. "

૬૫ " મિથ્યાત્વ સમાન કોઇ રોગ નથી. "

૬૬ " સમકિતને ચિન્તામણી રત્નથી અધિક સમજો. "

૬૭ " જયણા, ધર્મની જનની (માતા) છે. "

૬૮ " સુજ્ઞ માણસ જયણા માતાની સદા સેવા કરે. "

૬૯ " સત્ય વચન વદવુ, એ મુખની શોભા છે. "

૭૦ " પર નિંદા સમાન એકે પાપ નથી. "

૭૧ " કર્મ કટક જીતે તે જીન, તેથી ત્રાસે તે છે હીન "

૭૨ " પંડિત તે જે નિરભિમાન. "

૭૩ " ઇચ્છા રોધન તપ મનોહાર. "

૭૪ " છતી શક્તિ ગોપે, તે ચોર "

૭૫ " અંતર લક્ષ રહિત તે અંધ,
જાનત નહિ મોક્ષ અરૂ બંધ "

૭૬ " જે નવિ સુણત સિદ્ધાંત વખાણ,
બધિર પુરૂષ જગમાં તે જાણ "

૭૭ " અવસર ઉચિત બોલી નવિ જાણે,
તાકુ જ્ઞાની મૂક વખાણે "

૭૮ " મોહ સમાન રિપુ નહિ કોઇ,
દેખો સહુ અંતરગત જોઇ "

૭૯ " ડરત પાપથી પંડિત સોઇ,
હિંસા કરત મૂઢ સો હોઇ. "

૮૦ " કલ્પવૃક્ષ સંજમ સુખકાર
અનુભવ ચિન્તામણિ વિચાર. "

૮૧ " કામ ગવીવર વિદ્યા જાણ,
ચિત્રાવેલી ભક્તિ ચિત્ત આણ "

૮૨ " નયન શોભા જીન બિંબ નિહાલો,
જીન પડિમા જીન સમ કરી ધાગે "

૮૩ " સત્ય વચન મુખ શોભા ભારી,
તજ તંબોલ સંત તે ધારી "

૮૪ " નિર્મલ નવ પદ ધ્યાન ધરીજે,

હૃદય શોભા ઇણ વિધ નિત કીજે "

૮૫ " સદ્ગુરૂ ચરણ રેણુ શીર ધરીએ,
ભાલ શોભા ઇણ વિધ ભવિ કરીએ.

૮૬ " અહિંસા પરમો ધર્મઃ—જીવ દયા સમાન
કોઇ ધર્મ નથી. "

૮૭ " મિષ્ટ વચન સહિત તે દાન,
ગર્વ રહિત તે જ્ઞાન પ્રમાન.
ક્ષમા સહિત તે શૌર્ય બખાન,
વિવેક સહિત વિત્ત તે જાણ. ॥ ૧ ॥ "
આ ચારે વાના અપૂર્વ ચિન્તામણિ સદશ
જેવા કોઇકજ ભાગ્યશાળીને સપજે છે

૮૮ " પર દ્રવ્ય, પર દારા અને ખળ પુરૂષનો
કદાપિ પણ સંગ કરો નહિ. "

૮૯ " ચાલણા જરૂર જાકુ, તાકુ કૈસા સોવણા. "

૯૦ " જાગ અવલોક નિજ, શુદ્ધતા સ્વરૂપકી,
શોભા નાહિ કહી જાત, ચિદાનંદ ભૂપકી. "

૯૧ " વિષય વાસના ત્યાગો ચેતન,
સાચે મારગ ચાલોરે. "

૯૨ " આતમ ધ્યાન સમાન જગતમે,
સાધન નહિ કોઉ આન "

૯૩ " ગાફીલ છીનભર નહિ રહો તુમ,
શીરપર ઘુમે તેરે કાળ અરિ. "
૯૪ " થોડાસા જીવન કાજ અરે નર,
કાહેકુ છળ પરપચ કરો. "
૯૫ " અવસર પાય ન ચૂક ચિદાનંદ,
સદ્‌ગુરૂ સુ દરસાયારે. "
૯૬ " સમ્યગ્ જ્ઞાન અને ક્રિયા એ મોક્ષ વૃક્ષનું
અવશ્ય બીજ છે. "
૯૭ " પરભવ જતા જીવને ધર્મનોજ આધાર છે. "
૯૮ " જેનું મન પવિત્ર છે, તેને પવિત્રજ સમજો "
૯૯ " મોહ સમાન એકે મદિરા નથી. "
૧૦૦ " વિષય સમાન કોઇ ચોર નથી. "
૧૦૧ " તૃષ્ણા સમાન કોઇ વિષવલ્લી નથી. "
૧૦૨ " મરણ સમાન કોઇ ભય નથી. "
૧૦૩ " રાગ સમાન કોઈ બધન નથી. "
૧૦૪ " સ્રી કટાક્ષથી પોતાનો બચાવ કરનાર
જેવો કોઇ શૂરો નથી "
૧૦૫ " સદુપદેશ સમાન કોઇ અમૃત નથી. "
૧૦૬ " સ્રી ચરિત્ર સમાન કાઇ ગહન નથી. "
૧૦૭ " સ્રીના ચરિત્રથી ન છેતરાય, તેના જેવો

કોઈ ચતુર નથી. "

૧૦૮ " અસંતોષ સમાન બીજું દારિદ્ર નથી, અને યાચના સમાન લઘુતા નથી. "

૧૦૯ " સંયમ સમાન જીવીત નથી. "

૧૧૦ " પ્રમાદ જેવી એકે જડતા નથી. "

૧૧૧ " ધન, યૌવન અને આયુ એ ત્રણે વાનાં કારમાં—(અસ્થિર) છે. "

૧૧૨ " સજ્જનો ચંદ્રના કીરણો જેવા શીતળ છે. "

૧૧૩ " પરવશતા સમાન દુઃખ નથી, અને સ્વતંત્રતા સમાન સુખ નથી. "

૧૧૪ " તત્વથી સ્વપર હિતકારીજ વચન સત્ય છે. "

૧૧૫ " પ્યારામાં પ્યારી ચીજ પ્રાણ છે. "

૧૧૬ " પાપથી નિવર્તાવે તેને ખરો મિત્ર જાણો. "

૧૧૭ " અવસરના દાન જેવુ બીજું દાન નથી. "

૧૧૮ " ગુપ્ત પાપ જેવું કોઇ શલ્ય નથી. "

૧૧૯ " જગત માત્રની સાથે મૈત્રી સમાન આનંદ નથી. "

૧૨૦ " અખંડ વ્રત પાળનાર જેવો કોઇ ભાગ્યશાળી નથી. "

૧૨૧ " વ્રત ખંડન કરી જીવનાર જેવો કોઈ કમનસીબ નથી "

૧૨૨ " સત્ય, પ્રીય અને વિનીત ભાષણ જેવું કોઇ વશીકરણ નથી. "

૧૨૩ " મધ્યસ્થતા જેવો કોઇ શ્રેષ્ટ માર્ગ નથી. "

૧૨૪ " દુર્જનનો નેહ કારમો [ખોટો-પત ગીયો] સમજો.

૧૨૫ " કલિકાળે પણ કુલીન સત્પુરૂષો મેરૂ જેવા ધીર હોય છે.

૧૨૬ " છતે પૈસે કૃપણતા શોચવા યોગ્ય છે "

૧૨૭ " અલ્પ ધને ઉદારતા વખાણવા યોગ્ય છે. "

૧૨૮ " શુભ કાર્યમા શક્તિમુજબ ઉદ્યમ કરવો."

यतः—यथाशक्ति यतनीय शुभे

૧૨૯ " વિવેક સમાન કોઇ મિત્ર નથી "

૧૩૦ " બહુ રત્ના વસુધરા "

૧૩૧ " ભર્યા સો છલકાય નહિ "

૧૩૨ " નિંદા કરે તે થાય નારકી "

૧૩૩ " પથ્ય આહાર સમાન કોઇ ઔષધ નથી. "

૧૩૪ " કર્મ સમાન કોઇ રોગ નથી. "

૧૩૫ " પંથ સમાન કોઇ જરા નથી "

૧૩૬ " અપમાન સમાન કોઇ દુઃખ નથી. "
૧૩૭ " ક્ષુધા સમાન કોઈ વેદના નથી. "
૧૩૮ " જ્ઞાન સમાન કોઇ ધન નથી, અને આ-
શા સમાન કોઇ બંધન નથી. "
૧૩૯ " મોહ સમાન કોઇ જાળ નથી. "
૧૪૦ " તૃષ્ણા સમાન કોઇ વ્યાધિ નથી. "
૧૪૧ " ચિન્તા ચિતા સમાન. "
૧૪૨ " ચિત્ત શુદ્ધિ માટે વ્યવહાર શુદ્ધિની ખાસ
જરૂર છે. "
૧૪૩ " શુદ્ધ વસ્ત્રપર જેવો રંગ ચડે, તેવો મલીન
વસ્ત્રપર ચડી શકે નહિ "
૧૪૪ " આનંદઘન પ્રભુ કાલી કંબલીયાં,
ચડત ન દુજે રંગ. "
૧૪૫ ઘડારી મઠારી આરીસા જેવી કરેલી ભીંત-
પર જેવુ ચિત્ર ખીલે તેવુ ખડબચડી અને
મેલી ભીંતપર તે ખીલી શકતુ નથી.
૧૪૬ ધર્મ રંગ આશ્રયે પણ તેમજ સમજવુ.
૧૪૭ મલીન ચિત્તમે ધર્મ રંગ ચડે નહિ.
૧૪૮ માટે અવશ્ય અંતર શુદ્ધિ કરવી.
૧૪૯ જેમ વિરેચન [રેચ] લીધા વિના અંતર

૧૨૧ " વ્રત ખંડન કરી જીવનાર જેવો કોઇ કમનસીબ નથી. "

૧૨૨ " સત્ય, પ્રીય અને વિનીત ભાષણ જેવું કોઇ વશીકરણ નથી. "

૧૨૩ " મધ્યસ્થતા જેવો કોઇ શ્રેષ્ટ માર્ગ નથી. "

૧૨૪ " દુર્જનનો નેહ કારમો [ખોટા–પત ગીયો] સમજે.

૧૨૫ " કલિકાળે પણ કુલીન સત્પુરૂષો મેરૂ જેવા ધીર હોય છે.

૧૨૬ " છતે પૈસે કૃપણુતા શોચવા યોગ્ય છે. "

૧૨૭ " અલ્પ ધને ઉદારતા વખાણવા યોગ્ય છે. "

૧૨૮ " શુભ કાર્યમા શક્તિ મુજબ ઉદ્યમ કરવો."

यतः—यथाशक्ति यतनीय शुभे.

૧૨૯ " વિવેક સમાન કોઇ મિત્ર નથી. "

૧૩૦ " બહુ રત્ના વસુધરા "

૧૩૧ " ભર્યા મો છલકાય નહિ. "

૧૩૨ " નિંદા કરે તે થાય નારકી "

૧૩૩ " પથ્ય આહાર સમાન કોઇ ઔષધ નથી. "

૧૩૪ " કર્મ સમાન કોઇ રોગ નથી. "

૧૩૫ " પથ સમાન કોઇ જરા નથી. "

૧૩૬ " અપમાન સમાન કોઇ દુઃખ નથી. "
૧૩૭ " ક્ષુધા સમાન કોઈ વેદના નથી. "
૧૮૮ " જ્ઞાન સમાન કોઇ ધન નથી, અને આ-
શા સમાન કોઇ બંધન નથી. "
૧૩૯ " મોહ સમાન કોઇ જાળ નથી. "
૧૪૦ " તૃષ્ણા સમાન કોઇ વ્યાધિ નથી. "
૧૪૧ " ચિન્તા ચિતા સમાન. "
૧૪૨ " ચિત્ત શુદ્ધિ માટે વ્યવહાર શુદ્ધિની ખાસ
જરૂર છે. "
૧૪૩ " શુદ્ધ વસ્ત્રપર જેવો રંગ ચડે, તેવો મલીન
વસ્ત્રપર ચડી શકે નહિ "
૧૪૪ " આનંદઘન પ્રભુ કાલી કંબલીયાં,
ચડત ન દુજે રંગ. "
૧૪૫ ઘડારી મઠારી આરીસા જેવી કરેલી ભીંત-
પર જેવુ ચિત્ર ખીલે તેવુ ખડબચડી અને
મેલી ભીંતપર તે ખીલી શકતુ નથી
૧૪૬ ધર્મ રંગ આશ્રયે પણ તેમજ સમજવુ
૧૪૭ મલીન ચિત્તને ધર્મ રંગ ચડે નહિ.
૧૪૮ માટે અવશ્ય અંતર શુદ્ધિ કરવી
૧૪૯ જેમ વિરેચન [રેચ] લીધા વિના અંતર

શુદ્ધિ થતી નથી, તેમ સમતાદિવડે કષાય મળ ટાળ્યા વિના મન શુદ્ધિ થવાની નથી.

૧૫૦ રાગ અને દ્વેષ મોહના પુત્ર, અને કષાયના ભાઇ થાય છે.

૧૫૧ રાગ કેસરી સમાન અને દ્વેષ ગજ [હાથી] સમાન ગણાય છે.

૧૫૨ રાગ દ્વેષ અને મોહનો ક્ષય કર્યા વિના કદાપિ કલ્યાણ નથી.

૧૫૩ મદ, ભય અને રોષ, અથવા વિષય, કષાય અને આશસા એ મહા ત્રિદોષ કહેવાય છે.

૧૫૪ રોગીને જેમ ઘી દુધ વિકાર કરે છે, તેમ અયોગ્યને જ્ઞાનાદિ પણ વિકાર કરે છે.

૧૫૫ માટે ધર્મને લાયક થવાની જરૂર છે.

૧૫૬ સર્વજ્ઞ કથિત ગુણોનુ સેવન કરવાથી જીવ ધર્મને લાયક થઇ શકે છે.

૧૫૭ ધર્મના અર્થી જીવે ક્ષુદ્રતા [પરાયા છિદ્ર જોવાની બુદ્ધિ] સર્વથા ત્યજવી.

૧૫૮ શરીરને માટે યોગ્ય સભાળ રાખવી.

૧૫૯ સૌમ્યતા—શીતળતા ધારવી. રૌદ્ર આકૃતિ તજવી.

૧૬૦ લોક પ્રિય થવાય તેમ સભાળથી ઉચિત મર્યાદા સાચવી રાખવા ચુકવુ નહિ. લોક વિરૂદ્ધ સર્વથા ત્યજવુ.

૧૬૧ જરા પણ ક્રૂરતા કરવી નહિ.

૧૬૨ પાપભીરૂ યા અપવાદભીરૂ થવુ, અર્થાત્ તેનાથી બ્હીતા રહેવુ.

૧૬૩ શઠપણું ત્યજવુ, છળ, પ્રપચ, દંભ, વિશ્વાસઘાતાદિ વર્જવુ.

૧૬૪ દાક્ષિણ્યતા આદરવી, ગુર્વાદિની આમન્યા લોપવી નહિ.

૧૬૫ લજ્જા રાખવી. માજા—ઉચિત મર્યાદા—સાચવવી.

૧૬૬ દયાલુત્વ—હ્રદયમાં કોમળતા—કુણાશ રાખવી, નિર્દય થવુ નહિ.

૧૬૭ મધ્યસ્થતા—નિષ્પક્ષપાતતા—ન્યાય બુદ્ધિથી તટસ્થતા રાખવી.

૧૬૮ ગુણરાગી થવુ—ગમે ત્યાંથી પણ ગુણ રત્ન ગ્રહવાનીજ કામના રાખવી.

૧૬૯ સત્ય [હિતમિતજ] ભાષણ કરવુ. શાસ્ત્ર અનુસારેજ બોલવું.

૧૭૦ સ્વપક્ષ [પોતાનુ કુટુંબ] પુષ્ટ [ધર્મે ચુસ્ત] થાય તેમ ઇચ્છવુ અને કરવુ

૧૭૧ દીર્ઘ દર્શી થવુ, વગર વિચાર્યુ સાહસ ન કરવુ, પરિણામ [Result] વિચારી કામ કરવુ.

૧૭૨ તત્વજ્ઞાન મેળવવા પુરતો પ્રયત્ન કરવો, અને વિજ્ઞાન મેળવવુ.

૧૭૩ વૃદ્ધ [શિષ્ટ] પુરૂષોને અનુસરીને ચાલવુ, સ્વચ્છંદપણુ આદરવુ નહિ

૧૭૪ વિનય કરવો—ગુણી જનો યા વડીલોની યોગ્યતા સાચવવી, સમયોચિત નમ્રતા—મૃદુતાદિ ઉચિત વિવેક સાચવવો હૃદયમા ગુણનુ બહુ માન કરવુ.

૧૭૫ કૃતજ્ઞતા આદરવી, કૃતઘ્ન કદાપિ થવુ નહિ

૧૭૬ પરોપકાર બુદ્ધિ—સ્વ શક્તિ અનુસારે પરદુ:ખ ભજન કરવા તત્પર થવુ. યત'—

" परोपकाराय सतां विभूतय' "

૧૭૭ લબ્ધ લક્ષ્યતા ધારવી. સુનિપુણતા ધરી ઉચિત કાર્ય પ્રવૃત્તિ કરવી

૧૭૮ આ આદિ શુભ ગુણ સેવનથી ધર્મ અધિકાર

પમાય છે અને તેમાં વધારો થાય છે.

૧૭૯ આથી ગૃહસ્થ ધર્મની શુદ્ધિ થાય છે, અને શુદ્ધ શ્રાવક ધર્મ પામી શકાય છે.

૧૮૦ અનુક્રમે યતિ ધર્મની પ્રાપ્તિ થઇ શકે છે.

૧૮૧ પ્રમાદ રહિત શુદ્ધ યતિ ધર્મના આરાધનથી આત્મ વિશુદ્ધિ બહુ સારી થાય છે.

૧૮૨ અનુક્રમે શુક્લ ધ્યાનના યોગે સકલ કર્મ ખપાવી સિદ્ધિ—વધૂનો સંગમ નિત્યના માટે થાય છે પૂર્ણાનંદી થઈ અંતર આત્મા પરમાત્મ દશા પ્રાપ્ત કરે છે.

૧૮૩ પરમાત્મદશા પ્રાપ્ત થયે જન્મ મરણાદિ સર્વ ઉપાધિ ટળી જાય છે.

૧૮૪ જેમ દગ્ધ [દાઝેલા] બીજથી અંકુરો ઉગતા નથી, તેમ પરમાત્મ દશા પામી સર્વ કર્મનો સંક્ષય કરવાથી ભવ (સંસાર)રૂપ અંકુરો ઉગતા નથી, અર્થાત્ તેનો પુનર્જન્મ થતોજ નથી. એવી પરમ સિદ્ધ દશા પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૮૫ સિદ્ધ પરમાત્માને એકાંતિક અને આત્યંતિક [અવ્યભિચારી] સુખ છે. સમસ્ત કર્મ-

મળના ક્ષયથી નિર્મળ કાંચનના જેવી વિ-
શુદ્ધ થયેલી પરમાત્મ દશા તેજ સિદ્ધ દશા છે.

૧૮૬ જે જે, બહિરાત્મપણુ ત્યજી, અ તર આ-
ત્મપણુ આદરી, પરમાત્માનું દૃઢ આલંબન
ગ્રહે છે, તે તે, કીટ ભ્રમર ન્યાયે અ તે પ-
રમાત્મ દશા પામે છે.

૧૮૭ બહિર આત્મા, અ તર આત્મા, અને પર-
આત્મા, એ આત્માના ત્રણ પ્રકાર છે.

૧૮૮ ક્ષણિક એવી જડ વસ્તુઓમા મુઝાઇ, રાગ
દ્વેષ મળથી આત્માને મલીન કરતો મૂઢ
બહિર આત્મા કહેવાય છે.

૧૮૯ આંતર લક્ષ્ય (વિવેક-ઉપયોગ) જાગવાથી
જેને સ્વ-પર [જડ-ચેતન] ગુણ દોષ, કૃત્યા-
કૃત્ય, હિતાહિત, ભક્ષ્યાભક્ષ્ય-પેયાપેય વગે-
રેનુ યથાર્થ ભાન થયુ હોય તે અ તરદ્રષ્ટિ
આત્મા અ તર આત્માના નામે ઓળખાય છે.

૧૯૦ સંપૂર્ણ વિવેક વડે સકળ ભેદભાવ દૂર કરી
શુક્લ ધ્યાનના બળે, ગુણ—ઘાતી કર્મ આ-
વરણ સર્વથા ક્ષય થવાથી જેને અન ત ચ-
તુષ્ટય [અન ત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને

વીર્ય] પ્રકટ થયાં છે, તે આત્માની પરમ
દશા પામવાથી પરમાત્મા કહેવાય છે.

૧૯૧ કર્મ આવરણ વડે ઢકાયેલી, છતી સર્વ સ્વ સિદ્ધિ, સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન અને સંયમની સહાયથી, પ્રકટ થઇ શકે છે.

૧૯૨ સમસ્ત કર્મ આવરણના સંક્ષયથી સત્તાગત સર્વ ગુણ—સમૃદ્ધિ સંપૂર્ણ પ્રકટ થવાથી જેમને અચલ સિદ્ધિ વરી છે, તેઓ સિદ્ધ પરમાત્માના નામથી ઓળખાય છે. તેઓ અનંત, અક્ષય, અવ્યાબાધ શિવ સંપદાના શાશ્વત્ ભોક્તા છે

૧૯૩ સમ્યગ્ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રના આરાધનથી વિશુદ્ધ પરિણામ યોગે શુક્લ ધ્યાનના બળથી સમસ્ત કર્મ ટાળી પરમાત્મ દશાને પ્રાપ્ત થયેલા સર્વ સિધ્ધ મહારાજાઓ સિધ્ધ સ્થાનમાં એક સરખા શિવ સુખના ભોક્તા છે. તે સર્વે સિદ્ધ પરમાત્માઓ પ્રતિ અમારો ત્રિકરણ શુધ્ધ નમસ્કાર હો !

॥ સમાપ્ત. ॥

શુદ્ધિપત્ર.

લીટી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૬	અભ્યાખ્યાનનુ	અભ્યાખ્યાનને.
૧૧	વધારેલા	વવારેલા
૧૬	વૃતો	વ્રતો
૧૨	દિવાલિકા	દીપાલિકા.
		[દીવાની શ્રેણુ]
૪	મોહમુઢ	મોહ—મૂઢ.
૧૭	નીત	નીતિ.
૧૧	શિતલ,	શીતલ.
૨૪	મુળ	મૂળ.
૫	સુકર	સૂકર.
૬	સાધવી	સાધ્વી.
૧૨	મહાવૃતો	મહાવ્રતો.
૧૩	શુલસા	સુલસા.
૨૪	શ્વસાધર્મી	સ્વસાધર્મી
૨૦	અદ્યપિ	યદ્યપિ. [જોકે]
૧૦	તત્વથી	આપણે.

પાનું	લીંટી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૧૩	૧	સમજવાથી સ-ર્વજ્ઞ સુ—	સમજવાથી, સર્વજ્ઞ મૂ—
૧૩	૬	પ્રતિતિથી	પ્રીતિ અને પ્રતીતિથી.
૧૩	૨૦	સમ્મત	સમત [માન્ય]
૧૪	૧૯	સુશિળતા સહીત	સુશીલતા સહિત.
૧૫	૧૫	સત્યવ ત	સત્વવ ત.
૧૮	૧૮	ઠારવા	ઠારવા,
૧૯	૧૬	શકાય	શકાય૦
૨૨	૪	ગ્રૃહણ	ગ્રહણ
૨૨	૬	નહિ૦ નથી,	નહિ, નથી૦
૨૬	૧	સત્વવત	સત્વવ ત
૨૬	૨૪	દ્રવ્ય	પરદ્રવ્ય
૨૭	૧૬	આદર	અનાદર
૨૮	૬	ર્ષ્યા	ઇર્ષ્યા
૨૮	૭	શાકતાજ	શકતાજ
૨૯	૩	દેવને	દેવ તે
૩૦	૧૨	થાય છે.	થાય,
૩૦	૧૬	થાય છે	થઇ શકે.

પાનું.	લીટી	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૩૫	૯	યોગ્ય	યોગ્ય
૫૮	૧૯	સાહસ	સદાચાર
૬૦	૩	કષ્ટ	કષ્ટ
૬૩	૨૦	દુઃખનો રસ્તોજ	દુઃખનોજ રસ્તો
૬૫	૨	અવિવેક	અવિવેક,
૬૯	૭	પછવી	પુછવી
૭૦	૧૭	કર્યાં	કર્યાં
૭૧	૧૦	પચ	પાંચે
૭૧	૨૨	પર	પર,
૭૨	૮	નિશ્ચય	નિશ્ચળ
૭૩	૧૬	સત્તાને	સત્તાને ઢાંકવા
૭૭	૨૦	પરિહરિ	પરિહરી
૭૮	૨૨	અધિકાર	અધિકાર,
૮૦	૧૪	તેશબ્દ,	તે શબ્દ,
૯૩	૬	ઘાટ	ઘાટ
૯૯	૧૪	ઈંદ્રિયો	ઈંદ્રિયરૂપ ઘોડા
,,	,,	દેહ	દેહરૂપ રથમાં જોડયા.
૧૦૬	૨૧	તપર	તત્પર

પાનુ.	લીંટી.	અશુધ્ધ.	શુધ્ધ
,,	૨૩	મોટા	મોટા
૧૧૭	૨૩	બનાવેલી	બતાવેલી
૧૧૮	૮	વિરલ	વિરલા
૧૧૯	૭	ભાર	ભારે
૧૨૦	૫	તેથી	તે
૧૩૨	૧૩	ન	નેં
૧૩૭	૧૮	ચાલોરે	લાગોરે

પાનુ.	લીટી.	અશુધ્ધ.	શુધ્ધ
,,	૨૩	મોટા	મોટા
૧૧૭	૨૩	બનાવેલી	બતાવેલી
૧૧૮	૮	વિરલ	વિરલા
૧૧૯	૭	ભાર	ભારે
૧૨૦	૫	તેથી	તે
૧૩૨	૧૩	ન	નં
૧૩૭	૧૮	ચાલોરે	લાગોરે